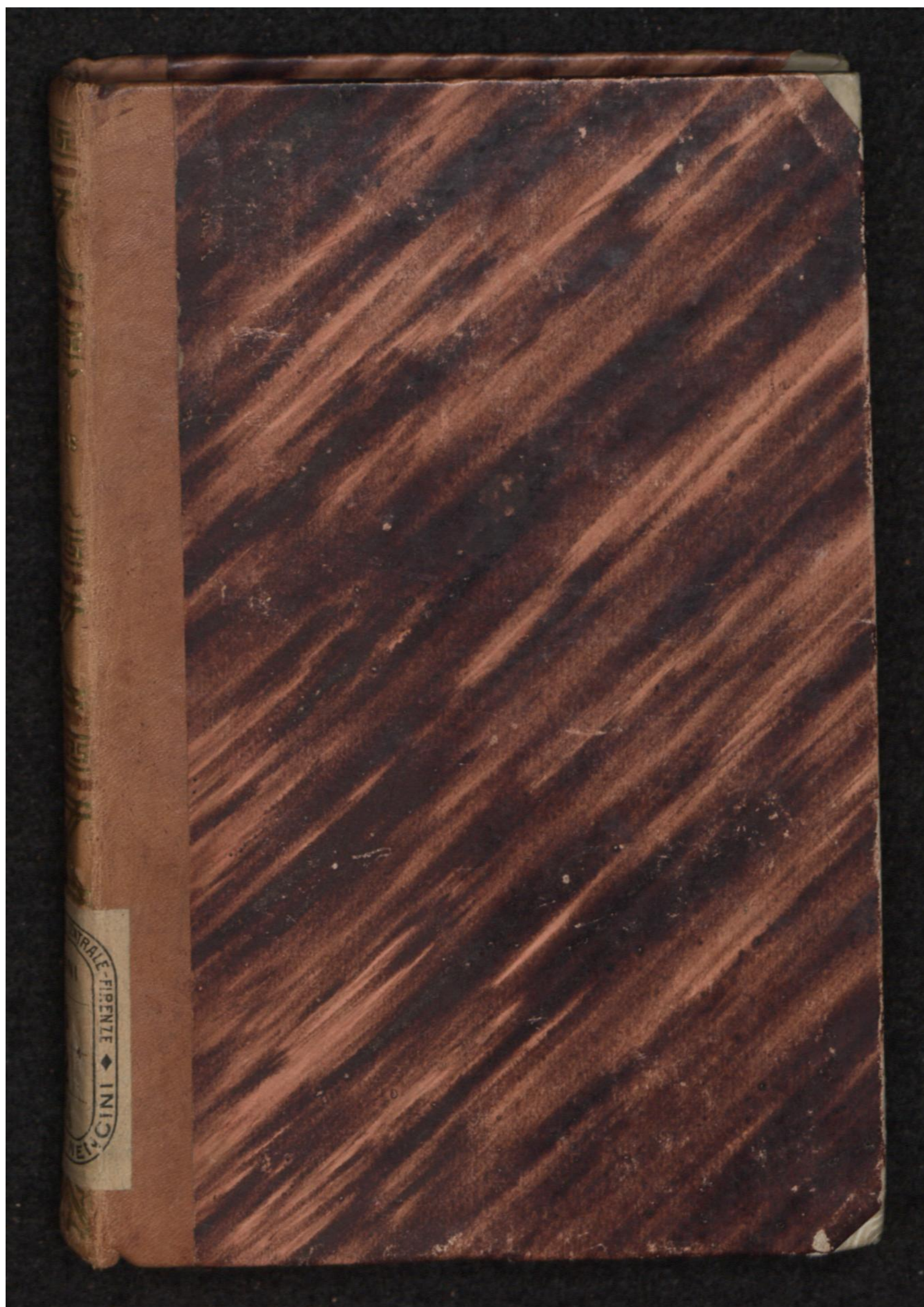

DAMASC.
ORATIONES
TRES
ALDINI
II
2
24

BIBLIOTECA

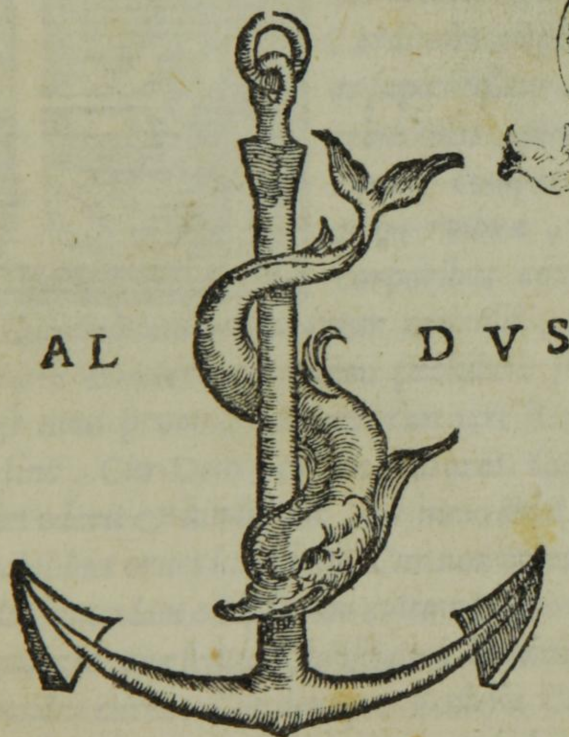
Ex Libris Joannis Nencini
1874

SANCTI IOANNIS DAMASCENI ADVERSVS SANCTARVM IMAGINVM OPPVGNATORES ORATIONES TRES,

Petro Francisco Zino Veronensi interprete.

VENETIIS,

M. D. LIIII.

ILL
RE
R

tur . Qu
tam seuer
uel post n
fensæ sint
aut olim od
numerabili
Diabolus q
ret , quàm
retrahendo
decretis fu
rumq; oppu
ioris profe
Idemq; nu
efficiebat

ILLVSTRISSIMO, AC REVERENDISS. SANCTAE Romanæ Ecclesiæ Cardinali, Marcello Ceruino, Petrus Franciſcus Zinus S. D.

ANDEM prope uidentur rationem imagines obtinere, Marcelle Cardinalis ampliſsime, ac ſapientiſsime, ſi cum rebus ipſis, quas referunt, comparentur, quam umbræ, ſi cum corporibus conferantur. Quamobrem admirantur nonnulli, cur uel tam ſeuere in ueteri teſtamento prohibitæ fuerint, uel poſt noui promulgationem tam acri ſtudio defenſæ ſint. Cur Deus, earum cultores tantopere aut olim oderit & uindicarit, aut nunc amet & innumerabilibus ornet beneficijs. Cur non minori cura Diabolus quondam ad ipſarum cultum Iudæos alliceret, quàm in præſentia Chriſtianos homines ab eo retrahendos curet. Cur denique Eccleſia Catholica decretis ſuis illas in concilijs etiam approbarit, earumq; oppugnatores damnandos cenſuerit. Sed maioris profecto ponderis res eſt, quàm exiſtimetur. Idemq; nunc efficit contemptus imaginum, quod olim efficiebat illarum cultus. Iccirco perpetuus ille Dei

atque hominum hostis Diabolus, qui nihil maiore studio quærebat, quàm ut Iudæos ad Imagines colendas impelleret, nunc machinis omnibus & uniuersa suorum satellitum manu ad eas impugnandas, aut contemnendas nos conatur adducere. Et Deus optimus maximus, qui cultores earum maximis supplicijs coercebat, nunc amplißimis muneribus cumulat. Vt cum & Deus immutabilis sit, ac singularis eius erga genus humanum beneuolentia, & Diaboli item immutabilis in peccato pertinacia, atque incredibilis in homines maleuolentia, colligendum sit necessario, idem utrique semper fuisse propositum, Deo nimirum, ut hominum genus esset felicißimum, Diabolo autem, ut miserrimum. Itaque cum humana felicitas in ipsius ueri Dei cognitione, & cultu sita sit, miseria autem in eo potißimum consistat, ut, uero Deo ignorato, neglecto'ue, diuini falsis numinibus honores tribuantur, nihil autem aut olim, cum ipse Diabolus ab omnibus fere gentibus in rerum procreatarum simulacris & imaginibus coleretur, magis esset periculosum, quàm ne unus ille populus, quem sibi Deus elegerat, simulacrorum & imaginum cultu à uera Dei cognitione & pietate auerteretur: aut nunc, cum princeps huius mundi eiectus est foras, & omnes propemodum illius imagines & simulacra euersa deletaq; sunt, magis homines ad religionem, & eorum, quæ Dei filius, posteaquam factus est homo, & in terris cum hominibus uersatus, pro salute nostra tum per se, tum in membris suis gesßit, & pertulit, cognitionem ducat, & trahat, quàm sanctæ imagi-

nes, quarum aſpectu ſine ullo legendi labore dulcis in animos non ſolum uirorum eruditorum, ſed etiam rudium & ſimplicium muliercularum, & puerorum, memoria, & cognitio rerum, quæ à Chriſto, & ſanctis hominibus geſtæ ſunt, influat; propterea, Diabolo ſemper aduerſante, & Iudæis quondam prauus Imaginum uſus uetitus fuit, & bonus nobis conceſſus, & commendatus. Atque utinam, quemadmodum ſacræ imagines ab Eccleſia Catholica defenſæ comprobatæq; ſunt, ſic obſcœnæ & impiæ, quæ paßim in publicis, priuatisq; ædificijs magna cum pudicitiæ bonorumq; morum iactura, & Chriſtianæ Reip. dedecore cernuntur, delerentur, atque interdicerentur. Quantum enim ueneni ex imaginibus iſtis, quibus nefarij falſorum Deorum, & improborum hominum amores, & ſcelera, atque flagitia deſcribuntur, hauriant teneri puerorum, & mulierum, immo uero omnium animi, facile quiuis poteſt intelligere. Quanta autem inde nomini Chriſtiano inuratur infamiæ atque ignominiæ nota, ex eo patet, quòd, ſi quis è regionibus illis, quas à ueteribus ignoratas ſolertia noſtrorum hominum adinuenit, in aliquam Chriſtianorum principum urbem ingrediatur, ex picturis, & ſtatuis, quas intuebitur, ſe non gentis ſanctæ, & unum, ac uerum Deum colentis, ſed impiæ atque impudicæ, & Dæmonas uenerantis ciuitatem cernere exiſtimabit. Quòd ſi res noſtræ tam eſſent anguſtæ, aut obſcuræ, ut nullum pictoribus argumentum ſubminiſtrarent; aliqua fortaſſe, licet minus idonea, afferri poſſet excuſatio. nunc autem,

cum tanta ſit apud nos rerum maximarum optima=rumq; copia, quanta ne fictarum quidem apud reliquas omnes gentes exiſtit, quæ nam tam praui & peruerſi moris cauſa poteſt eſſe, niſi ſumma Diaboli aſtutia, qui cum ſanctiſsimas imagines tollere nequeat, atque ita ueri Dei cultum imminuere, nefaria nequiſsimarum Imaginum multitudine idem conetur efficere? Quo magis optimo cuique elaborandum eſt, ut patefacta hoſtis malitia picturis undique obſcœnis & impijs exturbatis, non ſolum templa, ſed etiam publica & priuata ædificia Sanctis Imaginibus exornentur. Quod erit facillimum, ſi Principes, quorum mores & facta populus imitatur, non tam edictis, quàm exemplis id ſanxerint. Maioris certe momenti eſt ſanctus Imaginum uſus, quàm ut facile poſsit explicari. Sic autem ab antiquis Patribus, uiris ſanctiſsimis, & doctiſsimis, in honore habitus atque defenſus, ut mirum ſit, miſeris noſtris temporibus quoſdam rerum non tam nouarum, quàm malarum ſtudioſos auſos eſſe, cum ſemper ab Eccleſia comprobatum in dubium reuocare. Verum quid non audeant homines impij, quo ambitioni, & auaritiæ, & libidini, & Principi ſuo Diabolo pareant & obſequantur? Pertinax iſtorum atque impudens amentia & ſi perpetua Eccleſiæ Catholicæ conſuetudine decretisq; & peritiſsimorum hominum ſcriptis infringitur, nemo tamen è græcis, aut Latinis ſcriptoribus eſt, quod equidem ſciam, qui argumentum hoc uberius diligentiusq; tractarit, quàm Ioannes Damaſcenus his tribus orationibus, quas anno ſuperiore doctiſsimorum

uirorum Nicolai Maiorani & Gulielmi Sirleti indu-
stria è tenebris, in quibus laceræ diu iacuerant, eru-
tas, & græce in lucem prolatas, cum tu, ad quem ho-
noris gratia salutandum una cum nobili, doctoq;, ac
pio uiro Aloisio Priulo ueneram, ita commenda-
res, ut eas te ad communem utilitatem ab aliquo in
latinum uerti cupere animaduerterem, id mihi mu-
nus, si nemo anteuertisset, suscipiendum existimaui.
Atque ita feci. Qua quidem ex re quem alij fructum
sint accepturi, haud facile dixerim, ego certe pluri-
mum inde commodi uoluptatisq; percepi. Cum enim
eodem fere tempore contigisset, ut Illustrißimus ac
Reuerendißimus Cardinalis Reginaldus Polus patro
nus meus, pietatis atque animi causa, tum alia loca
sanctißima, tum celeberrimam inprimis ædem Laure
tanam inuiseret, fuerunt mihi comites iucundißimæ
& peropportunæ. Eas igitur in ipso itinere latinas
facere aggressus sum, tantumq; abfuit, ut ab eo pro-
posito me deterreret crebra earundem rerum atque
uerborum repetitio (multa enim in secunda oratio-
ne, quæ sunt in prima, multa item in tertia, quæ pri
ma, secundaq; continet, repetuntur) ut id mihi etiam
iucundum fuerit. Videbam enim hominem sanctum
atque eruditum eò spectasse, non ut laudem propriam
aucuparetur, sed ut propagaret gloriam Dei, et pro-
desset quamplurimis. Præterea me simplex illa scri
bendi ratio magnopere delectabat, quæ quanquam
delicatis fortasse quorundam auribus haud ita satisfa
ciet, proxime tamen ad priscam illam scribendi sim-
plicitatem accedit, qua uetustißimos atque optimos

omnium ſcriptores tum noſtros, tum externos uſos animaduertimus, quibus, cum res ita poſceret, eadem totidem uerbis iterum ac ſæpius repetere religio non fuit. Laborem autem hunc noſtrum, qualiſcunque ſit, dicamus tibi, uir ampliſsime, eximiumq; Eccleſiæ Romanæ columen atque ornamentum, uel quia tu mihi ſermone tuo occaſionem dediſti, ut illum ſubirem, uel quòd tibi acerrimo & ſapientiſsimo Eccleſiæ inſtitutorum defenſori & propagatori maxime conuenit, uel denique quoniam mihi nihil aliud in præſentia ſuppetit, quo poſsim incredibilem meam erga te obſeruantiam declarare. Tu, qua es humanitate, tres ex amœniſsimo hoc, quem mihi liberaliſsimus, tibiq; deditiſsimus Veronæ Pontifex Aloiſius Lipomanus largitus eſt, ſacro agello, ſtudijs noſtris aptiſsimo, haud inuenuſtos flores oblatos exiſtima. Vale. Ex oppido Lonati prope Benacum ſito. Kal. Aprilis. M. D. LIIII.

SANCTI IOANNIS DAMASCENI ADVERSVS SANCTARVM IMAGINVM OPPVGNATORES,

ORATIO PRIMA.

EBEBAM equidem, propriæ conſcius indignitatis, in perpetuum tacere, Deoq́; peccata mea confiteri. uerum, cum omnia, quæ tempore geruntur opportuno, laudabilia ſint; uideam autem Eccleſiam, quam Deus ſuper fundamentum Apoſtolorum & Prophetarum, exiſtente ſummo angulari lapide Chriſto filio ipſius, ædificauit, tanquam in maris tempeſtate improborũ impetu uentorum excitata, premi ac perturbari, & Chriſti tunicam audaciſsimis impiorum hominum conatibus diuidi, & corpus ipſius, quod eſt uerbum Dei, Eccleſiæq́; diuinitus confirmatæ præcepta & inſtituta uariis ſectionibus diſtrahi, atque conſcindi; mihi tacendum eſſe non cenſeo, nec linguam ſilentii uinculo coercendam, illam Dei ſententiam ueritus, ita comminantis: Si retraxerit ſe, non pla- Abac.2.

Ezec. 33. cabitur in eo anima mea. Et si uideris gladium uenientem, & fratri tuo non denuntiaueris, abs te requiram sanguinem eius. Hoc igitur graui metu perculsus ad dicendum accessi, nec ueritati regiam amplitudinem prætuli. Loquebar enim, inquit diuinus ille Pater Dauid,
Psal. 118. in conspectu Regum, & non confundebar. Quin etiam ob id magis sum incitatus. Nam ad subiectos populos decipiendos multum ualet Regis auctoritas. Pauci enim, nimirum illi, qui terrarum Reges cœlestis Regis imperio gubernari, & leges debere Regibus imperare sciunt, iniqua eorum iussa negligunt & aspernantur. Hoc igitur tanquam fundamento disputationis posito & constituto, ut ecclesiasticæ constitutionis obseruatio, per quam salus paritur, teneatur, orationi campum, in quo tanquam equus recte frenis obtemperans è carceribus dimissus, excurreret, patefecimus. Vere enim, & ultra quàm dici possit, absurdum existimamus, Ecclesiam tam multis fulgentem excellentemq; dignitatibus, & sanctissimorum hominum maiorum nostrorũ institutis ornatam reuerti ad egena elementa, ibiq; tre
Gal. 4. pidare timore, ubi non est timor. & tanquam
Psal. 52. ueri Dei ignaram ad simulacrorum cultum præcipitem ruere, & uel latum unguem à perfectione discedere, & quasi næuum quendam in medio formosissimi oris gestantem, eo tanquam puncto quantitatis experti totam pul.

chritudinem maculare. Parua enim parua non ſunt, ex quibus magna proueniunt. Neque uero paruus error eſt, uetera Eccleſiæ inſtituta conſuetudine iam confirmata conuellere, atque ita maiores noſtros quodammodo condemnare, quorum uitam contemplantes imitari fidem nos oportebat. Primum igitur, Dominum omnipotentem, cui nuda & aperta ſunt omnia, & purum atque ſincerum, hac quidem in re humilis animi mei propoſitũ patet, obſecro, & obteſtor, ut mihi os aperienti uerba ſubminiſtret, & mentis habenas propriis manibus dirigat, eamq́; ad ſeipſum trahat, ut in eius conſpectu per rectam ſemitam incedat, neque dextrorſum, neque ſiniſtrorſum declinet. Deinde precor uniuerſum Dei populum, gentem ſanctam, regale ſacerdotium una cum bono Chriſti gregis ratione præditi paſtore, qui ſacrum in ſe ipſo Chriſti imperium exprimit, ne uel dignitatem, quæ in me perquam exigua eſt, uel uerborum artificium, quo ego egenus & pauper plane careo, poſtulent, ſed ſententiarum uim attendant. Non enim in ſermone, ſed in uirtute conſiſtit regnum cœlorũ. Nec uincere, ſed oppugnatæ ueritati opitulari, eamq́; laborantẽ fortitudinis manu defendere ac tueri nobis propoſitum eſt. Veritatis igitur in ſe conſiſtentis auxilium implorans hinc orationis initium ducam. Noui illum, qui ſine mendacio Exo. 20.

dicit: Dominus Deus tuus Dominus unus
eſt. Et, Dominum Deum tuum adorabis, &
illi ſoli ſeruies. Et, non habebis deos alienos.
Et, Non facies tibi ſculptile, omnem ſimilitu-
dinem eorum, quæ in cœlo ſunt ſurſum, aut in
Pſal.96. terra deorſum. Et, Confundantur omnes, qui
adorant ſculptilia. Et, Pereant dii, qui non fe-
cerunt cœlum & terram. Et quæcunque eo-
Heb.1. dem modo Deus olim locutus Patribus in
Prophetis, in nouiſsimis diebus locutus eſt
nobis in unigenito filio ſuo. Non ignoramus
Io. 17. eum, qui, Hæc eſt, inquit, uita æterna, ut co-
gnoſcant te ſolum uerum Deum, & quem mi
ſiſti Ieſum Chriſtum. Credimus in unum
Deum, unum rerum omnium principium,
principio carentem, increatum, incorrupti-
bilem, immortalem, æternum, & ſempiter-
num, incomprehenſum, incorporeum, qui
ſub aſpectum non cadit, & circunſcribi non
poteſt, & figura caret. Eſſentiam unam eſſen-
tia ſuperiorem, Diuinitatem diuinitate præ-
ſtantiorem in tribus perſonis, patre, filio, &
ſpiritu ſancto. Hunc ſolum adoro. Huic ſoli
latriæ cultum tribuo. Deum unum adoro, Di
uinitatem unam, ſed trinitatem etiam adoro
perſonarum, nempe Deum patrem, & Deum
filium carnem humanam indutum, & Deum
ſpiritum ſanctum, qui tamen non plures ſunt
dii, ſed unus Deus. Non adoro rem creatam
præter creatorem, ſed creatorem, qui creauit

me, & ad me nec dignitatis suæ iacturam faciens, nec diuisionem ullam admittens descendit, ut naturam meam cohonestaret, & naturæ diuinæ participem faceret. Adoro simul cum rege & Deo corporis purpuram, ut ita dicam; non tamen ut indumentum, neque ut quartam personam, (absit) sed ut quæ declarata sit Deus, effectaq; id, quod unxit, sine mutatione. Neque enim natura carnis facta diuinitas est. sed quemadmodũ uerbum sine immutatione caro factũ est, manens id, quod erat, sic & caro uerbum facta est, non amittẽs id, quod est, sed potius cum uerbo idem effecta, quantũ pertinet ad personã. Itaque Dei inuisibilis imaginem audeo conficere, non quatenus inuisibilis est, sed quatenus propter nos uisibilis factus, carnis, & sanguinis est particeps. Imagine non diuinitatem inuisibilem, sed carnem uisam exprimo. Nam si animæ simulacrum effingi non potest, quanto minus ipsius Dei, qui animæ, ut esset expers materiæ, largitus est? At Deus per Mosem legislatorem, Dominum Deum tuum, inquit, adorabis. Et, Exo. 20.
Non facies omnem similitudinem eorum, quæ in cœlo, & quæ in terra sunt. Errant plane, 2. Cor. 3.
fratres, qui scripturas ignorantes, nesciunt literam occidere, spiritum autem uiuificare, nec spiritum sub litera absconditum perscrutantur. Istos ego iure sic possem alloqui. Qui uos istud docuit, doceat etiam illud, quod se-

quitur. Disce, quomodo id legislator interpretetur, sic in Deuteronomio dicens: & locutus est Dominus ad nos de medio ignis, uocem uerborum uos audiuistis, & similitudinem non uidistis, sed uocem tantum. Et paulo post, Et seruate, inquit, ualde animas uestras, quia similitudinem non uidistis in die, qua locutus est Dominus ad uos in Horeb, in monte, de medio ignis, ne quando contra legem agatis, faciatisq; uobis ipsis sculptile simulacrum, omnem imaginem, similitudinem masculi, aut fœminæ, similitudinem omnis iumenti, quod est super terram, similitudinem omnis uolucris pennatæ, & cætera. Et paucis uerbis interiectis, Et ne quando suspiciens in cœlum, & solem, ac lunam intuitus, & stellas, atque omnem cœli ornatum, errore ductus adores ea, & seruias ipsis. Cernis, quomodo unum illud propositum sit, ne rem creatam adores præter Creatorem, ne'ue cuiquam præter ipsum latriæ cultum attribuas? Iccirco enim ubique cum adoratione latriam coniungit. Rursum enim, Non erunt, inquit, tibi alii Dii præter me. Non facies tibi ipse sculptile,
Deu. 20. neque ullam similitudinem, non adorabis ea, neque latria coles. Quoniam ego Dominus
Deu. 7 Deus uester. Et rursum, Aras, inquit, eorum subuertetis, & confringetis columnas ipsorum, & lucos ipsorum succidetis, & simulacra deorum ipsorum igne cōburetis. Et pau-

lo poſt, Et Deos, inquit, conflatiles non fa-
cies tibi. Vides, quomodo uitandi ſimula-
crorum cultus gratia imagines fieri uetet,
nec fieri poſſe, ut Dei, qui nec quantitatem
habet, nec circumſcribi aut perſpici poteſt,
effigies exprimatur? Neque enim formam,
inquit, ipſius perſpexiſtis. Quemadmodum Deu.4.
& Paulus in medio ſtans Areopagi, Genus igi
tur, inquit, Dei cum ſimus, non debemus exi Act.14.
ſtimare, auro, aut argento, aut lapidi ſculptu-
ræ artis & cogitationis hominis diuinum eſſe
ſimile. Iudæis igitur, quoniam ad ſimulacra
colenda erant propenſiores, hæc iuſſa ſunt.
Nos autem, quibus, ut theologice loquar, da-
tum eſt, ut ſuperſtitioſum errorem fugientes,
& ueritatem cognoſcentes, pure cum Deo uer
ſemur, eiq; ſoli ſeruiamus, & perfectas diui-
næ notitiæ diuitias aſſequamur, infantiamq́;
prætereuntes in uirum perfectum euadamus,
non ſumus amplius ſub pædagogo, quippe
qui diſcernendi uim à Deo, atque habitum
conſecuti, ſciamus, quid imagine exprimi
poſsit, quid non poſsit. Neque enim formam,
inquit, ipſius uidiſtis. Quis legiſlatoris ſapien-
tiam non admiretur? Quomodo enim illius
imago, qui ſub aſpectum non cadit, explicabi-
tur? Quomodo illius effigies, qui nullam ha-
bet effigiem, exprimi poterit? Quomodo is,
qui & quantitate, & magnitudine uacat, &
nullo termino concluditur, effingetur? Quo-

modo illius, qui forma caret, qualitas adumbrabitur? Quo modo qui corporis est expers, coloribus describetur? Quænam igitur hic arcana ratio? Ea nimirum, ut, cum uideris illum, qui corpore uacat, propter te factum esse hominem, tunc humanæ illius formæ similitudinem efficias. Cum is, qui cerni non potest, carnem indutus, se conspicuum præbuerit, tunc illius imaginem exprimas. Cum igitur ille, qui propter naturæ præstantiam & corpore, & figura, & quantitate, & qualitate, & magnitudine caret, in forma Dei existens, forma serui suscepta, sese ad quantitatem qualitatemq́; contraxerit, & corporis formam induerit, tunc eum in tabula coloribus exprime, conspiciendumq́; propone, qui se conspici uoluit. Incredibilem eius demissionem explica. Ortum illius è uirgine, baptisma in Iordane, transformationem in monte Thabor, cruciatus illos, ac mortem, quæ uitæ atque immortalitatis nostræ causa fuit, res admirandas carnis ministerio, sed ui diuina confectas, quæ diuinam ipsius naturam indicabãt, describe. Crucem illam salutarem, sepulturam, resurrectionem, ascensum in cœlum, hęc omnia & coloribus, & uerbis expone. Ne uerearis, ne timeas. Adorationum differen-
Gen. 23. tiam noui. Adorauit olim Abraham filios Emmor homines impios, & ignorationis Dei morbo laborantes, cum in hæreditatem sepul

turæ ſpeluncam duplicem emit. Adorauit Ia= Gen. 33.
cob fratrem Eſau, & Pharaonem uirum Ae- Gen. 47.
gyptium. Verum ſceptri faſtigium ſic adora=
uit, ut ei tamen latriæ cultum non tribueret.
Adorauit Ieſus filius Nauæ, & Daniel Ange= Ioſ. 5.
lum Dei, non tamen illi latriæ honorem præ- Dan. 1.
ſtiterunt. Aliud enim eſt latriæ cultum exhi-
bere, aliud honoris gratia in aliqua dignitate
conſtitutos uenerari. Cæterum, quando nobis
de imagine, deq; adoratione inſtitutus eſt ſer-
mo, age quid utraque ſit, inueſtigemus. Ima-
go igitur eſt ſimilitudo ſic exemplar expri-
mens, ut ab eo tamen aliqua re differat. Ne=
que enim imago in omnibus exemplaris eſt ſi=
milis. Ac uiua quidem, naturalis, & nulla re Col. 1.
diſsimilis imago Dei inuiſibilis eſt ipſe filius,
qui totum in ſe ipſo patrem gerit, & in omni-
bus idem cum illo eſt, præter unum id, ꝙ ab
eo, tanquam à cauſa eſt, Naturalis enim cauſa
eſt pater, ex qua filius proficiſcitur. Nō enim
pater ex filio prouenit, ſed filius ex patre. Ab
ipſo enim, & ſi non poſt ipſum, habet, ut ſit
id, quod eſt ille ipſe, à quo genitus eſt, pater.
Sunt item in Deo imagines, & exempla re-
rum, quæ ab ipſo futuræ ſunt, nempe conſi=
lium eius æternum, quod ſe habet ſemper eo=
dem modo. Immutabilis enim eſt omnino Iac. 1.
Deus, in quo nulla eſt commutatio, aut uiciſ-
ſitudinis obumbratio. Has imagines & hæc
exempla pręfinitiones appellat ſanctus ille Dei

munere diuinis in rebus, considerandis & explicandis excellentissimus Dionysius: omnia enim ab illo præfinita, & sine ulla commutatione futura, in eius consilio non aliter, antequam fierent: erant expresse, quàm si quis uelit domum ædificare, prius imaginem ac formam ipsius in animo effingit, cogitationeq́; complectitur. Imagines rursum sunt res, quas conspicimus, earum rerum, quæ sub aspectum non cadunt, quæq́; cum figuram non habeant, corporeis figuris exprimuntur, quo facilius cognoscantur. Nam diuina scriptura Deo & Angelis figuras formasq́; tribuit, cuius rei causam affert Diuinus idem uir Dionysius. Merito enim rerum, quæ forma figuraq́; carent, formas & figuras esse propositas, habita imbecillitatis nostræ ratione, qui nisi mediæ alicuius rei nobis propriæ & naturalis auxilio adiuti ad ea, quæ diuina sunt, menteq́; sola constant, contemplanda, non possumus aspirare. Quòd si diuina scriptura infirmitatis humanæ rationem habens, undique nobis congruentia subministrat, & rebus simplicibus formaq́; carentibus formas quasdam attribuit, cur non eorum, quæ figuris sunt informata, quorum desiderio tenemur, & quia non adsunt, ea uidere non possumus, imagines ipsorum naturę conuenientes effingentur? per sensum enim imaginatio quædam, ut ita dicam, in primo cerebri uentriculo consistit, atque ita ad eam par-

tem, quæ discernendi, ac iudicandi uim habet, admissa in memoriæ thesauris reponitur: Mẽs enim, ut diuina præditus eloquentia Gregorius ait, licet multum laboret, ut res corporeas transiliat, non tamen potest omnino. Quinetiam inuisibilia dei per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur. Videmus enim in rebus procreatis imagines rerum nobis diuinarum naturam indicantes, ut cum dicimus summam sanctæ Trinitatis excellentiam, per solem, & lucem, & radium: aut per fontem, & fluuium, & ostium: aut per mentem, & rationem, & spiritum, quæ in nobis sunt: aut per rosæ plantam, & florem, & odorem declarari. Ad hæc imago dicitur quæ per ænigmata adumbrat ea, quæ sunt euentura, ut per arcam, & uirgam, & urnam Sancta Dei genitrix uirgo: & per serpentem æneum is, qui morsum antiqui serpentis cruce destruxit: & baptismatis tum aqua per mare, tum spiritus per nubem significabatur. Rerum præterea gestarum imago dicitur, quæ ad rei alicuius admirandæ memoriam uel honoris, uel dedecoris, uel uirtutis, uel uitii notandi gratia propter spectantium utilitatẽ constituitur, quo mala uitemus, uirtutes autẽ complectamur. Hæc autem dupliciter fit, uel literarum monumentis, ut cum Deus legem tabulis inscripsit, uirorumq́; , quos charos habuit, uitas conscribi mandauit: uel rebus sensibus expositis, ut cum urnam, & uirgam in arca ad rei Rom. I.

memoriam collocari iussit. Sic etiam nunc rerum gestarũ imagines, uirtutesq; describimus. Quamobrem aut omne genus imaginũ tolle, & ei, qui illas fieri iussit, aduersare, aut singulas pro ea ratione, quæ cuiq; conuenit, suscipe. Verum quia definitionem, & genera imaginum exposuimus, de adoratione uerba faciamus. Adoratio est summissionis & honoris nota, atque huius item duplex est ratio, altera enim est, quam Deo, qui natura solus adorãdus est, latriaq; dicitur: altera, quam propter ipsum Deum, qui natura solus adorandus est, exhibemus, uel amicis & seruis illius, ut cum Iesus filius Nauæ, & Daniel Angelum adorarunt: uel quibuslibet Dei locis, adorabimus, inquit
Psal.131. Dauid, in loco, ubi steterunt pedes eius: uel templis eius, ut omnis Israel tabernaculũ adorabat, & in circuitu templi, quod erat in Hierusalem stantes, aut undique ad ipsum respicientes adorant ad hunc usque diem: uel principi-
Gen.33. bus ab ipso constitutis, ut Iacob tum Esau fra-
Gen.46. trem natu maiorem, tum Pharaonem principem à Deo declaratũ adorauit, & Iosephum
Gen.32. fratres ipsius. Ad hæc mutui honoris gratia adorationem exhiberi non ignoramus, qualis
Gen.23. inter Abraham & filios Emmor intercessit: Proinde aut aufer omne genus adorationis, aut omnes pro conueniente cuiq; ratione & modo suscipe. dic, obsecro, non'ne Deus unus est? Cõcedes, ni fallor. non'ne unus legislator? cur

igitur contraria præcipit? Neque enim Cherubim ſunt extra rerum creatarum numerum. Cur ergo Cherubim hominum ſculptis opera & manu adumbrari propitiatorium iubet? an, Exo.25.
quia Dei utpotè incomprehenſi, & nullam ſimilitudinem habentis imago fieri non poteſt, ne cuipiam tanquam Deo latriæ cultus tribuatur? Cherubim autẽ, ut quæ circunſcribuntur, & ad diuinum ſolium tanquam miniſtri aſsiſtunt, imaginem fieri iubet, quæ more ſeruorũ propitiatorium obumbret. Decebat enim cœleſtium miniſtrorum imagine diuinorũ myſteriorum imaginem adumbrari. Quid arca, & urna, & propitiatorium non'ne hominũ opera & manu confecta ſunt? Non'ne ex uili, ut ipſe ais, materia conſtructa? Quid totum ipſum tabernaculum non'ne imago, & umbra, atque exemplum erat? Diuus quidem Apoſtolus Heb.8.
legis ſacerdotes cõmemorans, qui exemplari atque umbræ cœleſtium deſeruiunt, quemadmodum inquit, Moſi, cum tabernaculum eſſet Exo.25.
ædificaturus, reſponſum eſt: Vide omnia facias ſecundum eam formã, quæ tibi in monte monſtrata eſt. Quanquam ne imago quidem erat lex, ſed imaginis adumbratio, umbram, ut idem Apoſtolus ait, habens futurorum bono- Heb.1.
rum, nõ ipſam rerum imaginem. Quare ſi lex, quæ fieri uetat imagines, prima ipſa imaginis effigies eſt, ſi tabernaculũ eſt umbra & figura figuræ, non'ne imagines effici iubet? Verum

hæc non ita ſe habent, nõ profecto. Sed ſuum cuique rei tempus eſt. Itaque Deum olim ut corporis, figuræq; expertem imago nulla referebat. Nunc autẽ poſteaquam Deus uiſus eſt, & cum hominibus uerſatus eſt, imaginẽ illius exprimo, quod uiſum eſt Dei. Nõ materiam, ſed materiæ authorem adoro, qui propter me materia factus eſt, & in materia uoluit habitare, ut per materiam mihi ſalutem prę beret. Materiam uerò, per quam ſalus mihi parta eſt, colere non deſinam. Nõ tamen ut Deum. Abſit. Quomodo enim id, quod ortum ex nihilo conſecutum eſt, Deus ſit? Quanquam Dei corpus eſt Deus propter diuinitatis atque humanitatis in una perſona coniunctionem, cum ſine commutatione factum ſit id, à quo unctum eſt, manſeritq́; quod erat natura, nempe caro animata anima ratione menteq́; prædita, quæ tamen initium habuit, createq́; eſt. Reliquã uerò materiam per quã mihi ſalus parta eſt, ut actionis gratiæq́; diuinæ plenam in honore, uenerationeq́; habeo. Non'ne materia eſt feliciſsimũ ac beatiſsimum illud crucis lignum? Non'ne materia mons ille uenerandus & ſanctus? Ille caluariæ locus? Non'ne materia eſt alma & uitalis illa petra, ſanctum illud monumentum? Fons ille noſtræ Reſurrectionis? Non'ne materia ſunt, nigræ illæ literarum notæ, & ſanctiſſimi Euangeliorum libri? Non'ne materia eſt, auguſta illa menſa, quæ nobis uitæ panem ſub-

ministrat? Non'ne materia est aurum & argentum, Ex quibus cruces, & tabulæ cõficiuntur, & pocula? Non'ne denique domini nostri corpus & sanguis materia sunt. Aut igitur horum omnium uneratione, cultumq; tolle, aut concede, ut Dei, & eorum, qui Deo chari amiciq; sunt, imagines colantur. Noli Manichæorum opinionem secutus materiam despicere, & tanquã uilem aspernari. Nihil enim uile, aut abiectum putandum est, quod Deum habet authorem. Illud duntaxat uile putari debet, ac despici, quod non à Deo, sed à nobis inuentoribus libera uoluntatis propensione & motu ex eo, quod secundum naturam est, in id, quod est præter naturam, declinat. Hoc autẽ nihil aliud est, nisi peccatum. Si propter legis præscriptum imagines negligis, & ꝙ ex materia constent, abiiciẽdas existimas, audi, quid dicat scriptura: Et locutus est Dominus, dicens: Vocaui ex nomine Beseleel filium Hur de tribu Iuda, & impleui eum spiritu Dei, sapientia, & intelligentia, & scientia in omni opere ad excogitandum quicquid fabricari, & fieri potest ex auro, & argento, & ære, & hyacintho, & purpura, & coccino filato, byssoq; retorta, & marmore, & gemmis, atque diuersitate lignorum. Et ego dedi ei socium Eliab filium Achisamach de tribu Dan. Et in corde omnis eruditi ego posui prudentiam, ut faciant cuncta, quæ præcepi tibi. Rursumq; Moses omnem congre- Exo. 31.

Exo. 35. gationem filiorum Iſrael ſic allocutus eſt: Audite hoc uerbum, quod præcepit Dominus dicens: Separate apud uos primitias Domino. Omnis uoluntarius, & prono animo offerat eas Domino: Aurum, & argentũ, & æs: Hyacinthum, & purpuram, coccumq́; bis tinctum, & byſſum retortam: pilos caprarum, pellesq́; arietum rubricatas, & hyantinas, & ligna imputribilia: & oleum unctionis, & thymiama compoſitionis: & lapides ſardios, & lapides in ſculpturam ad ſuperhumerale, & tunicã talarem. Quiſquis ueſtrum corde ſapiens eſt, ueniat, & faciat, quæ Dominus imperauit, arcam, & quæ ſequuntur: Ex quibus facile colligi poteſt, materiam, quæ à uobis ut uilis deſpicitur, in pretio atque honore eſſe. Quid enim pilis caprarum, aut coloribus uilius? Niſi forte coccinum, & purpura, & hyacinthus color nõ eſt. Ecce tibi opera manuum hominum, & Cherubim ſimilitudo. Cur igitur per legem uis abrogari, quæ lex ipſa præſcribit? Si propter legem imagines tollendas cenſes, eodem tempore potes & ſabbatum obſeruare, & circuncidi. At illud ſcito, ſi legem obſeruatis, Chriſtus uobis nihil prode-
Gal. 5. rit. Qui in lege iuſtificamini, à gratia excidiſtis. Non uidit Deum antiquus ille Iſrael. Nos autẽ reuelata facie gloriam domini contemplati ſumus, & ſenſibus expoſitam ipſius formã ubiq; proponimus, primumq́; ſenſuum ei conſecramus. Inter ſenſus enim uiſus primas obtinet,

quemadmodum & ſermonibus dicamus auditum. Nam imagines ſunt monimenta quędam. Idem enim illiteratis hominibus ſunt, quod literatis libri. Et quod auribus oratio eſt, idem eſt oculis imago. Cui tamen imagini intelligentia coniungimur. Iccircò iuſsit Deus, ut arca fieret è lignis, quæ non corrumpuntur, intusq́; & extra inauraretur, atque in ea ponerentur tabulæ, & uirga, & urna, in qua manna ad rerũ geſtarum, futurarumq́; memoriam cõtinebatur. Hæc autem quis imagines eſſe, & præcones clariſsimos negabit? Neque uerò ex lateribus tabernaculi, ſed in conſpectu totius populi iacebant. Hæc qui ſpectabant, Deum, qui per illas agebat, adorationis, latriæq́; cultu uenerabantur. Neque enim cultũ hunc ipſis exhibebant, ſed per ea in memoriam rerum admirabilium, & authoris earum Dei, quem adorarent, reuocabantur. Nam commonitionis gratia propoſitæ erant imagines, non tanquam Dii, ſed tanquam diuinarum actionum admonitrices. Et iuſsit Deus, ut duodecim lapides è Iordane ſumerentur, cauſaq́; ſtatim ſubiicitur: Cum filius tuus ex te, inquit, quæſierit, quid ſibi uelint lapides iſti, narra illi, quomodo Iordanis aqua Dei præcepto defecerit, & arca Domini tranſierit, cunctusq́; populus. Cur non igitur nos cruciatuum, mortisq́; ſalutiferæ, & rerum à Chriſto geſtarum imagines effingemus, ut cũ è nobis quæſierint filii noſtri, quid hæ ſignifi-

Ioſ. 4.

cent, respōdeamus, Deum uerbum hominem esse factum, Et per ipsum nonmodò Israelem Iordanem transisse, sed omnē naturam humanam ad pristinum felicitatis statum reuertisse, quippe quæ per illum ex profundissimo terrę gradu suprà omnem principatum constituta in ipso paterno solio consedit. At, enim, inquiunt, satis sit tibi, Christi, aut Matris eius imaginem fecisse. ò hominum absurditas. Non'ne animaduertitis, uos planè sanctorum inimicos confiteri? Nam si Christi imaginē admittentes sanctorum imagines repudiatis, constat, uos non tam illorum imaginibus, quā honoribus aduersari, Quippe qui Christi tanquam honorati imaginem facitis, Sanctorum autem ut uilium & abiectorum effigies respuitis, & ueritatem ipsam mendacē appellatis. Viuo enim
1 Reg. 2. ego, dicit Dominus, Eos qui me honorant,
Gal. 4. honorabo. Et diuinus Apostolus, Quare non amplius, inquit, es seruus, sed filius, si autem filius, & hæres Dei per Christum. Et siquidem
Rom. 9. compatimur, ut simul etiam glorificemur. Nō aduersus imagines, sed aduersus sanctos bellum suscepisti. Ei nanq;, ut rerum diuinarum
1. Io. 2. peritissimus & scientissimus Ioānes ait, similes erimus. Vt ea, quæ ignescunt, non natura, sed coniunctione, & ardoris communione fiunt ignis, sic filii Dei naturam humanam induti carnem aio naturæ diuinæ per personam participem factam euasisse Deum, nec tamen naturā

propriã amisisse, nec actione aliqua Dei fuisse inunctam, ut singulos Prophetarum, sed totius ungentis præsentia. Quòd autem, & sancti sint Dei, Deus, inquit, stetit in cætu Deorum. Stat *Psal. 81.* autem Deus in medio Deorũ honores distribuens, ut D. Gregorius interpretatur. Sancti enim & dum uiuerent, repleti erant spiritu sancto, & posteaquã decesserunt, gratia sancti spiritus semper inest eorum animis atque corporibus in sepulchris, & signis, & imaginibus, nõ per essentiam, sed per gratiam, & actionẽ. Iam quod Dauidi promisit Deus, ut sibi templum *2. Reg. 7.* per filium suum ædificaret, & domum quietis construeret, id templum Solomon cum construeret, Cherubim fecit, ut libri Regũ testantur, & Cherubim auro circunliniuit, & omnes parietes per circuitum, & Cherubim sculpsit, & palmas intus, ac foris, Neque uerò dixit ex lateribus, sed per circuitum, & boues, & leones, & mala punica. Quæ cũ ita sint, non'ne multo magis est honorificum, animalium ratione carentium, atque arborũ loco, sanctorum figuris & imaginibus omnes domus domini parietes exornare? Iubet lex quodam loco, ne feceris, inquiens, omnem similitudinem. Attamen Solomon qui sapientiam diuinitus infusam accepit, cœlum exprimens, fecit Cherubim, & leonum, atq; boum similitudines, quod lege prohibetur. Quare non'ne magis ad pietatem pertinet id, quod nos agimus, ut Christi, & sancto-

rum eius imagines, quæ ſpiritu ſancto repletæ ſunt, effingamus? Quemadmodum enim tunc & populus & templum ſanguine & cinere uitulæ expiabatur, ita nunc ſanguine Chriſti, qui teſtimonium reddidit coram Pontio Pilato, ſeq; primitias Martyrũ declarauit, & ſanguine ſanctorum, in quibus Eccleſia conſtruitur. Ac tunc quidem formis & notis animalium rationis expertium Dei tẽplum exornabatur, nunc autem decoratur ſignis & imaginibus ſanctorum, qui ſeipſos templa uiua, rationeq; prædita Deo ad habitandum præſtiterunt. Chriſtũ igitur Regem & dominum ſic effingamus, ut proprio ipſum exercitu ne ſpoliemus. Nam domini exercitus ſancti ſunt. Spoliet ſe ipſum exercitu ſuo terrenus Imperator, & tunc ſpoliet Regem ac dominum ſuum. Deponat purpuram, & tunc eorum, qui aduerſus tyrannum optime atque regie ſeſe geſſerunt, pietatem amputet. Etenim ſi hæredes Dei, & cohæredes Chriſti, & diuinę glorię, atque regni participes erunt ii, qui calamitatum ipſius participes extiterunt, cur nõ & gloriæ participes in terris ſint amici Chriſti? Non dico uos ſeruos, inquit Deus, ſed amicos. Vos amici mei eſtis. Amicos igitur Dei honore ipſis ab Eccleſia tributo ſpoliabimus? ò manum audacem. ò temerariam mentem pugnantem cum Deo, & iuſsis eius aduerſantem. Tu, qui imagines coli negas oportere, ne Dei quidem filium colueris, qui

Dei inuisibilis est imago uiuens, & forma incõmutabilis. Ego Christi ut Dei carnem humanam induti imaginem colo. Dei genitricis omnium dominę ut matris filii Dei imaginem colo. Sanctorum Martyrum, ut amicorum Dei, qui peccato ad sanguinem usque restiterunt, quiq; sanguinem ad Christi gloriam effundentes imitati sunt eum, qui prius propter ipsos proprium sanguinem profuderat, imagines colo. Eorum denique colo imagines, qui Christi uestigia sequentes uitam suam instituerunt. Horũ facta præclara, cruciatusq; pictura expressos oculis meis propono, ut eo pacto sanctus efficiar, & ad imitationis studium incendar. Nam honor, qui habetur imagini, ut ait D. Basilius, ad eum peruenit, cuius imago est. Si templa construis sanctis Dei, eorum etiam trophæa constitue. Nõ ædificabantur olim hominibus templa, nec iustorum mors lætitia & gaudio, sed mœrore & lacrymis celebrabatur. Et qui mortuum attigerat, habebatur immundus, etiam si Mosem ipsum attigisset. Nunc autem sanctorum monumenta populi concursu celebrantur. Cũ luctu & lacrymis Iacob mortuus, elatus, sepultusq; fuit. At nos Stephani mortem cum lætitia celebramus. Quapropter aut solennes ad memoriam & laudem sanctorum celebritates contra legis antiquæ morem institutas tolle, aut imagines eorũ, quas contra legis præscriptum tu fieri asseris, admitte. At

Num. 19.

Gen. 50.

eiusmodi celebritates sanctorum tolli nõ possunt, cum sanctus Apostolorum & diuinorum patrum chorus eas fieri iubeat. Ex quo enim Deus verbum caro factus est, nobisq́; similis, præter peccatũ, in omnibus esse uoluit, & sine confusione cum carne nostra coniunctus est, & carnem sine immutatione diuinam reddidit, mutua, minimeq́; confusa tum diuinitatis eius in carnem, tum carnis in Deum concessione, uerè sancti sumus effecti. Et ex quo Dei filius, atque idem Deus, qui diuinitate cruciatus, mortemq́; subire nequit, humanitate assumpta cruciatus, mortemq́; pertulit, & æs alienum à nobis contractum ipse dissoluit, idoneum & admirabile pretium præbens, admirabilis enim & uenerandus est patri sanguis filii sui, uerè liberati sumus. Et ex quo descendens ad inferos animis à seculo uinctis ut captiuis libertatem, & cæcis uisum prædicauit, præstantiq́; uirtute sua fortem deuinciens, resurrexit, humanitatẽ assumptam incorruptam reddens, uerè facti sumus immortales. Et ex quo per aquam & spiritum geniti sumus, uerè facti sumus filii hæredesq́; Dei. Iam inde ab eo tẽpore Christianos homines Paulus sanctos uocat. Ex eo tẽpore non luctu, sed gaudio sanctorum mortem prosequimur, Ex eo tempore non amplius sub lege, sed sub gratia sumus, iustificati per fidem, & Deum solum uerũ agnoscentes. Porrò lex iusto non est posita. Non sub elementis legis

Eph. 5.
Rom. 6.
1. Tim. 1.

ut infantes in ſeruitute ſumus, ſed in hominem
perfectum redacti ſolido cibo, non eo, quo ad
Idolorum cultum ducamur, enutrimur. Præ-
clara lex eſt, atque lucernæ inſtar in loco tene-
broſo fulgentis, ſed quoad dies illuxerit. Iam 2. Pet. 1
autem lucifer exortus eſt in cordibus noſtris,
& aqua cognitionis uiua mare gẽtium operuit,
& omnes dominũ cognouimus. Vetera tran-
ſierunt, ecce facta ſunt omnia noua. Itaque
D. Apoſtolus Paulus ad Petrum Apoſtolo-
rum principẽ, ſi tu, inquit, iudæus cum ſis, gen-
tiliter uiuis, & non iudaicè, quomodo gentes
cogis iudæizare? Et ad Galatas ſcribit ad hunc
modũ: Teſtificor omni homini circuncidenti Gal. 2.
ſe, ꝙ debitor eſt totius legis implendæ. Olim Gal. 5.
igitur Deum ignorantes iis, qui natura dii non
ſunt, inſeruiebant. Nunc autem cum Deum co
gnoſcamus, immò uero cogniti ſimus à Deo,
quomodo rurſum ad infirma, atque egena ele-
menta conuertemur? Dei ſpeciem humanam
uidi, & ſalua facta eſt anima mea. Contemplor
imaginem Dei, quemadmodũ eam uidit ipſe
Iacob, ſed alio, atque alio modo. Nã ille mentis Gen. 32.
oculis à materia remotis Dei uidit imaginem,
id, quod futurum erat, indicantem: Ego uero
contemplor imaginem Dei in carne conſpecti
mihi rei tranſactæ memoriam renouantem.
Apoſtolorum umbra ſemicinctiaq; curabant
morbos, Dæmones expellebant. Cur igitur in
honore nõ ſit, & colatur umbra, atque imago

ſanctorũ? Aut nihil, quod ex materia conſtet, colendum & adorandum exiſtima, aut rerum nouarum inuentor ne ſis, ne'ue terminos æternos moueas, quos poſuerunt patres tui, qui ritus eccleſiaſticos non literis ſolum, uerũ etiam inſtitutis non ſcriptis tradiderunt. Sic enim ad uerbum ait D. Baſilius in uigeſimo ſeptimo capite illius libri, quem de ſpiritu ſancto triginta diſtinctum capitibus ad Amphilochum ſcribit: Quæ in Eccleſia ſeruantur & prędicantur inſtituta, partim ex ſcripta conſtant doctrina, partim Apoſtolorum traditione data nobis in myſterio ſuſcepimus. Et utraque quidẽ eandem ad pietatem uim obtinent. Nec quiſquam, iis, qui uel mediocriter in Eccleſiæ iure uerſatus ſit, contradixerit. Si enim quæ ſcripta non ſunt, ſed moribus tantum & conſuetudine continentur, tanquã magni momenti non ſint, reiicere aggrediamur, imprudenter ipſis Euangelii partibus præcipuis damnum afferemus. Hactenus Baſilius. Vnde enim nobis notus caluariæ locus? Vnde ſepulchrum uitæ? Non'ne quia parentes filios ea non ſcriptis, ſed uoce ſingulis ætatibus docuerunt? Nam ꝙ in caluariæ loco crucifixus ſit dominus, & in monumento ſepultus, quod in petra Ioſeph exciderat, ſcriptum eſt. Quôd autem hæc, quę nunc colimus, illa ſint, ſermone non ſcripto, ſed per manus tradito accepimus. Vnde niſi ex perpetua eiuſmodi conſuetudine didicimus, ut ter eos, qui

baptizantur,

baptizantur,aqua mergamus? Vt ad orientem
conuersi precemur? Vt mysteriorũ instituta
retineamus? Ex quo diuus etiam Apostolus 1. Thess. 2.
Paulus state,inquit,& seruate traditiones,quas
edocti estis,siue per sermonẽ, siue per Episto-
lam nostram. Proinde cũ tam multa magnaq;
sint,quę in Ecclesia sine scripto per manus tra-
dita ad hoc usq; tempus obseruantur, cur tam
anxie imaginum cultum insectaris? Quanquã
argumenta tua non tam imaginũ cultum dete-
stantur,q̃ gentes, quæ Deos imagines putant.
Quamobrem nõ propterea quod imaginibus
gentes abutantur, pius noster earum usus tol-
lendus est. Adiurant incantatores & uenefici,
adiurat item Ecclesia illos, qui initiantur. Sed
ipsi dæmones inuocant, Ecclesia uero contra
dæmones Deum. Gentes dæmonibus sacrant
imagines, easq; nuncupant Deos. Nos autem
uero Deo,Deiq; seruis & amicis cateruas dæ-
monum expellentibus. Quòd si dixeris,uirum
admirabilem Epiphanium aperte imagines im
probasse, primum id esse falsum & fictum re-
spondebimus, eiq; ut a multis fieri consueuit,
orationem ab alio compositam fuisse attribu-
tam. Deinde,ut Epiphanii eam orationem esse
concedamus,quemadmodum scimus beatum
Athanasium Sanctorum reliquias non in urnis
collocandas, sed humi condendas eo consilio
censuisse, ut absurdum Aegyptiorum morem
abrogaret,qui mortuos suos nõ sub terra con-

debant,sed in lectulis & scimpodiis collocabāt
sic etiā fortasse Magnum Epiphaniū, ut quippiam eiusmodi recte constitueret, imagines nō
esse faciendas censuisse. Nam quod ei propositum non fuerit, ut illas abrogaret, diuini ipsius
Epiphanii testatur ecclesia, ad hoc usq; tēpus
imaginibus exornata. Postremo quod à paucis raroq; fit, non est in Ecclesia tanquam lex
obseruandum. Neq; una hirundo, ut Gregorio etiam illi Theologo placet, & ueritas ipsa
confirmat, facit uer. Neque unius oratio tanti
ponderis est, ut totius Ecclesiæ ab ortu ad occasum solis propagatę morem & instituta possit euertere. Præclarorum igitur & spiritalium
Psal.113. institutorum multitudinem suscipe, Quamuis
enim scriptura gentium simulacra argentum
& aurum appellet opera manuum hominum,
non tamen res inanimatas, manuq; confectas,
sed dæmonū imagines coli uetat. Nam ꝙ Angelos, & homines, & Reges etiam impios, &
uirgam adorauerint prophetæ, dictum est. Da-
Psal.98. uid autem, & adorate, inquit, scabellum pedum
Esa.66. eius. Esaias uero, Ex persona Dei, cœlum, inquit, mihi sedes est. Terra autē scabellum pedum meorum. Porrò cęlum & terram esse res
procreatas nemini sanè dubium est. Quid? ꝙ
Moses & Aaron res manufactas adorarunt?
Nam aurea quidem illa Ecclesiæ tuba Paulus
Cap.9. in Epistola, quam ad Hebræos scripsit, Christus, inquit, existens Pontifex futurorum bo-

norum per maius & perfectius tabernaculum non manufactum, hoc est, nõ huius creationis. Et rursum, nõ enim, inquit, in manufacta Christus ingressus est sancta, exemplaria uerorum, sed in ipsum cœlum. Priora igitur sancta & tabernaculum, & quæcunque in eo continebantur manufacta erant. Quòd autem adorarētur, nullus negabit. Sãctus enim Dionysius in epistola, quam ad Titum scribit, Proinde inquit nos etiam oportet deposita uulgari de ipsis opinione intra sacra signa congruentem rebus sacris cogitationem suscipere, nec ea, quæ sunt diuinarum formarum notæ, atque exempla, & perspicue arcanorum naturamq́; superantium spectaculorum imagines contemnere. Nota, quomodo rerum præstantium imagines dixerit, non esse contemnendas. Idem in libro de diuinis nominibus loquitur ad hunc modum: Hac ratione nos item instituimur, cum in præsentia ratione nobis conuenienti per sacra uela rerum diuinarum & sacrarũ humanitas rebus sub sensum cadētibus ea, quæ intelligentia tantum perspiciuntur, & iis, quæ sunt, ea, quæ essentiam superant, tegat, formasq́; & figuras rebus forma figuraq́; carentibus tribuat, & simplicitatem illam natura superiorē singularium notarum uarietate impleat & effingat. (Commentarium.) Si humanitatis est, rebus figura, formaq́; carentibus, atque simplicibusfiguras formasq; ratione nobis congruen te tribuere,

cur non ea, quæ formis & figuris prædita sunt modo nobis congruo imaginibus exprimemus, ut memoria in nobis excitetur, & ex eo motu ad imitandũ adducamur? Idem in libro de Ecclesiastica Hierarchia, Verum essentiæ, inquit, atque ordines illi nobis præstanciores, de quibus sacram fecimus mentionem, & corpore uacant, & sacer ipsorũ principatus, quantum ad eos spectat, sola mente percipitur, & mundo superior est, quantum autem ad nos pertinet, uidemus eum ratione nobis cõgruente, signorum, quæ sub sensum cadunt, uarietate plenum, Ex quibus sacro quidem modo ad diuinitatis coniunctionem pro ratione nobis conueniente deducimur. Ac Deum sanè diuinamq́; uirtutem intelligentiæ, quemadmodum illis fas est, intelligunt, nos autẽ imaginibus sensum mouentibus ad diuinas contemplationes, quoad fieri potest, prouehimur. (Commentarium.) Quòd si pro ratione nobis cõgruente imaginibus sensum mouẽtibus ad diuinam, & à materia remotam contemplationem perducimur, diuinaq́; prouidentia pro sua in nos benignitate rebus figura formaq́; carentibus figuras & formas accommodat, ut ad eas percipiendas facilius prouehamur, cur absurdum sit, eum, qui pro sua erga nos benignitate sese figuræ formæq́; subiicit, imagine effingere pro ratione nobis conueniente? Sermone superioribus tẽporibus per manus tradito, qui ad nos

usq; peruenit, constat, Augarum illum Edesæ Regem auditis iis, quæ de domino ferebantur, diuino amore inflammatum legatos ad eum misisse, qui rogarent, ut se illi præsentem conspiciendum exhiberet, iussisseq;, ut si id impetrare nō possent, effigiem eius pictura expressam reportarent. Quòd cū sciret is, qui omnia nouit, & omnia potest, linteolum sumpsisse, in eoq́; ad os suum admoto propriam imaginem expressisse. Quod quidē linteolum ad hoc usq; tempus asseruatur. At sanctus Basilius in oratione, qua beatū martyrem Barlaam laudauit, cuius initium est: Antea quidem sanctorum mors, Exurgite, inquit, nunc mihi præclari athleticorum facinorum pictores. Cōminutam Imperatoris imaginem artificio uestro extollite. Coronatum uictorem obscurius à me depictum uestris coloribus illustrate. Discedo strenue Martyris factorum pictura à uobis superatus. Hodie facultate uestra me uictum gaudeo. Manum cum igne pugnantem accuratius à uobis expressam intueor, ornatius in uestra pictura pugilem descriptum uideo. Plorent nunc etiam dæmones strenuis Martyris factis à uobis expressis uerberati. Ardens rursum illis manus, & uincens ostendatur. Exprimatur etiam in tabula præfectus certaminum Christus, cui gloria in secula seculorum Amē. Idem in triginta capitum ad Amphilochum de spiritu sancto capite decimo octauo ita scri-

bit: Quoniam Regis etiam imago Rex dicitur, & non duo Reges. Neq; enim imperium scinditur, neque diuiditur gloria. Quemadmodum enim principatus, & potestas, quæ nobis imperat, una est, sic etiam honor, quem nos præstamus, unus est, non multi. Nam honor imagini habitus ad exemplar transit. Itaque quod imitationis ratione hic est imago, illic naturaliter est filius. Et quemadmodum in rebus, quæ arte constant, in ipsa forma sita est similitudo, sic in diuina incompositaq́; natura in diuinitatis communitate est copulatio. (Commentarium.) Si Regis imago Rex est, & imago Christi Christus est, & imago sancti sanctus est. Et neque secatur imperium, neque gloria scinditur, sed qui habetur honor imagini, fit honor illius, quem refert imago. Sanctos formidant ipsi dæmones, & umbram eorũ fugiunt. At imago item est umbra, quam nos ut dæmonum expultricem facimus. Quôd si dixeris, mente atque intelligentia tantum Deo coniungi nos oportere, res omnes corporeas tolle, luminũ splendorem, thuris suauitatẽ, preces, quas uoce proferimus, Mysteria ipsa diuina, quæ conficiuntur ex materia, panem, uinum, unctionis oleũ, crucis signũ. Hæc enim omnia ex materia constant, sicut etiam spongia Christo cruci affixo adhibita, & arundo, & lancea, quæ latus illud, ex quo uita profecta est, perforauit. Aut horũ omnium uenerationem adime, quod fieri ne-

quit, aut ne imaginum quidem honorem respue. Gratia diuina præbetur rebus ex materia constantibus, quoniam eorum, quos referunt, nomen retinent. Quemadmodum purpura, & sericum, & quod ex his uestimentum conficitur, per se nihil aliud sunt, nisi tenue quoddam operimentum, quod tamen si Rex induerit, honoris, quo præstat Rex, ipsum quoque particeps fit. Ita res ex materia constantes per se quidem adorandę non sunt. At si gratia plenus sit is, quē illæ referunt, pro fidei portione ipsæ quoque gratiæ participes fiunt. Apostoli dominum corporeis oculis conspexerunt. Apostolos alii sunt conspicati. Martyres uiderunt alii. Ego quoque desidero hos animo corporeq; conspicere, & medicamētum habere, quo desiderium meum expleatur, quandoquidem duplex creatus sum, & uidens ueneror id, quod uidetur, non ut Deum, sed ut rei uenerandæ uenerabile simulacrum. Tu quidem forte sublimior es, à materiaq; remotior, & supra corpus incedens, & carne quodammodo carens despicis quicquid sub aspectū cadit. Ego uero, ut qui homo sim, corporeq; circundatus, cupio cum iis, quæ sancta sunt, corpore uersari, eaq; oculis contueri. Tu qui sublimis es, summissius te gerēs ignosce mei sensus humilitati, ut sublimitatem tuā conserues. Dominus desiderium meum erga se, atq; amicos suos complectitur & charum habet. Gaudet enim domi-

nus, cum gratum uidet ſeruum laudibus affici, quemadmodum ait Baſilius in ea oratione, qua Martyres quadraginta collaudat. Vide autem quid etiam celebrem illum Gordium laudans idem dicat. Lætantur, inquit, populi lætitia ſpiritali ex ſola cõmemoratione rerum, quæ recte à uiris iuſtis geſtæ ſunt, audienteſq; ad earum æmulationem atque imitationem incitantur. Nam eorũ, qui ex uirtute uitam inſtituerunt, hiſtoria tanquam lucem quandam iis, qui ſeruantur, in uia uitæ ſubminiſtrat. Et rurſum, Quapropter, inquit, quando uitam eorum, qui pietatem coluerunt, explicamus, primum quidem dominum in ſeruis honoramus. Deinde iuſtos laudibus efferimus earum rerum teſtimonio, quas cognitas habemus. Poſtremo rerum honeſtarum cõmemoratione populis lætitiam afferimus: (Commentarium.) Vide, quomodo in ſanctorum memoria tum Dei gloria, tum ipſorum laus, tum populorum lætitia saluſq; conſiſtat. Cur igitur hanc auferre conaris? Quod autem per orationem & imagines commemoratio ſanctorum fiat, audi eundem D. Baſilium in eadem oratione ita diſſerentem. Quemadmodum enim ignem ſponte ſequitur ſplendor, & unguentum bonus odor, ita recte facta neceſſario ſequitur utilitas. At qui ne id quidem parum eſt, ueritatem eorum, quæ tunc geſta ſunt, plane conſequi. Obſcura enim quædam memoria ad nos peruenit, præ-

clara in certaminibus facinora uiri conſeruans: Idemq; nobis quodãmodo, quod pictoribus uidetur accidere. Etenim illi cum ex imaginibus imagines deſumant, plurimum, ut par eſt, à ueris exemplaribus deficiunt: Et nos cum rerum ipſarum ſpectaculum non inſpexerimus, non paruum periculum eſt, ne ueritatem imminuamus. In extrema autem eiuſdem orationis parte, ſicut enim, inquit, ſolem, cum ſemper eum aſpiciamus, ſemper admiramur, ita uiri illius memoriam ſemper recentem retinemus, ſemper nimirum in ſermonibus & imaginibus eum intuentes. In oratione uero, qua nobiles quadraginta Martyres laudauit, Quænam, inquit, memoriæ Martyrum celebrandæ ſatietas eſſe queat illi, qui Martyres ſtudio beneuolentiaq; proſequitur? Honor enim, qui bonis conſeruis habetur, indicium amoris eſt erga communem dominum. Et rurſum, Ingenue, inquit, eos lauda, qui Martyrium pertulerunt, ut uoluntate ſis martyr, diſcedasq; ſine perſecutione, ſine igne, ſine uerberibus eiſdem, quibus illi, laudibus dignus. (Cómentarium.) Cur igitur me reuocas ab honore ſanctorum? cur mihi ſalutem inuides? Quod autem formã coloribus expreſſam, ſermonibus affinem exiſtimet, audi eum paulo poſt loquentem ad hunc modum: Age igitur ipſos in medium adducentes, & memoriam eorum celebrantes communem ex ipſis utilitatem audientibus af-

feramus, ſtrenua uirorum facta tanquam in tabella omnium oculis ſubiicientes. (Cõmentarium.) Cernis, quomodo ſit idem imaginis, & orationis officium? Tanquã enim in tabella, inquit, omnium oculis proponentes fortia uirorum facta uerbis expreſſa. Eodemq́; loco ſtatim hæc ſubiicit. Quæ enim in bello fortiter geſta ſunt, ea ſæpenumero tum oratores, tum pictores explicant, illi quidem ea uerbis exornantes, hi uero coloribus exprimẽtes, qua quidem ratione multos utrique ad uirtutem incitant. Quæ enim hiſtoriæ ſermo auribus proponit, ea pictura tacens per imitationem oculis oſtendit. (Commentarium.) Quibus uerbis clarius demonſtrari poteſt, imagines apud homines illiteratos ac rudes eſſe ueluti libros, & ſanctorum honoris eſſe minime mutos buccinatores, quippe quæ tacita quadam uoce doceant, aſpectumq́; ſanctũ reddant. Ego, cui nec ſuppetit librorum copia, nec legendi ſpatium, quiq; rationum & argumentorum aculeis tanquam ſpinis enecari me ſentio, in communem animorum medicamenta continentem officinam, hoc eſt, Eccleſiam ingredior. Ad ſpectandum me alliciunt picturæ flores, quæ tanquam in prato oculos meos oblectant, ſenſimq́; inſtillant animo gloriam Dei. Contemplor fortitudinem Martyris, coronarum præmia conſidero, & tanquã igne incendor æmulandi cupiditate, atque proſtratus & ſupplex per Marty-

rem Deum adoro, salutemq; percipio. Quid? non audisti eundem diuinum patrem, qui in ea oratione, quam in Psalmorum initium scripsit, spiritus sanctus, inquit, sciens hominum generi difficile posse quicquam persuaderi, & laborẽ ingratũ esse, concentus & armoniæ suauitatem psalmis immiscuit. Quid ais? Nõ depingam ego & uerbis & coloribus Martyria sanctorum? Eaq; & Angelis & rebus omnibus procreatis admiranda, Diabolo autem, ut idem Ecclesiæ splendor Basilius ait, acerba, & dæmonibus formidolosa, non & oculis, & labris prosequar? sed audi, quid in extrema parte laudationis quadraginta Martyrum dicat: O chore sancte. O cætus sacer. O agmen inuictum. O communes generis hominum custodes. O boni curarum socii. O precum adiutores. O legati potentissimi, orbis terrarũ stellæ. Flores Ecclesiarum, flores, inquam ego, animis, sensibusq; iucundi. Vos non condidit terra, sed cœlum suscepit. Vobis Paradisi fores patuerunt dignum præbentibus spectaculum Angelis, dignum Patriarchis, Prophetis, iustis. Quod igitur Angeli cupiunt intueri, id ego cernere non concupiscam? His Basilii uerbis consentiunt ea, quæ frater eius, atque idem sentiens Gregorius ille Nyssentium Pontifex ait in capite quarto illius libri, quem ipse conscripsit de opificio Dei. Quemadmodum, inquit, homines, qui Imperatorum imagines fingunt, non solum formæ

notam exprimere cõsueuerunt,ſed etiam purpuræ ueſtimentum adiicere, quo Regia dignitas indicatur,mos autem eſt, ut opus eiuſmodi tum imago,tum Rex appelletur, ſic etiam humana natura,cum eo conſilio procrearetur,ut aliis rebus imperaret,tanquã animata quædam imago conſtituta eſt,& dignitatis, quam habet exemplar,nomen obtinuit.Idem in quinto capite eiuſdem libri, diuina, inquit, pulchritudo non figura aliqua, aut formæ concinnitate per ullam coloris elegantiam illuſtratur, ſed in beatitudine ſecundum uirtutem,quę explicari non poteſt,conſpicitur. At hominum formas pictores coloribus quibuſdam in tabulis exprimũt, Eo nanque ſtudio colores proprios adhibent, atque commiſcent, ut pictura exemplaris pulchritudinem repræſentet: Vide non figura aliqua aut formæ præſtantia nec ulla coloris elegantia diuinam pulchritudinem illuſtrari, atq; ideo non poſſe illius imaginem exprimi. Humanam autem formam in tabella coloribus
Philip.2. effingi. Quamobrem cum dei filius in hominis forma factus ſit, ſerui formam accipiens, & in ſimilitudine hominũ factus, & in figura inuentus ut homo,cur non eius imago fiet? Et ſi mos eſt,ut Regis imago,Rex appelletur, & honor, qui habetur imagini,ad eũ tranſit,cuius imago eſt, ut inquit D. Baſilius, cur non coletur, & adorabitur imago,non tanquam Deus,ſed tanquam imago Dei,qui carnẽ induit humanam?

Idem in oratione, quam Conſtantinopoli de filii, & ſpiritus diuinitate habuit, quaq; Abrahã laudauit, Hinc, inquit, prius uinculis alligatum aſſumit filium pater. Huius ego acerbæ rei ſpectaculum ſæpe pictura expreſſum uidi, nec ſine lacrymis illud præteriui, cũ ars perſpicue rem geſtam oculis ſubiiceret. Iſaac genibus flexis, manibusq; poſt tergum reuinctis iacet ante ipſum altare. Pater uero poſt filii poplites accedens, ſiniſtraq; manu comam illius apprehenſam ad ſe trahens incumbit filii capiti miſerabiliter ad Patrem reſpicientis, Dexteram autẽ gladio armatam ad cædem dirigit. Iamq; gladii acies corpus attingit, cum uox diuinitus prohibens exauditur. Sanctus autem Ioannes Chryſoſtomus in explicatione Epiſtolæ ad Hebræos. Et ſecundi quodãmodo imago, inquit, eſt primus, nempe Chriſti Melchiſedech, non aliter, ac ſi quis ante adumbratam à pictore delineationem, umbram ipſius picturæ, quæ in corpore eſt, uocet. Iccirco enim umbra lex dicitur, & gratia ueritas, res autem ea, quæ futura ſunt. Quare lex quidem & Melchiſedech, eſt adumbratio picturæ coloribus expreſſæ, Gratia autem & ueritas pictura conſiſtens in corpore. Res uero ea, quæ futuro ſeculo ſunt euentura: Vt antiqua lex ſit figura figuræ, noua autem figura rerum. At Leontius Neapolis, quæ in Cypro eſt, pontifex in oratione, quã aduerſus Iudæos habuit, de Chriſti cruce, deq; San-

ctorum imaginibus adorandis, & de Sanctorũ
simul reliquiis uerba faciens, Quòd si mihi ui-
tio, inquit, uerteris, Iudææ, ꝙ crucis lignum ado
rem tanquam Deum, cur non eadem ratione
Iacob in crimen uocas, ꝙ uirgæ fastigium ado-
Gen. 48. rauerit. At qui perspicuum est, eũ honore illo
nõ lignum, sed Ioseph adorauisse, quemadmo-
dum nos item per crucem Christum, non autẽ
lignum ueneramur. Quare si crucis figuram
adoramus, eius imaginem ex qualibet materia
conficientes, cur Crucifixi imaginem non ado
remus? Idemq; rursum Leontius, Quando, in-
Gen. 23. quit, & Abraham uendentes sibi sepulchrum,
licet homines impios adorauit, genuq; flexit in
terram. Verum illos non adorauit ut Deos.
Gen. 47. Itemq; Iacob benedixit Pharaoni, quãuis esset
impius, simulachrorumq; cultor, non tamen
ei benedixit, ut Deo, Esau quoq, fratrem ado-
Gen. 33. rauit, sed non uti Deum. Præterea quomodo
nobis præcipit Deus, ut adoremus terram, &
Psal. 108. montes. Nam exaltate, inquit, dominum Deũ
uestrũ, & adorate in monte sancto eius, & ado-
rate scabellum pedum eius, quoniam sanctum
Esa. 66. est, Porro scabellum eius est terra. Cœlũ enim,
inquit, mihi sedes est, terra autẽ scabellum pe-
dum meorum, dicit dominus. Quid Moses?
Exo. 18. non'ne adorauit Iothor simulachrorum culto
rem? Et Daniel Nabuchodonosor? Quæ cum
ita sint, cur mihi succenses, ꝙ colam & adorem
eos, qui Deum coluerunt, & adorarunt? Nun-

quid non expedit, quæſo, Sanctos adorare, ſed eos potius, quemadmodum facis tu, lapidibus perſequi, & lacerare atq; in cœni lacum bene- meritos coniicere? Si dilexiſſes Deũ, & ſeruos eius utique coluiſſes. Quòd ſi impura ſunt oſſa iuſtorum, cur oſſa Iacob & Ioſeph cum omni
honore ex Aegypto ſunt exportata? Quomo- Gen.40.
do homo, qui mortuus erat, contactis oſsibus
Eliſæi ſtatim reuixit? Quòd ſi per oſſa res agit 3.Reg.13.
admirandas ipſe Deus, perſpicuum eſt, eum & per imagines, & per lapides, & per alias res multas idem poſſe præſtare, quemadmodum egit in Eliſæo, qui uirgã propriam dedit ſeruo
ſuo, dixitq;, ut abiret, & per ipſum filium mu- 3. Reg.3.
lieris ſunamitidis in uitam reuocaret. Iam Pha-
raonem Moſes uirga puniuit, & diuiſit mare, Exo.7.8.
& aquam dulcem reddidit, & petram fregit, & 14.15.18.
aquam eduxit. At Solomon benedictũ, inquit,
eſt lignum, per quod ſalus cõparatur. Eliſæus Sap.14.
autem ligno in Iordanẽ proiecto ferrum extra
xit. Et lignum uitæ legimus, & lignum ſabec, 3.Reg.6.
id eſt, conceſsionis. Moſes quidẽ ligno ſerpen- Pro.3.et.ij.
tem ſublimẽ extulit, & populum à mortis peri Num.21.
culo liberum reddidit. Ligno autem in taber- Num.17.
naculo germinante ſacerdotiũ addixit Aaroni. At enim dices mihi fortaſſe, Iudæe, ea quæ in tabernaculo erant teſtimonii, fieri Deũ omnia præcepiſſe. Et ego tibi reſpondebo, Solomonem multa uariaq; in templo ſculpenda fun- dendaq; curaſſe, quæ nec Deus ipſi, ut fierent,

mandarat, nec testimonii tabernaculo contine-
Eze. 41. bantur, nec templo illo, quod Ezechieli Deus
ostendit, Neque tamen ob id Solomon damna
tus est, quippe qui ad gloriam dei formas eius-
modi constituit, quemadmodum nos item faci
mus. Habebas & tu multas & uarias imagines,
& signa, quæ te ad Dei memoriam reuocarent
priusquam illis ingrati animi uitio spoliareris,
Nempe Mosaicam uirgam, tabulas Dei digito
inscriptas, ardentem rubum, aridam petram
aquis affluentem, arcam in qua Manna gesta-
batur, altare diuino igne plenum, laminam Dei
nomẽ continentem, Ephod indicatum à Deo,
tabernaculum Deum adumbrans. Quòd si tu
quoque hæc omnia nocte & die adumbrabas
dicẽs gloria tibi, qui solus es omnipotẽs Deus,
qui per hæc omnia res admirabiles in Israel
effecisti. Atque ita ex omnibus his per legem
constitutis, quæ quondam habebas, supplex
Deum adorabas, cur non intelligis Deo per
imagines adorationẽ præstari? Et paulopost,
si enim is, qui amicum, aut maxime de se bene-
meritum Regem ex animo uereq; diligit, seu
filium eius, seu uirgam, seu sceptrum, seu coro-
nam, aut domum, aut seruum aspexit, comple-
ctitur, & deosculatur, atque ita bene de se meri-
tum honore prosequitur, multo magis hac ra-
tione Deus colendus est. Iam enim & tu, iterũ
enim dicã, imagines Mosaicas & propheticas
habebas, & quotidie dominũ Deum ipsarum
adorabas.

adorabas. Proinde quando Christianos homines uideris crucẽ adorare, scito cultum illum Christo cruci affixo, nõ autem ligno exhiberi. Nam si ligni naturam uenerarer, lucos, atque arbores adorandas ducerem, id quod tu, Israel, efficiebas, cum arborem, aut lapidem sic alloquereris: Tu Deus es meus, & tu me procreasti. Nos autem non sic alloquimur crucem, aut Sanctorum imagines. Neque enim Dei sunt nostri, Sed libri aperti ad memoriam Dei, & honorem ipsius, quos in Ecclesiis palam constitutos ueneramur. Qui enim martyrem colit, Deum colit, cuius ille amore martyrium pertulit. Qui Christi adorat Apostolum, adorat eum, cuius ille Apostolus est. Et qui supplex accedit ad Christi matrem, is nimirũ filio eius honorem habet. Nullus enim Deus præter unum, qui in trinitate agnoscitur, & adoratur. Vtrum Leõtius hic fidus Beati Epiphanii sermonum interpres putandus est, qui suis ipse sermonibus Cypriorum insulam decorauit, an isti, qui ex sensu loquuntur suo? Sed audi, quid etiam Seuerianus Gabalorum Pontifex in ea oratione, quam in dedicatione Ecclesiæ seruatoris habuit, dicat. Quomodo, inquit, imago execratissimi parentibus nostris uitam attulit? Et paucis uerbis interiectis, quomodo igitur, inquit, execratissimi imago populo in calamitate uersanti, & conflictato salutem attulit?

Hier. 2.

Non'ne credibilius erat, si dixisset: si quis uestrum morsus fuerit, coelum suspiciat, aut tabernaculum Dei, & salutem assequetur? Verum his ille posthabitis crucis tantũ imaginem statuit. Cur autem hæc fecit Moses, qui populo dixerat, non facies tibi sculptile neque conflatile, neque similitudinem ullam earum rerum, quæ sunt in cœlo sursum, aut in terra deorsum, aut in aquis sub terra? Sed quid ego hęc ingratis loquor? Dic, obsecro, fidelissime Dei minister, quod aliis uetas, id ipse facis? Quod præcipis euerti, id ipse constituis? Qui non facies, inquis, sculptile, quiq; conflatum uitulum cõminuisti, serpentẽ ipse ex ęre conficis? eumq; non clam, sed palam, & omnibus perspicuum statuis? At illa, inquit, mandaui, quo materiam impietatis exscinderem, & ab omni defectione atque idolorum cultu populum abducerem. Nunc autẽ serpentem utiliter conflo, ut ueritatem ipsam præsignificem. Et quemadmodum tabernaculum & quæ in ipso sunt omnia, & Cherubim similitudinem eorũ, quæ non uidentur adhibui in sancta, ut figuram atque umbram futurorũ ostenderem, sic & serpẽtem ad populi salutem conflaui, ut eiusmodi experimento exercitatus crucis imaginem & seruatorem ac redemptorem in ipsa pendentem præcognosceret. Hoc autem esse uerissimũ intelliges, amice, ex uerbis domini id ita confirmantis: Et sicut Moses

Exo. 20. Exo. 32. Exo. 26. Exo. 25. Num. 21. Io. 3.

exaltauit ſerpentē in deſerto, ſic exaltari oportet filium hominis, ut omnis, qui credit in eum, non pereat, Sed habeat uitam æternam. Intelligis, eum, ne fieret ulla ſimilitudo, præcepiſſe, quo populum à ſimulacrorum cultu, ad quem erat propenſus, auocaret? exaltatumq́; ſerpentem domini cruciatuum & mortis imaginem extitiſſe? Quòd autem imaginum inſtitutio nō noua, ſed priſca ſit, & apud ſanctos & eximios patres nota, & uſitata, diſce ex iis, quæ in uita Beati Baſilii ab Elladio eius diſcipulo, in Pontificatuq́; ſucceſſore conſcripta ſunt. Pius enim uir, ut ipſe narrat, Dominæ noſtrę aſtabat imagini, in qua Mercurii etiam celebris Martyris figura deſcripta erat. Aſtabat autē ſupplicans, ut impius Iulianus apoſtata tolleretur. Ex qua quidem imagine didicit, quid eſſet euenturum. Vidit enim Martyrem exiguum ad tempus obſcurum, non autē multo poſt haſtam cruentam tenentem. In uita autem ſancti Ioannis Chryſoſtomi hęc ad uerbum ſcripta ſunt. Epiſtolas ſapientiſſimi Pauli Ioannes habebat in magno pretio. Et paulo poſt, Habebat autem effigiem Apoſtoli Pauli in imagine, ubi propter corporis imbecillitatem parumper quieſcebat. Erat enim ſupraquam natura patiatur, uigilans. In hanc ille effigiem, quando perlegebat illius epiſtolas, oculorum aciem intendebat, in eaq́;, non ſecus, ac ſi Paulus ipſe uiuus

eſſet, obtutu defixus inhærebat, beatum ipſum appellans, totamq́; animi cogitationẽ ad illum dirigens & cum eo uerſans & loquens contemplando. Et poſt alia, cum autẽ Proclus, inquit, loquendi finẽ feciſſet, oculis in Pauli effigiem defixis, & figuram eius, quem uiderat, ſimilem conſpicatus, Ioãni deſiderium iniiciens, ſic eũ, digito demonſtrans imaginem, allocutus eſt: Ignoſcito mihi Pater, ille, quem uidi loquentem tibi, huic ſimilis eſt, atque adeo ſi recte memoria teneo, ipſe eſt. In uita ſanctæ Eupraxiæ ſcriptum eſt, Domini imaginẽ ei fuiſſe demonſtratam à gregis præfecta. In uita ſanctę Marię Aegyptiacæ ſcriptũ eſt. Eam imagini Dominę ſupplicaſſe, ab ipſaq́; ſponſionẽ exegiſſe, atque ita ingreſſum in templum obtinuiſſe. In libro Beati patris noſtri Sophronii Hieroſolymorũ Archiepiſcopi, qui Pratum inſcribitur, memoriæ proditum eſt, fuiſſe (quemadmodum Abbas Theodorus Aeliotes narrabat) in monte oliuarum incluſum ſtrenuum quẽdam ſenem, quem libidinis dæmon oppugnabat. Hic cum die quodam acrius urgeretur, conqueri cœpit, & alloqui dæmonẽ ad hunc modum: Ecquando tandem me deſines inſectari. Recede iam à me, quem ad ſenectutem uſque perſecutus es. Cui dæmon, ſeſe oculis eius perſpicuum exhibens, iura, inquit, mihi te nemini narraturum id, quod dicturus ſum tibi, quod ſi feceris, te

amplius nō oppugnabo. Senex autē per eum, qui in excelsis habitat, iurauit, nulli patefaciam inquiens, quod mihi dixeris. Tunc dæmon, Hanc, inquit, imaginem ne adoraueris, & ego post hac tecū bellum non geram. Imago autē illa dominę nostræ Sanctæ Mariæ Dei genitricis effigiem dominum nostrum Iesum Christum gestantis continebat. Cui quidē dæmoni inclusus ille, permitte, inquit, ut considerem. Postridie autem Abbati Theodoro Aeliotæ, qui tunc in Laura Pharon habitabat, ad se profecto, rem omnem aperit. At ille ad inclusum, tu, inquit, Abba, uere deliquisti, qui dæmoni te obstrinxeris iureiurando. Attamen quôd rem aperueris, recte fecisti. Verum satius est tibi, ut nullum omittas in urbe postribulum, in quod non ingrediaris, quàm ut dominum Deum nostrum Iesum Christum & matrem eius adoraturū te neges. His illum ac multis aliis uerbis confirmans ad proprium reuersus est locum. At dæmon rursus incluso sese conspicuū præbuit, & cur, inquit, male senex, cum uerba mea te nemini iuraueris patefacturum, ei, qui uenit ad te, cuncta dixisti? Te igitur peierasse scito, & in die Iudicii damnatum iri. Inclusus autē me, inquit, & iurasse scio, & contra, quàm iuraui, fecisse non ignoro. Te tamen non audio. (Annotatio.) Vides hic imaginis adorationem, ad id, cuius imago est, referri? Et quantum sit ma-

lum, eam non adorare? cum eo potius dęmon, quàm libidinis crimine hominem obstrictum uoluerit. Cum igitur multi ante hac sacerdotes Regesq; fuerint Christianę Reip. diuinitus dati pietate, doctrina, & uitæ sanctitate præstantes, plurimaq; concilia â sanctis & diuino spiritu afflatis patribus celebrata, cur nemo eorum imaginum cultum censuit improbandũ? Nouam fidẽ doceri non patiemur. Ex Sion enim
Esa. 2. ueniet lex, ut per Prophetam inquit spiritus sanctus, & uerbum Domini ex Hierusalem. Nõ permittemus, ut aliud alias sensisse, & temporibus mutati fuisse uideamur, ne fidem nostram ii, qui ab ea sunt alieni, risum & ludum putent. Regio non cedemus imperio patrum conanti euertere consuetudinem. Neque enim piorum est Regum Ecclesiastica instituta conuellere. Non paternam pietatem, sed latronum sæuitiam arguunt, quæ per uim imperantur, nõ autem uerbis persuadentur. Testimonio sit concilium secundũ, Ephesi celebratum, quod ad hunc usque diem tyrannicum cognomen retinet, quippe cui tyranni manus uim attulit, cum Beatus martyr Phlauianus interfectus est. His de rebus statuere atque decernere non ad Reges pertinet, sed ad concilia. Nam ubi duo uel tres, inquit Dominus, congregati fuerint in
Matth. 18. nomine meo, ibi sum in medio ipsorũ. Ligandi, soluendiq; potestatẽ non Regibus, sed Apo-

ſtolis, & eorum ſucceſſoribus, & Paſtoribus, & Doctoribus, Chriſtus dedit. Licet Angelus, inquit Paulus Apoſtolus, euangelizauerit uobis præter id, quod accepiſtis. Silentio quod ſequitur, tranſeamus, uenia lenitateq; dantes operam, ut ſententiam mutent. Quòd ſi uiderimus eos in opinione peruerſa obſtinate perſtare, quod Deus auertat, tunc id etiam, quod ſequitur, pronuntiabimus. Verum hæc omittamus, & deprecemur. Si quis domum ingreſſus, cuius in parietibus pictor hiſtoriam Moſis & Pharaonis coloribus ſuis deſcripſerit, forte quęrat, qui'nam ii ſint, qui per mare non aliter, ac ſi per ſiccam terram incederent, iter faciunt, quid reſpondebit is, qui fuerit interrogatus? Non'ne, filii ſunt Iſraelis? Ecquis ille, qui uirga percutit mare? Non'ne audiet, Moſes? Ita ſi quis etiam Chriſtum crucifixum imagine expreſſerit, quæraturq;, qui'nam eſt hic, non'ne reſpondebit, Chriſtus Deus, qui carnem propter nos induit? Omnia profecto, domine, quæ tua ſunt, adoramus, ardentiq; deſiderio diuinitatem, potentiam, bonitatem, miſericordiam erga nos, ſummiſsionem, carniſq; ſumptionē amplectimur. Et quemadmodum ferrum ueremur ignitum attingere, nō propter naturam ferri, ſed propter ignem, qui cum ferro coniunctus eſt, ſic etiam carnem tuam adoro, non propter carnis naturam, ſed propter diuinitatem,

Gal. 1.

Exo. 14.

quæ per perſonam cum illa eſt copulata. Cruciatus adoramus. Ecquis mortem adoratam nouit? Ecquis cruciatus ſanctos, ac uenerabiles uidit? Nos tamen uere corpoream Dei mei mortem, ſalutaresq́; cruciatus adoramus. Adoramus imaginem. Adoramus omnia, quæ tua ſunt, Chriſte, ſeruos, amicos, imprimisq́; diuinã matrem tuam. Indignamur autem, cum audimus, etiam Dei populum Eccleſiaſticis inſtitutis aduerſari. Si quid enim ex iis, quæ ab Eccleſia ſunt inſtituta, tanquam ex ædificio lapides, paulatim ſubtrahatur, totum ædificium celeriter corruet. Nos autem firmi, ſtabiles, atque immobiles permaneamus ſuper firmam petram fundati, qui Chriſtus eſt, cui gloria conuenit, & honor, & adoratio, cum patre, & ſpiritu, & nunc, & ſemper, & ad innumerabilia ſecula ſeculorum: Amen.

Primæ orationis Sancti Ioãnis Damaſceni de Sacris Imaginibus finis.

SANCTI IOANNIS DAMASCENI DE SANCTIS IMAGINIBVS ALTERA ORATIO.

ETENTI ueniam date, domini mei, & à me inutili, ac minimo Ecclesiæ Dei seruo, quę uera, certaq; sunt, accipite. Non enim gloriæ causa, neque ut aliquid esse uidear, (Deus testis est) Sed ueritatis studio, in quo mihi tantũ spes salutis sita est, & cum quo me Christo domino obuiam iturum, eumq; mihi ob ea, quæ absurde commisi, succensentem placatum iri spero, & opto, ad dicendũ accessi. Qui enim à Domino quinque talenta acceperat, alia quinque lucratus attulit, & qui duo, numero totidem, qui uero unum acceperat, cum illud defodisset, & sine fructu protulisset, seruus malus appellatus est, & in tenebras exteriores detrusus. Quod quidem mihi ne accidat, ueritus, Domini mandato parendum censeo, & sermonis talentum mihi commissum apud uos prudentes nummularios repono, ut cum Matth. 25.

uenerit dominus meus, illud multiplicatum, & animorum fœnus afferens, meq́; ſeruum fidelem inueniat, & in optatum mihi gaudium ſuũ dulciſsimum ducat. Sed audiendi, quæſo, mihi aures præbete, & cordium menſas patefacientes, orationem meam ſuſcipite, atque eorum, quæ dicuntur, uim ſyncere expendite, & iudicate. Alteram autem hanc de Imaginibus orationem compoſui, quoniam quidam Eccleſiæ filii onus hoc mihi impoſuerunt, ꝙ prior oratio haud plane à multis intelligeretur. Quamobrem hac item in re mihi obtemperanti ueniam dabitis. Inuidi ſerpentis, maliq́; authoris Diaboli mos eſt, Viri chariſsimi, ut hominem ad Dei imaginem procreatum, uariis rationibus oppugnet, eiq́; mortem contrariis artibus
Gen. 3. afferat. Statim enim in ipſo principio ſpem illi, atque cupiditatem diuinitatis iniecit, per quam eum ad animalium ratione carentium mortem pertraxit. Eundẽ ſæpe turpibus, belluisq́; conuenientibus uoluptatibus illexit. Quo autem hæc medio coniungi queant, ut quis, & Deus fiat, & beſtiarum ſeruiat cupiditati? Aliquando duxit eum ad impietatem. Nam, ut ait diuinus
Pſal. 13. Pater Dauid, dixit inſipiens in corde ſuo, non eſt Deus. Aliquando perſuaſit, ut plures eſſe Deos exiſtimaret. Alias ut ne unum quidem natura Deum coleret, alias ut Dæmones, ut Cœlum, & Terram, ut Solem, & Lunam, & Stellas, ut beſtias etiam, quæ uel in aquis, uel in

terris degunt,& reliquas res procreatas adora- ret. Aeque enim impium est,& debitum me- rentibus honorem negare, & immerentibus minime conuenientem,ac singularem gloriam tribuere. Quosdam rursus edocuit, ut malum una cum Deo principium constituerent,Alios decepit, ut Deum ipsum natura bonum, mali auctorem esse faterentur. Nonnullos eo per- duxit, ut tres naturas, tresq; personas nefarie uenerarentur. Quibusdam persuasit, ut unam domini nostri Iesu Christi,qui unus est in san- cta Trinitate,personam, unamq; naturam esse censerent. Aliis uero ut duplicem in eo esse na- turam,duplicemq; personam arbitrarentur. At ueritas per mediam incedens uiam hæc omnia tanquam absurda, falsaq; improbat, docetq; nos,ut Deum unum esse fateamur,unamq; na- turam in tribus personis patre,filio,& Spiritu- sancto. Malum uero nõ essentiam esse,sed acci- dens tradit, cogitationem quandam nimirum, & sermonem, & actionem à Dei lege receden- tem, in eo nanque quod cogitatur, & dicitur, & fit, habet essentiam, & simul atque cessatur, euanescit. Præterea Christum sanctę Trinitatis unum asserit duas habentem naturas, & unam personam. Cæterum ueritatis hostis,& homi- num salutis oppugnator dæmon, qui mortaliũ quondam hominum,qui uolucrum,qui natan tium, atque serpentium animalium imagines fieri, eisq; tanquã Deis honores diuinos tribui

non solum gentibus, sed filiis etiã Israelis fraude sua sæpenumero persuasit, nunc labiis iniquis, & lingua dolosa diuinis sermonibus malitiam aspergens, & deformem, ac tenebricosam illius faciem cœlare studens, atque infirmorũ animos à uera, atq; à patribus instituta consuetudine abducens, Ecclesiam Christi in pace degentem conatur perturbare. Surrexerunt enim quidam dicentes, ea, quæ ad salutem nostram à Christo mirabiliter, queq; fortiter à sanctis hominibus aduersus Diabolũ gesta sunt, imaginibus expressa proponi, ut illa contẽplemur, colamus, admiremur, atq; imitemur, nõ oportere. Quis autẽ diuina cognitione, & spiritus prudentia præditus, hanc Diaboli calumniam esse nõ intelligat, qui nec cladem ac dedecus suũ diuulgari, nec Dei, sanctorumq; ipsius gloriã aperte perscribi uelit? Erraremus profecto, si uel Dei, qui cerni non potest, imaginẽ faceremus, cũ id, quod est corporis expers, quodq; nec oculis uidetur, nec circũscribitur, nec figuram habet, effingi nequeat. Impieq; rursum ageremus omnino si imagines hominũ à nobis confectas, Deos arbitraremur, eisq; tanq̃ deis diuinos honores tribueremus. Verũ nihil horũ facimus, sed cũ deus propter incredibilem bonitatẽ suã, carnẽ induerit, eaq; uisus sit in terra, & cũ hominibus uersatus, naturamq;, & magnitudinem, & figuram, & colorẽ carnis assumpserit, eius imaginem facientes non erramus, eius enim formã

uidere cupimus. Nã, ut diuus ait Apostolus, in 1. Cor. 13.
speculo nunc, & ænigmate cernimus, imago
autẽ speculum est, & ænigma crassæ corporis
nostri cõditioni conueniens. Licet enim multũ
laboret mens nostra, ea tamen, quæ corporea
sunt, transilire non potest. Tu, qui sponte tua
inuidus es Diabole, inuidia cõmotus nolles nos
domini nostri similitudinẽ intueri, atq; ita san-
ctos euadere, nolles nos salutiferos ipsius cru-
ciatus cernere, summissionẽq; admirari, & res
admirãdas ab illo gestas uidere, atq; diuinitatis
eius potentiam collaudare. Inuides sanctis, pro
pter honorẽ illis tributum â Deo. Descriptam
eorũ gloriam à nobis perspici nõ uis, ne uirtu-
tem, & fidẽ ipsorũ imitemur, At nos tibi, dęmõ
inuide, atq; hominũ hostis, nõ obtemperamus,
Audite populi, tribus, linguæ, uiri, mulieres,
pueri, senes, adolescẽtes, infantes, gens Christia-
norũ sancta. Si quis euangelizauerit uobis prę-
ter id, quod Ecclesia catholica à sanctis Apo-
stolis, à Patribus, atq; Cõciliis acceptũ ad hunc
usq; diem seruauit, eũ ne audiueritis, ne'ue ser-
pentis consiliũ acceperitis, quemadmodũ fecit
Eua, ex quo mortẽ est assecuta. Licet Angelus, Gen. 3.
licet Rex euãgelizet uobis pręter id, quod acce Gal. 1.
pistis, aures occludite. Vereor enim illuc usq;
progredi, quo ꝓgressus est Paulus, anathema,
inquiens, sit, nam emendationẽ expecto. At isti
qui scripturæ sensum non perscrutantur, sic,
inquiunt, per Mosem legislatorẽ, dixit Deus.

Exo.20. Ne feceris ullam ſimilitudinem eorum, quæ ſunt in cœlo, quæ'ue in terra, & per Prophetã
Pſal. 6. Dauidem, Confundantur, inquit, omnes, qui adorant ſculptilia, qui gloriantur in ſimulacris ſuis, & alia multa his ſimilia. Quæcunque enim uel ex diuina ſcriptura, uel ex ſanctis Patribus protulerint, ad eundem modum intelligenda ſunt. Quid autem nos ad hæc? quid aliud, niſi
Io. 5. id, quod Iudæis à domino dictum eſt? Scrutamini ſcripturas. Præclarum enim eſt ſtudium ſcripturarũ. Sed hic prudenter attendite. Deus, Viri chariſsimi, mentiri nõ poteſt. Vnus enim eſt Deus. Vnus teſtamenti ueteris auctor & noui, qui multifariam olim multisq́; modis locutus Patribus in Prophetis, extremis temporibus in unigenito etiam ſuo locutus eſt filio. Animaduertite diligenter, non mea ſunt hæc uerba, ſed Spiritusſancti, qui per ſanctum Apoſtolum Paulum dixit. Multifariam, multisq́;
Heb. 1. modis olim locutus Deus patribus in Prophetis. Deum multifariam, multisq́; modis locutũ uides. Quemadmodum enim peritus Medicus nec omnibus, nec ſemper idem medicamenti genus miniſtrat, ſed habita tum regionis, tum morbi, tum tẽporis, tum ætatis ratione, utilem pro ſua cuique natura medicinam facit, atque alia quidem ratione infantem curat, alia perfectum ætate uirum, alia ægrotantem, alia recte ualentem. Neque uero cunctis ægrotantibus eodem medetur modo, ſed ad cuiuſque natu-

ram,& morbum remedia accommodat ſua,& aliud quidem æſtate adhibet,aliud hyeme,aliud uere, autumno aliud, idemq́; facit in ſingulis locis,pro uaria regionum diuerſitate. Sic optimus etiam medicus animorũ infantibus adhuc & colendorũ ſimulacrorum morbo laborantibus, qui ſimulacra Deos exiſtimantes diuinos illis honores tribuebant,Deiq́; adoratione reiecta gloriam eius ad res procreatas transferebant, interdixit ne imagines facerent. Dei nanque corpore uacantis qui nec cernitur, & materia caret, nec figuram habet, nec circunſcribitur,nec cõprehenditur, imago fieri nulla poteſt. Quomodo enim quod non aſpicitur, imagine effingetur? Deum autem nemo uidit Io. 1.
unquam. Vnigenitus filius,qui eſt in ſinu patris,ipſe enarrauit, Et nemo uidebit faciẽ meã, inquit Deus, & uiuet. Quòd autem ſimulacra Exo. 33.
pro Deis adorauerint, audi quid narret ſcriptura in exitu filiorum Iſraelis,quando Moſes aſcendit in mõtem Sina,& Deo aſsidens expectauit,dum legem acciperet.Quo quidem tempore conſurgens ingratus populus Aaron dei miniſtrum ſic allocutus eſt. Fac nobis Deos, Exo. 32.
qui præcedant nos.Homini enim iſti Moſi neſcimus quid acciderit. Deinde cum mulierum ſuarum ornatum accepiſſent, atq; conflaſſent, ederunt, & biberunt, & ebrii facti ſunt uino, atque errore, & cœperunt ludere, ac præ ſtultitia dixerunt. Hi ſunt dii tui,Iſrael. Simulacra

igitur, quę nihil aliud sunt, nisi quædam dęmonum domicilia pro diis habebant, ut uides, & rei procreatæ potius, quàm procreatori seruiebant, ut diuus etiam ait Apostolus, Qui mutauerunt, inquiens, gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem corruptibilis hominis, & uolucrum, & quadrupedum & serpentium, & seruierunt creaturæ potiusquã Creatori. Iccirco Deus ne qua similitudo fieret, prohibuit, ut Moses ait in Deuteronomio, & locutus est, inquiens, dominus ad uos de medio ignis. Vocẽ uerborum eius audistis & formã non uidistis, sed uocem tantum. Et paulo post. Custodite igitur sollicite animas uestras, quia similitudinẽ non uidistis in die, qua locutus est uobis dominus in Horeb, in mõte, de medio ignis, nequando delinquatis, & faciatis uobis ipsis sculptam similitudinem, omnem imaginem, similitudinẽ maris aut fœminæ, similitudinẽ omnis iumenti, quæ sunt super terram, similitudinem omnis auis alatę, & paucis uerbis interiectis, Nequãdo inquiens respiciens in cœlum, & uidens solem, & lunam, & stellas, & omnem ornatum cœli deceptus adores ea, & latriæ cultum illis exhibeas. Vides unum illud esse propositum, ne seruiatur rei procreatæ posthabito procreatore? ne'ue latriæ cultus cuiquam, nisi soli rerum omnium Deo tribuatur? Iccirco enim ubique adorationi latriæ cultum adiungit. Et paulo post, Non erunt inquit tibi alii Dei præter me.

Cap. 4.

Non

Non facies tibi sculptile, neque omnem simili- Deu. 5.
tudinem. Et alibi, Deos inquit conflatiles non Exo. 34.
facies tibi. Vides simulacrorũ cultus euitandi
causa, prohiberi ne imagines fiant? Nec fieri
posse ut Deus corporis expers, qui nec cerni-
tur, nec comprehenditur, ulla exprimatur ima-
gine? Formam eius, inquit, non uidistis. Quem-
admodũ & Paulus in medio stans Areopagi, Act. 17.
Genus igitur cũ simus Dei, non debemus exi-
stimare auro, aut argento, aut lapidi, sculpturæ
artis, & cogitationis hominis diuinum esse si-
mile. Quòd autem hęc ita se habeant, audi. Non
facies, inquit, tibi sculptile, neque omnem simi-
litudinem. Cum hæc Deus præcepisset, fecit,
inquit, uelum Tabernaculi testimonii ex hya-
cintho & purpura, & coccino filato, & bysso
retorta, opus contextum Cherubim. Et fecit Exo. 37.
propitiatoriũ ex auro puro, & duo Cherubim Heb. 9.
super arcam. Quid agis, Moses, Tu, qui dicis,
ne feceris tibi sculptile, neque ullam similitudi
nem, uelum conficis, opus contextum Cheru-
bim, & duo Cherubim ex auro puro? Verum
audi, quid tibi respondeat Moses minister Dei,
ô cęci, & stulti, uim eorum, quæ dicuntur, atten
dite, & animas uestras sollicite custodite. Dixi
uos similitudinem non uidisse in die, qua locu-
tus est uobis dominus in Horeb, in monte de Deu. 4.
medio ignis ne quando delinquatis, & faciatis
uobis ipsis sculptam similitudinem, omnem
imaginem, & deos conflatiles ne feceris tibi.

Exo. 34. Non dixi ne feceris imaginem Cherubim, ut ſeruorum aſſiſtentium Propitiatorio, ſed ne feceris tibi Deos conflatiles, & ne feceris ullam ſimilitudinem tanquã Deos, & ne adoraueris res procreatas omiſſo procreatore. Itaq; Dei ſimilitudinem non feci, neque alterius tanquã Dei, neque rem procreatam potiuſquam procreatorem adoraui. Sic item uos facite. Vidiſti quomodo ſcripturæ propoſitum prudenter ſcrutantibus patuerit? Sciendum eſt enim, Viri chariſsimi, illud in omni diſputatione quæri, ut quid uerum, falſum'ue ſit, & quo quiſque conſilio aliquid fecerit, hoc eſt, bono nè, an malo, intelligatur. In Euangelio quidem, & Deus, & Angelus, & homo, & cœlum, & terra, & aqua, & ignis, & aër, & ſol, & luna, & ſtellæ, & lux, & tenebræ, & Satanas, & Dæmones, & ſerpentes, & ſcorpiones, & infernus, & uirtutes, & uitia, & omnia denique bona, atque mala deſcripta ſunt, eo ſanè conſilio, ut cum omnia, quæ de iis dicuntur, uera ſint, ad gloriam dei, & ſanctorũ, quos ipſe claros, & celebres eſſe uult, & ad ſalutem noſtram, euerſionemq; atq; ignominiam diaboli, ac dæmonum eius referantur. Quamobrem ea nos adoramus, & colimus, & oſculamur, & oculis, & labris, animoq; cõplectimur. Eodem modo in uetus omne, nouumq; teſtamentum, & ſermones ſanctorum, probatorumq; patrum affecti ſumus. At turpẽ, & execrabilem, atque impuram deteſtabilium Ma-

nichæorum,& Græcorum, reliquorumq́; hæ-
reticorum ſcripturam, ut falſam ſtultamq́; do-
ctrinam continentem,& ad diaboli, ac dæmonũ
eius gloriam inuentam licet Dei nomen conti
neat, reiicimus, atque improbamus. Sic etiam
cum de imaginibus agitur, faciendũ eſt, ut ueri-
tatem inquiramus, & mentem eorum, qui illas
faciunt, ſpectemus, ut ſi uera, rectaq́; ſit,& ima-
gines ad gloriam Dei, & ſanctorum eius, ad
amplectendas uirtutes, fugiendaq́; uitia, atque
animorum ſalutẽ referantur, eas ut exempla,
& ſimilitudines & hominum rudium atq; ſim-
plicium libros, ac monumẽta complectamur,
atque ueneremur. Ac Dei quidem ut carnem
induti,& matris, atque ſanctorum ipſius, ut qui
cruciatuum, & gloriæ Chriſti ſocii, uictoresq́;
diaboli,& dęmonum, ac fraudum ipſorum de-
pulſores extiterint, imagines & oculis, & la-
bris, & animo complectentes omni amore, &
cultu proſequamur. Quòd ſi quis diuinitatis,
quæ à materia, & corpore remotiſsima nec
cerni poteſt, nec figuram, aut colorem habet,
imaginem audebit effingere, eam ut falſam re-
pudiabimus, ſi ad gloriam, & cultum, hono-
remq́; diaboli, aut dæmonum effecta ſit, deſpi-
ciendam atque igni comburendam cenſemus.
Si quis imaginem hominũ, aut uolucrum, aut
ſerpentium, alius'ue rei procreatę coluerit, tanq̃
Deum, hunc ab Eccleſiæ cõmunione reiicien-
dum iudicamus. Sicut enim ſancti Patres ſacri-

ficia,templaq́; dęmonum euerterunt,& in eorum locis tēpla sanctorum nomini dedicarunt,quę nos colimus, sic & imagines dæmonũ sustulerunt, & earum loco,Christi & Dei genitricis,& sanctorum imagines cōstituerunt. Atq́; in ueteri quidem testamento Israelitę neq; tēpla hominum nomini cōsecrabant, neq; memoriam hominis celebrabāt,adhuc enim execrationi erat obnoxia natura humana,& mors erat supplicium,&
Deu. 19. mulcta. Itaq; deplorabať, & cadauer putabatur immundũ,& qui illud attigerat. Nunc autē natura nostra ex quo diuinitas illi tanq̃ medicamentum quoddā,uitā,atq; salutē afferens,coniuncta est, gloriosa euasit, & ad incorruptionē accipiendā idonea. Quare sanctorum mors annuis laudibus celebratur, & tēpla illis cōstituuntur, & imagines fiunt. Proinde qui imaginē ad xp̃i, aut matris eius dei genitricis, aut alicuius sanctorum gloriā,& memoriā,diaboliq́; & dæmonũ ipsius ignominiā, & detrimentũ,diuino studio, atq; ardore confectam euertere conatur, ac nō potius adorare,& colere, ac uenerari studet,ut rem honore dignā,non autē ut Deũ,hunc xp̃i, & sanctæ Dei genitricis, atq; sanctorũ hostem, diaboliq; , ac dęmonũ eius defensorem oēs homines esse nō dubitent, quippe qui reipsa præseferat dolorē suum,quē ex eo percipit,ꝙ Deus, & sancti eius honore, & gloria afficiuntur, & diabolus ignominia. Imago enim triũphus est, & indicium,ac monumentũ,quod eorũ, qui se

fortiter,strenueq; gesserunt,uictoriç memoriã,
quodq; dæmonum,qui uicti, profligatiq; sunt,
ignominiam,& dedecus testatur. Regũ partes
non sunt,ut Ecclesiæ leges præscribant. Consi-
dera enim quid D. Apostolus dicat, Et quos
quidem in Ecclesia posuit, primũ Apostolos, 1. Cor. 12.
deinde prophetas,tũ pastores,& doctores. Ad
Ecclesiæ constitutionẽ non adhibuit Reges. Et Heb. 13.
rursum, Obedite,inquit, Præpositis uestris,&
subiacete eis,ipsi enim peruigilant, quasi ratio-
nem pro animabus uestris redditurí. Idemq;
rursus,memẽtote,inquit,Pręposítorũ uestrorũ,
qui uobis locuti sunt uerbũ Dei,quorũ intuen-
tes exitum conuersationis imitemini fidẽ. Ver
bum non locuti sunt uobis Reges, sed Apo-
stoli,& Prophetę,Pastoresq; atque Doctores.
Cũ præcepisset Deus Dauidi,ut ædificaret sibi
domũ,sic allocutus est eũ: Non ædificabis mihi
domũ tu,qm̃ uir sanguinũ es. Reddite omnibus
debita Paulus clamabat Apl'us,Cui tributum, Rom. 13.
tributũ,cui uectigal,uectigal,cui timorẽ,timorẽ,
cui honorẽ,honorẽ. Regum est ciuilis admini-
stratio. Ecclesiastica uero constitutio Pastorũ,
atq; Doctorũ. Impetus iste latronũ est,fratres.
Saul scidit pallium Samuelis, & quid ei conti-
git? Abscidit Regnũ eius Deus, & dedit ipsum 1. Reg. 16.
Dauidi mãsuetissimo. Eliã persecuta est Ieza- 3. Reg. 22.
bel,& linxerunt sues, & canes sanguinem eius,
& meretrices lotæ sunt in eo. Ioannẽ Herodes
interfecit, & cõsumptus à uermibus expirauit.

Mar. 6. Et nunc beatus Germanus alapis percussus, & in exilium missus est, & complures alii patres, quorum nomina nos ignoramus. Non'ne id latronum est? Dominus, cũ ad ipsum tentandi gratia Scribæ, & Pharisæi accessissent, ut eum sermone irretirẽt, quæsissentq; ex eo, liceret'ne Cæsari censum dari, nec'ne, ostendite, inquit, mihi numisma. Quod illi cum ostendissent,
Matt. 22. cuius, inquit, habet imaginẽ? Respondentibus autem illis, Cæsaris, ait: Reddite, quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo. Paremus tibi, Rex, in iis, quæ ad uitæ ciuilis negotia pertinent, ut in tributis, uectigalibus, congiariisq; soluendis, quorum tibi, quantum ad nos spectat, munus est creditum, ac demandatum. At in ecclesiasticis rebus statuendis, ac decernẽdis habemus pastores, qui nobis locuti sunt uerbum, & leges, atque instituta ecclesiastica tradiderunt. Non transferimus terminos sempiternos, quos nobis patres nostri constituerunt. Sed quæ nobis præscripta sunt, ut ea accepimus, tuemur, atque defendimus. Si enim cœperimus ædificium Ecclesiæ uel paruis in rebus diruere, totũ paulatim dissoluetur. Materiam, ut abiectam, & uilem insectaris? id faciunt & Manichæi. At diuina scriptura bonam hãc esse
Gen. 1. prædicat. Ait enim, Et uidit Deus omnia quæ fecerat, & ecce ualde erant bona. Ego igitur & à Deo creatam materiam dico, & bonam esse confiteor. Tu autem si malam asseris, aut non

ex Deo hanc esse confiteris, aut malorũ aucto-
rem Deum constituis. Attende igitur, quid scri
ptura diuina dicat de materia, quam tu abiectã,
& uilem uocas. Et allocutus est Moses omnẽ
cœtum filiorum Israel, dicens hoc uerbũ, quod Exo.35.
præceperat dominus. Accipite, inquiens, à uo-
bis ipsis oblationem domino. Omnis uolunta-
rius, & prono animo offeret primitias domi-
no, aurum, argentum, æs, hyacinthum, purpu-
ram, coccinum duplum filatum, & byssum re-
tortam, & pilos caprinos, & pelles arietum ru-
bricatas, & pelles hyacinthinas, & ligna impu-
tribilia, & oleum unctionis, & thymiama com-
positionis, & lapides sardios, & lapides in scul-
pturam ad superhumerale, & ad poderem. Et
omnis sapiens corde in uobis ueniens perficiat
omnia, quæ præcepit dominus, Tabernaculũ,
& cætera. Ecce materia, quæ à te despicitur, in
pretio est. Quid enim caprarum pilis contem-
ptius, abiectius'ue? Quid coloribus? Non'ne
coccinum, & purpura, & hyacinthus colores
sunt? Ecce præterea opera manuum hominũ,
& similitudo Cherubim. Quinetiam totum ip-
sum tabernaculum imago erat. Vide enim, in-
quit Deus alloquens Mosem, ut omnia facias Exo.25.
secundum exemplar, quod tibi in monte mon
stratum est. Et tamen in circuitu adorabatur
ab omni Israele. Quid Cherubim, non'ne erant
in conspectu populi? & arca & lucerna, & men
sa, & urna aurea, & uirga, ad quæ respiciens

populus adorabat? Non adoro materiam, ſed materiæ ipſius effectorē, qui propter me materia factus eſt, & in materia domicilium poſuit, & per materiam mihi ſalutem cōparauit. Verbum enim caro factū eſt, & habitauit in nobis.
Io. 1. Porrò dubiū eſt nemini, quin caro ex materia cōſtet, creataq; ſit. Materiam igitur, per quam ſalus mihi parta eſt, colo, ueneror, adoro, non tamen ut Deum, ſed ut actione diuina, & gratia plenam. An materia non eſt feliciſsimū, ac beatiſsimum illud crucis lignum? Non'ne materia auguſtus, & ſanctus ille mons? ille Caluariæ locus? Non'ne materia ſalutaris illa petra? ſanctū illud ſepulchrum? fons ille noſtræ reſurrectionis? Non'ne materia nigræ literæ, quibus Euangelia ſcripta ſunt, & coria, quibus cōteguntur? Non'ne materia eſt alma illa menſa quæ uitæ panem nobis ſubminiſtrat? Non'ne materia, aurum, & argentum, ex quibus, & cruces, & tabulæ, & calices conficiuntur? Non'ne, quod his omnibus antecellit, materia eſt, corpus, & ſanguis domini mei? Aut horum omnium cultū, adorationemq; tolle, aut concede, ut Eccleſiæ inſtituto, & more, imagines etiam, quæ Deo, & amicorum eius nomini dicatæ atq; ideo diuini gratia ſpiritus obumbratæ ſunt, adorentur. Si propter legem imagines putas abrogandas, cur non eodem tempore & ſabbatum obſeruas & circuncisionē, que grauiſsimo legis iuſſu ſancita ſunt? Cur non legem uniuerſam cuſtodis? Cur

Paſcha domini celebras extra Hieruſalē? Cur
nō fratris uxorē, ut ſemen illi ſuſcites, in matri-
monium ducis? Cur canis canticum domini in
terra aliena? Sed hæc omittantur. Scitote Chri- Pſal. 136.
ſtum uobis, ſi legem obſeruetis, nihil profutu-
rum. Qui enim in lege iuſtificamini, à gratia Gal. 5.
excidiſtis. Chriſtum Regem, & dominum ita
ſpectandum proponimus, ut proprio ipſum
exercitu non denudemus. Exercitus enim do-
mini ſancti ſunt. Proprio ſeipſum exercitu ſpo
liet Rex terrenus, & tunc ſpoliet Regem ac do-
minum ſuum. Purpurā, coronamq́; deponat,
& tunc eorum, qui ſe fortiſsimos aduerſus
Tyrannum præſtiterunt, quiq́; uitiis, & per-
turbationibus imperarunt, honorem, & glo-
riam auferat. Cur enim amici Chriſti, qui
hæredes Dei, & cohæredes Chriſti, diuinæq́;
gloriæ, & regni ſunt ſocii, non etiam gloriæ,
quæ in terra eſt, participes ſint? Non dico Io. 15.
uos ſeruos, inquit Deus, Vos amici mei
eſtis. Hos igitur honore, quem illis habet
Eccleſia, ſpoliabimus? O' manum audacem,
ò linguam temerariam Deo contradicentem,
& mandatis eius repugnantem. Si non ado-
ras imaginem, ne filium quidem adora, qui
eſt imago uiua Dei inuiſibilis. Tēplum quod 3. Reg. 6.
Salomon ædificauit, animalium ſanguine de-
dicatum eſt, & animalium nempe leonum,
& boum, & palmarum, & malorum puni-
corum imaginibus exornatum. Nunc autem

Ecclesia dedicatur sanguine Christi, & sancto-
rum eius, & Christi, & sanctorum eius imagi-
nibus decoratur. Aut omnium imaginum adó
rationem tolle, aut nequid noui decerne, nec
terminos æternos moue, quos patres tui consti
tuerunt. Nos eos dico, qui fuere, antequā carne
assumpta Christus Deus noster adueniret, sed
qui post eius aduentum sunt constituti, Nam
de ueteris testamenti institutis cū indignatione
Eze.20. loquens Deus dedi eis, inquit, præcepta non
bona secundū duritiam cordis ipsorum. Quare
mutato sacerdotio, necessario legis etiam mu-
tatio facta est. Cæterum inspectores, ac ministri
uerbi non monumentis solum literarum, sed
institutis quibusdam non scriptis leges tradide
runt. Vnde enim sanctum Caluariæ locum,
unde monumentum uitæ cognitum habemus,
nisi quia sine scripto à patribus filii sic accepi-
mus? Nam quòd in Caluariæ loco crucifixus,
Matt. 26. & in monumēto, quod Ioseph exciderat è pe-
tra, sepultus fuerit dominus, scriptū est. Quòd
autem hæc illa sint, quæ nunc adoramus, & alia
id genus plurima ex sermone, non scripto, sed
per manus tradito accepimus. Vnde illud, ut
ter, hoc est tribus immersionibus baptizemus?
ut ad orientem cōuersi precemur? Vt crucem
adoremus? Non'ne ex instituto, non scripto?
2. Thess. 2. Quamobrem & D. Apostolus Paulus, Itaq;
fratres, inquit, state, & tenete traditiones, quas
didicistis, siue per sermonē, siue per epistolam

noſtram. Cum igitur tam multa ſint Eccleſiæ ſine ſcripto tradita, & ad hunc uſque diem obſeruata, cur tam ſubtiliter de imaginibus agitis? Manichæi euangelium ſecundum Thomam conſcripſerunt, & uos ſecundum Leonē euangelium ſcribite. Non ſuſcipio Regem ſibi per impotentiam ſacerdotium uindicantem. Noui Valentem Regem, qui cum Chriſtianus nominaretur, orthodoxam fidem perſequebatur. Zenonem item, & Anaſtaſium, & Heraclium, & Conſtantinum illum, qui in Sicilia fuit, & Bardaniſcem, qui & Philippicus appellatus eſt, Nō regiis regulis, ſed patriis inſtitutis tam ſcriptis, quàm non ſcriptis Eccleſiam cenſeo conſtitui, & gubernari oportere. Quemadmodum enim in orbem uniuerſum monumentis literarum promulgatum eſt Euangelium, ſic in uniuerſo terrarum orbe ſine ſcriptis inſtitutū eſt, ut Chriſtus Deus carnem indutus, & ſancti homines imaginibus exprimerentur, ſicut etiā, ut crux adoraretur, & ad orientem conuerſi preces funderemus. Quæ tu in contrarium adducis argumenta, ea probatam apud nos imaginum uenerationem nō conuellunt, ſed gentium eas ut Deos colentium conſuetudinem redarguunt. Non oportet propter abſurdum gentium morem, pium Eccleſiæ inſtitutum auferre. Adiurant incantatores, & impoſtores, Adiurat eos, qui initiantur, Eccleſia. Sed illi quidem dæmones inuocantes, hæc autē Deum

aduersus dæmonas. Sacrificabant dæmonibus gentes, sed & Israel Deo tum sanguinem, tum nidorẽ offerebat, & Ecclesia Deo sacrificium offert incruentum. Dęmonibus imagines dicabant gentes, sed & Israel imagines colebat tanq̃ Deos, dicebant enim. Hi sunt dii tui Israel qui
Exo. 32. eduxerunt te de terra Aegypti. Nos autẽ Deo uero carnem induto, deiq́; seruis, & amicis, qui dæmonum fugant exercitus, imagines consecramus. Quòd si dixeris beatum Epiphanium aperte, quæ apud nos sunt, imagines improbasse, scito sermonem illum alterius cuiuspiam esse fictitium, qui, ut sæpe fit, Diui Epiphanii abusus est nomine. Neque enim pater ab aliorum patrum sentẽtia discrepat, cum unius omnes Spiritussancti participes fuerint. Testimonio sit eius ecclesia quę imaginibus fuit ornata, quoad aduersus illam quidam insurrexerunt, & Christi gregẽ perturbauerunt, turbida euersione conantes Dei populum irrigare. Si crucem, & lanceam, & arundinem, & spongiam, quibus Dei interfectores Iudæi ignominia & morte dominum meum affecerunt, ut salutis causas adoro, & colo, cur imagines ad Christi gloriam, & cruciatuum eius memoriam â Christianis hominibus institutas non adorabo? Si crucis effigiem ex quacunque materia confectam, & crucem illam salutiferam, & qui in ea suffixus est, indicantem adoro, cur imaginem non adorabo? proh inhuma=

nitas. Nam quòd materiam ipſam non adorem, perſpicuum eſt. Diſſoluta enim forma crucis, exempli gratia, ex ligno confectæ, lignum in ignem coniicio, itidem & imagines. At quòd non recens inuentum, ſed uetus Eccleſiæ ſit inſtitutum, ut imagines fiant, & adorentur, audi quid de illarum uſu ſcriptura, patresq; tradant. Dominus in Euangelio Matthæi diſcipulos ſuos, quiq; ad præſcriptam ab ipſis uiuendi regulam uitam inſtituerent, & eorum ſequerentur ueſtigia, beatos appellans, Veſtri autem inquit beati oculi, quoniam uident, & aures, quoniam audiunt. Amen enim dico uobis, Multi Prophetæ & iuſti cupiuerunt uidere, quæ uos uidetis, & non uiderunt, & audire, quæ auditis, & non audiuerunt. Et nos, quoad fieri poteſt, uidere cupimus. Videmus enim tanquam in ſpeculo, & in ænigmate, & beati ſumus. Imaginem Deus fecit ipſe primus, & imagines oſtendit, Hominem enim fecit ad imaginem ſuam. Abraham, & Moſes, & Eſaias, & omnes Prophetæ imagines uiderunt Dei, non autem ipſius eſſentiam. Rubus Dei genitricis imago erat, ad quem Moſes cum eſſet acceſſurus audiuit à Deo. Solue calceamentum pedũ tuorũ, locus enim in quo conſtitiſti, terra ſancta eſt. Quòd ſi locus, in quo imago Dei matris à Moſe perſpecta fuit, terra ſancta eſt,

Matth.13.
I.Cor.13
Gen.18.
Exo.33.
Exo.3.

quanto magis imago ipſa nõ modo ſancta, ſed auſim dicere, ſancta ſanctorum eſt? Dominus querentibus Phariſæis cur Moſes libellum repudii dare iuſsiſſet, uxorẽq; dimittere, reſpondit. Propter cordis ueſtri duritiam Moſes per-
Matth.19. miſit uobis dimittere uxores ueſtras. Ab initio autem non fuit ſic. Et ego uobis dico Moſem duritia cordis filiorum Iſraelis adductũ, cum eos ad ſimulachrorum cultum propenſos animaduerteret, prohibuiſſe, ne imagines facerent. Nunc autem non ita eſt. Diuitias enim lucis diuinæ cognitionis aſſecuti in fidei petra firmi
Matt.23. conſtitimus. Audite quid dominus dicat. Stulti & cœci, qui iurat in tẽplo, iurat in ipſo, & in eo, qui ipſum habitat. Et qui iurat in cœlo, iurat in throno Dei, & in eo, qui ſedet ſuper eum, & qui iurat in imagine, iurat in eo, quem imago repræſentat. Quòd igitur tabernaculum, & uelum, & arca, & menſa, & omnia quæ in tabernaculo ſunt, imagines ſint, & formæ, & opera manuum hominum, quæ à cuncto Iſraele adorabantur, quodq; Cherubim Dei mãdato ſculpta fuerint, ſatis oſtendimus. Sic enim Moſem
Exo.25. Deus eſt allocutus. Vide ut omnia facias ſecundum exemplar, quod in monte demonſtratum eſt tibi. Paulum etiam Apoſtolum audi teſtimonio ſuo comprobantẽ, Dei iuſſu Iſrae-
Heb.8. lem manufacta, atq; imagines adoraſſe. Si enim eſſet inquit ſuper terrã, non eſſet ſacerdos, cum eſſent ſacerdotes, qui offerrent ſecundum legẽ

munera, qui exemplari, & umbræ deseruiunt cœlestium, sicut responsum est Moysi, cū consummaret tabernaculum. Vide inquit omnia facito secundū exemplar, quod tibi ostensum est in monte. Nunc autē melius sortitus est ministerium, quanto & melioris testamenti mediator est, quod in melioribus repromissionibus sancitum est. Nam si illud prius culpa uacasset, non utique secundi locus inquireretur. Vituperans enim eos dicit. Ecce dies uenient dicit dominus, & consummabo super domum Israel & super domum Iuda testamentum nouum, non secundum testamentum quod feci patribus eorum in die, qua apprehēdi manum eorum, ut educerem eos de terra Aegypti. Et paulo post, Dicens autem nouum, antiquauit prius. Quod autē antiquatur, & senescit, prope interitum est: habuit quidē prius iustificationes culturæ, & sanctum seculare. Tabernaculū enim factum est primum, in quo erant candelabrum, & mensa, & propositio panum, quæ dicitur sancta. Post uelamentum autem secundum, tabernaculum, quod dicitur sancta sancto rum, aureum habens thuribulum, & arcam testamenti circuntectam ex omni parte auro, in qua urna aurea habēs manna, & uirga Aaron, quæ fronduerat, & tabulæ testamenti, superq; eā erant Cherubim gloriæ obumbrantia propitiatorium & rursum: Nō enim in manufacta sancta Iesus introiuit exemplaria uerorum, sed

Exo. 25.
Hier. 13.
Heb. 8.
Heb 9.

in ipſum cœlum, & poſt alia. Vmbram enim habens lex futurorum bonorum, non ipſam
Heb. 10. imaginem rerum. Conſidera & legem, & omnia, quæ ex lege conſtituta ſunt, & omnem noſtrum cultum eſſe manufacta ſancta, quæ nos per materiam ad Deũ materię expertem adducunt. Itemq́; legem, & omnia, quæ ex lege ſunt, conſtituta, adumbrationẽ eſſe quandam imaginis, hoc eſt, noſtri cultus, cultum uero noſtrum eſſe bonorum imaginẽ futurorum, res porrò ipſas eſſe ſupremam illam Hieruſalẽ, quæ materia caret, & manufacta nõ eſt, ut ipſe D. Apo
Heb. 13. ſtolus ait. Non enim habemus hic manentem ciuitatem, ſed futuram inquirimus, quæ cœleſtis eſt Hieruſalem, cuius architectus, & opifex Deus. Omnia enim quę uel ex lege, uel ex cultus noſtri ratione fiunt, illius gratia ſunt conſtituta. Ipſi gloria in ſecula ſeculorum: Amen. Sed iam ueterum, & probatorum ſanctorum patrum de imaginibus teſtimonia uideamus. Sanctus Dionyſius Areopagita in Epiſtola, quam ad Titum ſcribit, ita loquitur: Proinde nos etiã oportet depoſita uulgari de ipſis opinione intra ſacra ſigna congruentem rebus ſacris cogitationem ſuſcipere, nec ea, quæ ſunt diuinarum formarum notæ, atque exempla, & perſpicuæ arcanorum naturamq́; ſuperantium ſpectaculorum imagines, contemnere. Nota quomodo rerũ præſtantium imagines dixerit nõ eſſe contemnendas. Idẽ in libro de Diuinis

Nominibus

Nominibus loquitur ad hunc modum: Hac ratione nos item instituimur, cum in præsentia, ratione nobis cōuenienti, per sacra uela rerum diuinarum, & sacrarum humanitas, rebus sub sensum cadentibus, ea quæ intelligentia tantū percipiuntur, ex iis quæ sunt, ea, quæ essentiam superant, tegat, formasq; & figuras, rebus forma figuraq; carentibus tribuat, & simplicitatē illam natura superiorē singularium notarum uarietate impleat & effingat. (Cōmentarium.) Si humanitatis est rebus figura, formaq; carentibus, atque simplicibus figuras formasq; ratione nobis congruente tribuere, cur non ea quæ formis & figuris prædita sunt, modo nobis congruo imaginibus exprimemus, ut memoria in nobis excitetur, & ex eo motu ad imitandum adducamur? Idem in libro de Ecclesiastica Hierarchia. Verum essentiæ, inquit, atque ordines illi nobis præstantiores de quibus sacram fecimus mentionem, & corpore uacant, & sacer ipsorum Principatus, quantum ad eos spectat, sola mente percipitur, & mundo superior est. Quantum autem ad nos pertinet, uidemus eum ratione nobis congruente, signorum quæ sub sensum cadunt uarietate plenum, ex quibus sacro quidem modo ad diuinitatis coniunctionē pro ratione nobis conueniente deducimur. Ac Deum sanè diuinamq; uirtutē intelligentiæ, quemadmodum illis fas est, intelligunt, nos autem imaginibus sensum mouenti-

bus, ad diuinas contẽplationes, quoad fieri potest, prouehimur. (Commentarium.) Quôd si pro ratione nobis congruente imaginibus sensum mouentibus ad diuinã & à materia remotam contemplationem perducimur, diuinaq́; prouidentia pro sua in nos benignitate, rebus figura formaq́; carentibus figuras & formas accommodat, ut ad eas percipiendas facilius prouehamur, cur absurdum sit, eum qui pro sua erga nos benignitate sese figuræ formæq́; subiicit, imagine effingere pro ratione nobis conueniente? Sermone superioribus tẽporibus per manus tradito, qui ad nos usque peruenit, constat: Augarum illum, Edesæ Regem auditis iis, quę de domino ferebãtur, diuino amore inflammatum, legatos ad eum misisse, qui rogarent, ut se illi præsentẽ conspiciendum exhiberet, iussisseq́;, ut si id impetrare non possent, effigiem eius pictura expressam reportarent, quod cum sciret is, qui omnia nouit, & omnia potest, linteolum sumpsisse, in eoq́, ad os suũ admoto propriam imaginem expressisse, quod quidem linteolum ad hoc usque tẽpus asseruatur. At sanctus Basilius in oratione, qua beatum Martyrẽ Barlaam laudauit, cuius initium est: Antea quidem sanctorũ mors. Exurgite, inquit, nunc mihi præclari athleticorum facinorum pictores. Comminutam Imperatoris imaginem artificio uestro extollite; Coronatũ uictorem obscurius à me depictum uestris co-

loribus illustrate. Discedo strenue Martyris factorum pictura à uobis superatus. Hodie facultate uestra me uictum gaudeo. Manũ cum igne pugnantem accuratius â uobis expressam intueor, ornatius in uestra pictura pugilem descriptum uideo. Plorent nunc etiam dæmones strenuis Martyris factis à uobis expresis uerberati. Ardens rursum illis manus & uincens ostendatur. Exprimatur etiam in tabula præfectus certaminũ Christus, cui gloria in secula seculorum: Amen. Idem in triginta capitum ad Amphilochum de spiritu sancto capite decimo octauo ita scribit; Quoniam Regis etiam imago Rex dicitur, & non duo Reges, neque enim Imperium scinditur, neq; diuiditur gloria. Quemadmodum enim principatus, & potestas, quę nobis imperat, una est, sic etiam honor, quem nos præstamus, unus est, non multi. Nam honor imagini habitus ad exemplar transit. Itaq; quod imitationis ratione hic est Imago, illic naturaliter est filius. Et quemadmodũ in rebus, quæ arte cõstant, in ipsa forma sita est similitudo, sic in diuina incompositaq́; natura in diuinitatis cõmunitate est copulatio. (Cõmẽcarium.) Si Regis imago Rex est, & imago Christi Christus est, & imago sancti sãctus est, & neque secatur imperium, neque gloria scinditur, sed qui habetur honor imagini, fit honor illius, quem refert imago. Sanctos formidant ipsi dæmones, & umbram eorum fugiunt. At

imago item eſt umbra, quam nos ut dæmonũ expultricem facimus. Quòd ſi dixeris mente atque intelligentia tantum Deo coniungi nos oportere, res omnes corporeas tolle, luminum ſplendorẽ, thuris ſuauitatem, preces, quas uoce proferimus. Myſteria ipſa diuina, quæ conficiuntur ex materia, panem, uinum, unctionis oleum, Crucis ſignum. Hæc enim omnia ex materia conſtant, ſicut etiam Spongia Chriſto cruci affixo adhibita, & Arundo, & Lancea, quæ latus illud, ex quo uita profecta eſt, perforauit. Aut horum omnium uenerationem adime, quod fieri nequit, aut ne imaginum quidem honorem reſpue. Gratia diuina præbetur rebus ex materia conſtantibus, quoniam eorũ quos referunt, nomen retinent. Quemadmodũ purpura, & ſericum, & quod ex his ueſtimentum cõficitur, per ſe nihil aliud ſunt, niſi tenue quoddam operimentum, quod tamen ſi Rex induerit, honoris, quo pręſtat Rex, ipſum quoque particeps fit. Ita res ex materia conſtantes per ſe quidem adorandæ non ſunt. At ſi gratia plenus ſit is, quem illæ referunt, pro fidei portione ipſæ quoq; gratiæ participes fiunt. Apoſtoli dominum corporeis oculis conſpexere. Apoſtolos alii ſunt conſpicati. Martyres uiderunt alii. Ego quoq; deſidero hos animo corporeq; conſpicere, & medicamentum habere, quo deſiderium meum expleatur, quandoquidem duplex creatus ſum, & uidens ueneror id,

quod uidetur, non ut Deum, sed ut rei uenerandæ uenerabile simulachrum. Tu quidem forte sublimior es, à materiaq; remotior, & supra corpus incedens, & carne quodammodo carens, despicis quicquid sub aspectum cadit. Ego uero ut qui homo sim, corporeq; circundatus, cupio cum iis, quæ sancta sunt, corpore uersari, eaq; oculis cõtueri. Tu qui sublimis es, submissius te gerens, ignosce mei sensus humilitati, ut sublimitatem tuam conserues. Dominus desiderium meum erga se atque amicos suos complectitur, & charum habet. Gaudet enim dominus cum gratum uidet seruum laudibus affici, quemadmodum ait Basilius in ea oratione, qua Martyres quadraginta collaudat. Vide autem quid etiam celebrem illum Gordium laudans idem dicat. Lætantur inquit populi lætitia spiritali, ex sola commemoratione rerũ, quæ recte à uiris iustis gestæ sunt, audientesq; ad earum æmulationem atque imitationẽ incitantur. Nam eorum qui ex uirtute uitam instituerunt, hystoria tanquã lucem quandam subministrat iis, qui seruantur, in uia uitæ. Et rursum. Quapropter, inquit, quando uitam eorum, qui pietatem coluerunt, explicamus, primum quidem dominum in seruis honoramus, deinde iustos laudibus efferimus, earum rerũ testimonio, quas cognitas habemus. Postremo rerum honestarum cõmemoratione, populis lætitiam afferimus. (Commentarium.) Vide

quomodo in ſanctorum memoria, tum Dei gloria, tum ipſorum laus, tum populorum lætitia, ſalusq́; conſiſtat. Cur igitur hanc auferre conaris? Quòd autem per orationem, & imagines, commemoratio Sanctorum fiat, audi eundem D. Baſilium, in eadem oratione, ita diſſerentem. Quemadmodum enim, ignem ſponte ſequitur ſplendor, & unguentũ bonus odor, ita recte facta neceſſario ſequitur utilitas. Atqui ne id quidem parum eſt, ueritatem eorũ, quæ tunc geſta ſunt, plane conſequi. Obſcura enim quædam memoria ad nos peruenit, præclara in certaminibus facinora uiri conſeruans, idemq́; nobis quodammodo, quod pictoribus, uidetur accidere. Etenim illi cum ex imaginibus imagines deſumunt, plurimum, ut par eſt, à ueris exemplaribus deficiunt. Et nos cum rerum ipſarum ſpectaculum nõ inſpexerimus, non paruum periculum eſt, ne ueritatem imminuamus. In extrema autem, eiuſdem orationis parte, ſicut enim, inquit, ſolem, cum ſemper eum aſpiciamus, ſemper admiramur, ita uiri illius memoriam, ſemper recentem retinemus, ſemper nimirum in ſermonibus, & imaginibus eum intuentes. In oratione uero, qua nobiles quadraginta Martyres laudauit, Quæ'nam inquit memoriæ martyrum celebrandæ ſatietas eſſe queat illi, qui Martyres ſtudio, beneuolentiaq́; proſequitur? Honor enim qui bonis conſeruis habetur, indicium amoris eſt, erga com-

munem dominum. Et rurſum, ingenue, inquit, eos lauda, qui martyriũ pertulerunt, ut uolun= tate ſis martyr, diſcedasq; ſine perſecutione, ſine igne, ſine uerberibus, eiſdem, quibus illi laudi= bus dignus. (Commentarium.) Cur igitur me reuocas ab honore ſanctorum? Cur mihi ſalutẽ inuides? Quòd autẽ formam coloribus expreſ= ſam, ſermonibus affinem exiſtimet, audi eum paulo poſt loquentem, ad hunc modum. Age igitur, ipſos in medium adducentes, & memo= riam eorum celebrantes, communem ex ipſis utilitatem audientibus afferamus, ſtrenua uiro- rum facta, tanquam in tabella omnium oculis ſubiicientes. (Commentarium.) Cernis quo- modo ſit idem, imaginis, & orationis officium. Tanquã enim in tabella, inquit, omnium ocu- lis proponemus, fortia uirorum facta uerbis expreſſa. Eodemq; loco ſtatim hæc ſubiicit: Quę enim in bello, fortiter geſta ſunt, Ea ſæpe= numero, tum Oratores, tũ Pictores explicant, Illi quidem ea uerbis exornantes, hi uero colo- ribus exprimentes, qua quidem ratione, mul- tos utrique ad uirtutem incitant. Quæ enim hi= ſtoriæ ſermo auribus proponit, ea pictura ta- cens, per imitationem oculis oſtendit. (Com- mentarium.) Quibus uerbis clarius demõſtrari poteſt, imagines apud homines illiteratos, ac rudes, eſſe ueluti libros, & ſanctorum honoris, eſſe minime mutos buccinatores, quippe quæ tacita quadam uoce doceant, aſpectumq; ſan=

ctum reddant. Ego cui nec ſuppetit librorum copia, nec legendi ſpatium, quiq; rationum, & argumentorum aculeis, tanquam ſpinis enecari me ſentio, in communem animorum medicamenta continentem officinam, hoc eſt, Eccleſiam, ingredior. Ad ſpectandum me alliciunt picturæ flores, quæ tanquam in prato oculos meos oblectant, ſenſimq; inſtillant animo gloriam Dei. Contemplor fortitudinem Martyris, coronarum præmia conſidero, & tanquam igne incendor æmulandi cupiditate, atque proſtratus, & ſupplex, per martyrem Deũ adoro, ſalutemq; percipio. Quid? non audiſti eundem diuinum patrem, qui in ea oratione, quam in pſalmorum initium ſcripſit, ſpiritus ſanctus, inquit, ſciens hominũ generi difficile poſſe quicq̃ perſuaderi, & laborẽ ingratum eſſe, concentus, & armoniæ ſuauitatẽ, pſalmis immiſcuit. Quid ais? non depingam ego, & uerbis, & coloribus, martyria ſanctorum? eaq; & Angelis, & rebus omnibus procreatis admiranda, Diabolo autẽ, ut idem Eccleſiæ ſplendor Baſilius ait, acerba, & dæmonibus formidoloſa, nõ & oculis, & labris proſequar? Sed audi quid in extrema parte laudationis quadraginta Martyrum dicat: O chore ſancte; O cœtus ſacer. O agmen inuictũ. O communes generis hominum cuſtodes. O boni curarum ſocii. O precum adiutores. O Legati potentiſsimi. Orbis terrarũ ſtellę. Flores Eccleſiarum. Flores, inquam ego, animis ſenſi-

busq; iucundi, Vos nõ condidit terra, sed cœlũ suscepit. Vobis paradisi fores patuerunt, dignũ prębentibus spectaculum Angelis, dignum Patriarchis, prophetis, iustis. Quod igitur Angeli cupiunt intueri, id ego cernere nõ concupiscã? His Basilii uerbis cõsentiunt ea, quę frater eius, atq; idem sentiens Gregorius ille Nyssentium Pontifex ait in capite quarto illius libri, quem ipse cõscripsit de opificio Dei. Quemadmodũ, inquit, homines, qui Imperatorũ imagines fingunt, nõ solum formæ notam exprimere consueuerũt, sed etiã purpuræ uestimentũ adiicere, quo regia dignitas indicatur. Mos autẽ est, ut opus eiusmodi tũ Imago, tũ Rex appelletur, sic etiã humana natura, cũ eo cõsilio procrearetur, ut aliis rebus imperaret, tanq̃ animata quędam imago constituta est, & dignitatis, quam habet exẽplar, nomen obtinuit. Idẽ in quinto capite eiusdem libri, Diuina, inquit, pulchritudo, non figura aliqua aut formę concinnitate per ullam coloris elegantiã illustratur, sed in beatitudine secundũ uirtutẽ, quę explicari nõ potest, cõspicitur. At hominum formas, pictores coloribus quibusdã in tabulis exprimũt. Eo nanq; studio colores proprios, adhibent, atq; cõmiscent, ut pictura exemplaris pulchritudinẽ repræsentet. vide, nõ figura aliqua, aut formę præstãtia, nec ulla coloris elegãtia diuinã pulchritudinẽ illustrari, atq; ideo nõ posse illius imaginẽ exprimi. Humanã aũt formã in tabella coloribꝰ effingi.

Philip.2. Quamobrẽ cum Dei filius in hominis forma factus sit, serui formam accipiens, & in similitudine hominum factus, & in figura inuentus ut homo, cur non eius imago fiet? Et si mos est, ut Regis imago Rex appelletur, & honor qui habetur imagini, ad eũ transit, cuius imago est, ut inquit D. Basilius, cur non coletur, & adorabitur imago, non tanquam Deus, sed tanquã imago Dei, qui carnẽ induit humanam? Idem in oratione, quam Constantinopoli de filii, & spiritus diuinitate habuit, quaq; Abraham laudauit, Hinc, inquit, prius uinculis alligatũ assumit filium pater. Huius ego acerbæ rei spectaculum sæpe pictura expressum, uidi, nec sine lacrymis illud pręteriui, cum ars perspicue rem gestam oculis subiiceret. Isaac genibus flexis manibusq; post tergum reuinctis iacet ante ipsum altare. Pater uero post filii poplites accedens, sinistraq; manu comam illius apprehensam ad se trahens, incumbit filii capiti, miserabiliter ad patrem respicientis, Dexteram autẽ gladio armatam ad cædem dirigit. Iamq; gladii acies corpus attingit, cum uox diuinitus prohibens exauditur. Sanctus autẽ Ioannes Chrysostomus in explicatione Epistolæ ad Hebræos. Et secundi quodãmodo imago, inquit, est primus, nempe Christi Melchisedech non aliter, ac siquis ante adumbratam à pictore delineationem, umbram ipsius picturæ, quæ in corpore est, uocet. Iccirco enim umbra lex dicitur, &

gratia ueritas, res autem, ea, quæ futura sunt. Quare lex quidẽ, & Melchisedech, est adumbratio picturæ coloribus expressæ. Gratia autẽ & ueritas, pictura consistens in corpore. Res uero, ea, quæ futuro seculo sunt euentura. Vt antiqua lex sit figura figuræ, noua autẽ figura rerum. At Leontius Neapolis, quæ in Cypro est, Pontifex in oratione, quam aduersus Iudæos habuit, de Christi Cruce, deq; sanctorũ Imaginibus adorandis, & de sanctorum simul reliquiis uerba faciens, Quòd si mihi uitio, inquit, uerteris, Iudæe, quòd Crucis lignum adorem, tanquam Deum, cur non eadem ratione Iacob in crimen uocas, quòd Virgę fastigium adorauerit? Atqui perspicuum est, eum honore illo non lignum, sed Ioseph adorauisse, quemadmodum nos Item, per Crucem Christum, non autem lignum ueneramur. Quare si Crucis figuram adoramus, eius Imaginem ex qualibet materia conficientes, cur crucifixi Imaginem non adoremus? Idemq; rursum Leontius, Quando, inquit, & Abraham uendentes sibi sepulchrum licet homines impios adorauit, genuq; flexit in terram. Verum illos non adorauit ut Deos, Itemq; Iacob benedixit Pharaoni, quamuis esset impius, simulacrorumq; cultor, non tamen ei benedixit ut Deo. Esau quoque fratrem adorauit, sed nõ uti Deum. Præterea quomodo nobis præcipit Deus, ut adoremus terram, & montes?

Gen. 48.

Gen. 23.

Gen. 47.

Gen. 33.

Psal.108. Nam exaltate,inquit,dominum Deũ uestrum,
& adorate in monte sancto eius,& adorate sca-
bellum pedũ eius, quoniam sanctũ est. Porro
Esa. 66. scabellũ eius est terra,cœlum enim inquit mihi
sedes est, terra autẽ scabellum pedum meorũ,
Exo.18. dicit dominus. Quid Moses? non'ne adorauit
Iothor,simulachrorũ cultorẽ? Et Daniel Nabu
chodonosor? Quę cum ita sint,cur mihi succen-
ses q̄ colam, & adorẽ eos,qui Deũ coluerunt,
& adorarunt? Nunquid non expedit, quæso,
sanctos adorare, sed eos potius quemadmodũ
facis tu,lapidibus persequi,& lacerare atque in
cęni lacum benemeritos coniicere? Si dilexisses
Deum,& seruos eius utique coluisses. Quòd si
Gen. 40. impura sunt ossa iustorum, cur ossa Iacob, &
Ioseph, cum omni honore ex Aegypto sunt
exportata? Quomodo homo, q mortuus erat,
3.Reg.13. contactis ossibus Elisæi statim reuixit? Quòd si
per ossa res agit admirandas ipse Deus, perspi-
cuum est,eum & per imagines, & per lapides,
& per alias res multas idem posse præstare,
quemadmodum egit in Elisæo,qui uirgã pro-
3.Reg.3. priam dedit seruo suo,dixitq;, ut abiret, & per
Exo.7. ipsam filium mulieris Sunamitidis in uitam re-
& 8. uocaret. Iam Pharaonẽ Moses uirga puniuit,
Exo.14. & diuisit mare,& aquã dulcẽ reddidit, & petrã
& 15. fregit,& aquã eduxit. At Solomon,benedictũ,
& 18. inquit,est lignum,per quod salus comparatur.
Sap.14. Elisæus autẽ ligno in Iordanem proiecto fer-
3.Reg.6. rum extraxit. Et lignum uitæ legimus,& lignũ

Sabec, idest, concessionis. Moses quidem ligno serpentē sublimem extulit, & populum à mortis periculo liberum reddidit. Ligno autem in tabernaculo germinante sacerdotium addixit Aaroni. At enim dices mihi fortasse, Iudæe, ea, quæ in tabernaculo erant testimonii, fieri Deū omnia præcepisse. Et ego tibi respondebo, Solomonem multa uariaq; in templo sculpenda fundendaq; curasse, quæ nec Deus ipsi, ut fierent mandarat, nec testimonii tabernaculo continebantur, nec templo illo, quod Ezechieli Deus ostendit, Neque tamen ob id Solomon damnatus est, quippe qui ad gloriam Dei formas eiusmodi constituit, quemadmodum nos item facimus. Habebas, & tu, multas, & uarias imagines, & signa, quę te ad Dei memoriam reuocarent, priusquam illis ingrati animi uitio spoliareris, Nempe mosaicam uirgam, tabulas Dei digito inscriptas, ardentem rubum, aridam petram aquis affluentē, Arcam in qua Manna gestabatur, Altare diuino igne plenum, laminam Dei nomen continentem. Ephod indicatum à Deo, Tabernaculum Deum adumbrans. Quòd si tu quoque hæc omnia nocte, ac die adumbrabas, dicens gloria tibi, qui solus es omnipotens Deus, qui per hæc omnia res admirabiles in Israel effecisti. Atque ita ex omnibus his per legem constitutis, quæ quondam habebas, supplex Deum adorabas, cur non intelligis Deo per imagines adorationē pręstari?

Pr. 3. et. ij.
Num. 17.
Ezech. 41.

Et paulopoſt, Si enim, is, qui amicum, aut maxime de ſe benemeritum Regem, ex animo, uereq; diligit, ſeu filium eius, ſeu uirgam, ſeu ſceptrum, ſeu coronam, aut domum, aut ſeruum aſpexerit, complectitur, & deoſculatur, atque ita bene de ſe meritum honore proſequitur, multo magis hac ratione Deus colendus eſt. Iam enim & tu, iterum enim dicam, imagines Moſaicas, & Propheticas habebas, & quotidie Dominum Deum ipſarum adorabas. Proinde quando Chriſtianos homines uideris Crucem adorare, ſcito cultum illum Chriſto Cruci affixo, non autem ligno exhiberi. Nam ſi ligni naturam uenerarer, lucos, atque arbores adorandas ducerem, id quod tu Iſrael efficiebas, cum arborem, aut lapidem
Hier.2. ſic alloquereris, Tu Deus es meus, & tu me procreaſti. Nos autẽ non ſic alloquimur Crucem, aut ſanctorũ imagines. Neque enim Dei ſunt noſtri, ſed libri aperti ad memoriã Dei, & honorem ipſius, quos in Eccleſiis palam conſtitutos ueneramur. Qui enim martyrẽ colit, Deum colit, cuius ille amore martyriũ pertulit. Qui Chriſti adorat Apoſtolum, adorat eum, cuius ille Apoſtolus eſt. Et qui ſupplex accedit ad Chriſti Matrem, is nimirũ filio eius honorẽ habet. Nullus enim Deus præter unũ, qui in Trinitate agnoſcitur, & adoratur. Vtrũ Leontius hic fidus Beati Epiphanii ſermonum interpres putandus eſt, qui ſuis ipſe ſermoni-

bus Cypriorum Inſulam decorauit, an iſti qui ex ſenſu loquuntur ſuo? Sed audi, quid etiam Seuerianus Gabalorum Pontifex in ea oratione, quam in dedicatione Eccleſiæ ſeruatoris habuit, dicat. Quomodo inquit imago execratiſsimi parentibus noſtris uitã attulit? Et paucis uerbis interiectis, quomodo igitur, inquit, execratiſsimi imago, populo in calamitate uerſanti, & conflictato, ſalutem attulit? Nonne credibilius erat, ſi dixiſſet: Si quis ueſtrum morſus fuerit, cœlum ſuſpiciat, aut tabernaculum Dei, & ſalutem aſſequetur? Verum his illc poſthabitis, Crucis tantum imaginẽ ſtatuit.
Cur autem hæc fecit Moſes, qui populo dixe- Exo.20.
rat, non facies tibi ſculptile, neque conflatile, neque ſimilitudinem ullam earum rerum quæ ſunt in cœlo ſurſum, aut in terra deorſum, aut in aquis ſub terra? Sed quid ego hæc ingratis loquor? Dic, obſecro, fideliſsime Dei miniſter, quod aliis uetas, id ipſe facis? Quod præ-
cipis euerti, id ipſe conſtituis? Qui non facies, Exo.32.
inquis, ſculptile, quiq; conflatum uitulũ comminuiſti, ſerpentẽ ipſe ex ære conficis? eumq; non clam, ſed palam, & omnibus perſpicuum ſtatuis? At illa, inquit, mandaui, quo materiã impietatis excinderem, & ab omni defectione, atque idolorum cultu, populum abducerem. Nunc autem ſerpentem utiliter conflo, ut ue-
ritatem ipſam præſignificem. Et quemadmo- Exo.26.
dum tabernaculum compegi, & quæ in ipſo

ſunt omnia, & Cherubim ſimilitudinem, eorũ, quæ non uidentur, adhibui in ſancta, ut figurã, atque umbram futurorum oſtenderem, ſic & ſerpentem ad populi ſalutem conflaui, ut eiuſ-
Num. 20. modi experimento exercitatus crucis imaginem, & ſeruatorem, ac redemptorem in ipſa pendentem præcognoſceret. Hoc autem eſſe uerißimum intelliges amice, ex uerbis Domi-
Io. 3. ni, id ita confirmantis, Et ſicut Moſes exaltauit ſerpentem in deſerto, ſic exaltari oportet filium hominis, ut omnis, qui credit in eum, non pereat, ſed habeat uitam æternam. Intelligis, eum, ne fieret ulla ſimilitudo præcepiſſe, quo populum à ſimulacrorum cultu, ad quem erat propenſus, auocaret? Exaltatumq; ſerpentem Domini cruciatuum, & mortis imaginem extitiſſe? Quòd autem imaginum inſtitutio, non noua ſed priſca ſit, & apud ſanctos, & eximios patres nota, & uſitata, diſce, ex iis, quæ in uita Beati Baſilii ab Elladio, eius diſcipulo, in pontificatuq; ſucceſſore conſcripta ſunt. Pius enim uir, ut ipſe narrat, Dominæ aſtabat imagini, in qua Mercurii etiam celebris Martyris figura deſcripta erat. Aſtabat autem ſupplicans, ut impius Iulianus apoſtata tolleretur. Ex qua quidẽ imagine, didicit, quid eſſet euenturum. Vidit enim Martyrem, exiguum ad tempus obſcurum, nõ autem multo poſt haſtam cruentam tenentem. In uita autem Sancti Ioannis Chryſoſtomi, hæc ad uerbum ſcri

pta ſunt. Epiſtolas ſapientiſsimi Pauli Ioannes habebat in magno pretio. Et paulo poſt, Habebat autem effigiem Apoſtoli Pauli in imagine, ubi propter corporis imbecillitatem parumper quieſcebat. Erat enim ſupra q̃ natura patiatur, uigilans. In hanc ille effigiem quando perlegebat illius epiſtolas, oculorum aciem intendebat, in eaq́; , non ſecus ac ſi Paulus ipſe uiuus eſſet, obtutu defixus inhærebat, beatu[illegible] ſum appellans, totamq́; animi cogitation[illegible] illum dirigens, & cum eo uerſans & loquens contemplando. Et poſt alia, cum autem Proclus, inquit, loquendi finem feciſſet, oculis in Pauli effigiem defixis, & figuram eius, quem uiderat, ſimilem conſpicatus, Ioanni deſiderium iniiciens, ſic eum, digito demonſtrans imaginem, allocutus eſt: Ignoſcito mihi pater, Ille quem uidi loquentem tibi, huic ſimilis eſt. Atque adeò ſi rectè memoria teneo, ipſe eſt. In uita ſanctæ Euphraſiæ ſcriptũ eſt, domini imaginẽ ei fuiſſe demonſtratam à gregis præfecta. In uita Sanctæ Mariæ Aegyptiacæ ſcriptum eſt, eam imagini Dominæ ſupplicaſſe, ab ipſaq́; ſponſionem exegiſſe, atque ita ingreſſum in templum obtinuiſſe. Ioannes autem Chryſoſtomus in oratione, in qua ueteris, & noui teſtamẽti, unum & eundem auctorem eſſe declarat, & de ſacerdotis ueſtimento loquitur, Ego, inquit, & ſinceram amo picturam pietate plenã. Video enim Angelum in imagine

barbarorũ copias in fugam uertentem. Video
barbarorũ populos profligatos, & Dauidem
Psal. 72. uerba illa uere pronuntiantem. Domine in ciuitate tua imaginem ipſorum ad nihilum rediges. Idem in explanatione parabolæ ſeminis, ſi contumelia Regis ueſtimẽtum afficias, non'ne contumelia Regem afficis? Neſcis, te, ſi in Regiam imaginem contumelioſus exiſtas, in eum ipſum, quem illa refert iniurium eſſe? Ignoras, qui ex lignea, aut ærea ſtatua imaginem detraxerit, eum non tanquam in materiam inanimatam audax extiterit, ſed tanq̃ ignominia regem affecerit, condemnari? Quæ enim Regis effigiẽ præſefert, ignominiam in ſe coniectam refert ad Regem. Idem Ioannes Chryſoſtomus in oratione qua Meletium Epiſcopum Antiochiæ, & Martyrem, eorumq; qui conuenerant, ſtudium collaudauit, cuius initium eſt: In omnes ſacri huius'ce gregis partes oculos coniiciens: Et pietatis documẽta, inquit, res ipſa continebat: Etenim cum aſsidue cogerentur appellationis illius meminiſſe, & ſanctum illum in animo, & memoria retinere, nomen ipſum tanquam quoddam omnium perturbationũ, abſurdorumq; ſermonũ amuletum habebant. Qui ſanè mos adeo percrebuit, ut paſsim & in biuiis, & in foro, & in agris, hoc undique nomine cuncta reſonarent. Neque uero erga nomen id ſolum, ſed erga ipſam corporis eius effigiem ſic affecti eratis. Itaq; quod in eius no-

mine feciſtis, idem in imagine præſtitiſtis, adeo, ut multi & in annulorum palis, & in poculis, & in phialis, & in cubiculorum parietibus, & ubique ſculptam, aut pictam illius imaginem habere uoluerint, quo tum ſanctũ nomen illud audientes, tũ expreſſam corporis eius effigiem intuentes, duplicem peregrinationis conſolatio nem acciperent. Idem ubi de Iudæ proditione, & de Paſchate, deq; myſteriorum traditione, & uoluntaria iniuriarum obliuione uerba facit, quemadmodũ, inquit, pictores, in tabulis ſuis, & lineas, & umbras, & ueros adhibent colores, ſic etiam Chriſtus fecit. At Mediolani Põtifex Ambroſius in Epiſtola quam ad uniuerſam Italiam ſcripſit, Mihi autẽ, inquit, tertia nocte, cum ex inedia iam corpus laboraret, non dormienti, ſed in mentis ſtupore conſtituto, ſeſe oſtenderunt cum quadã perſona, Beato Paulo Apoſtolo ſimili, ut eius effigies pictura in tabulis expreſſa facile declarabat. Maximus uero Philoſophus, atque confeſſor, ubi commemorat ea, quę inter ipſum & Theodoſium epiſcopum geſta ſunt, Dum hæc, inquit, agerẽtur, omnes cum lętitia & lacrymis conſurgere, pœnitere, preces fundere, ſancta ſinguli Euãgelia, pretioſamq; crucem, & Dei, ac ſeruatoris noſtri Ieſu Chriſti, & Dominæ noſtrę Dei ipſius genitricis imaginem ſalutare, atque oſculari, manuum complexione, ea, quæ dicta fuerant comprobantes. Sanctiſsimus autem, & Beatiſ-

ſimus Theopoleos Archiepiſcopus,& Patriarcha Anaſtaſius, ubi de ſabbato agit, & ad Symeonem ſcribit Epiſcopũ, ita loquitur: Quemadmodum enim abſente Rege imago eius pro ipſo adoratur, preſente uero, licet ſuperuacaneum ſit, relicto exemplari imaginem adorare, non tamen, quoniam is, propter quem imago colitur, adeſt, ipſa, propterea deſpicienda eſt. Et paulo poſt, Quemadmodũ enim qui Regis imaginem afficit ignominia, ita punitur, ut ſi protinus in ipſum Regem fuiſſet contumelioſus, quamuis imago nihil aliud ſit, niſi lignum, coloresq; cera commixta, & coagmentata, ſic qui figurã rei alicuius deſpicit, atq; contemnit, in eam ipſam rem, quam figura illa refert, iniurius eſt, & contumelioſus. Iam uero in libro ſancti patris noſtri Sophronii Hieroſolymorũ Archiepiſcopi, qui pratum inſcribitur, hoc memoriæ proditum eſt, fuiſſe, quemadmodum Abbas Theodorus Aeliotes narrabat, in mõte oliuarum incluſum ſtrenuum quendam ſenẽ, quem libidinis dæmon oppugnabat. Hic cum die quodam acrius urgeretur, conqueri cœpit, & alloqui dæmonẽ ad hunc modũ: Ecquando tandem me deſines inſectari. Recede iam à me, quem ad ſenectutem uſq; perſequutus es. Cui Dæmon, ſeſe oculis eius perſpicuum exhibẽs, iura, inquit, mihi te nemini narraturũ id, quod dicturus ſum tibi, quod ſi feceris, te nõ amplius oppugnabo. Senex autẽ, per eũ, qui in excelſis

habitat, iurauit, nemini patefaciam, inquiens, quod mihi dixeris. Tunc dęmon, Hanc, inquit, imaginem ne adoraueris, & ego posthac tecũ bellum nõ geram. Imago autem illa Dominæ nostræ sanctæ Mariæ Dei genitricis effigiem, Dominum nostrũ Iesum Christum gestantis continebat. Cui quidem dæmoni inclusus ille, permitte, inquit, ut considerem. Postridie autẽ Abbati Theodoro Aeliotæ, qui tunc in Laura Pharon habitabat ad se profecto rem omnem aperit. At ille ad inclusum, Tu, inquit, Abba uere deliquisti, qui dæmoni tete obstrinxeris iureiurando. Attamen ꝙ rem aperueris, recte fecisti. Verum satius est tibi, ut nullum omittas in urbe prostibulum, in quo non ingrediaris, quam ut Dominum Deum nostrum Iesum Christum, & matrem eius adoraturũ te neges. His illum ac multis aliis uerbis confirmans ad proprium reuersus est locum. At dæmon rursus incluso sese conspicuum præbuit, & cur, inquit, male senex, cũ uerba mea te nemini iuraueris patefacturum, ei, qui uenit ad te, cuncta dixisti? Te igitur peierasse scito, & in die iudicii damnatũ iri. Inclusus autẽ me, inquit, & iurasse scio, & contra, q̃ iuraui, fecisse non ignoro. Te tamen non audio. (Annotatio.) Vides hic imaginis adorationẽ, ad id cuius imago est referri? Et quantum sit malum, eam nõ adorare? Cum eo potius dęmon, q̃ libidinis crimine hominem obstrictum uoluerit? Cũ igitur multi, ante hac

ſacerdotes Regesq́; fuerint Chriſtianæ Reip. diuinitus dati pietate, doctrina, & uitæ ſanctitate præſtantes, plurimaq́; concilia, à ſanctis & diuino ſpiritu afflatis patribus, celebrata, cur eorũ nemo imaginum cultum cenſuit improbandum? Nouam fidem doceri non patiemur. Ex
Eſa. 2. Sion enim ueniet lex, ut per Prophetam inquit ſpiritus ſanctus, & uerbum domini ex Hieruſalem. Non permittemus, ut aliud alias ſenſiſſe, & tẽporibus mutati fuiſſe uideamur, ne fidem noſtrã ii, qui ab ea ſunt alieni, riſum, & ludum putent. Regio non cedemus imperio patrum conanti euertere conſuetudinem. Neque enim piorum eſt Regum Eccleſiaſtica inſtituta conuellere. Non paternam pietatem, ſed latronum ſæuitiam arguunt, quæ per uim imperantur, non autem uerbis perſuadentur. Teſtimonio ſit concilium ſecundum Epheſi celebratum, quod ad hunc uſque diem tyrannicum cognomen retinet, quippe cui tyranni manus uim attulit, cum Beatus Martyr Phlauianus interfectus eſt. His de rebus ſtatuere atque decernere non ad Reges pertinet, ſed ad concilia. Nam
Matt. 18. ubi duo, uel tres, inquit Dominus, congregati fuerint in nomine meo, ibi ſum in medio ipſorum. Ligandi, ſoluendiq́; poteſtatem, non Regibus, ſed Apoſtolis, & eorum ſucceſſoribus, & paſtoribus, & doctoribus Chriſtus dedit.
Gal. 1. Licet Angelus, inquit Paulus Apoſtolus, euangelizauerit uobis præter id, quod accepiſtis.

Silentio quod ſequitur tranſeamus, uenia, lenitateq́; dantes operam, ut ſententiam mutent. Quôd ſi uiderimus eos in opinione peruerſa obſtinate perſtare, quod Deus auertat, tunc id etiam, quod ſequitur pronuntiabimus. Verum hæc omittamus, & deprecemur. Siquis domum ingreſſus, cuius in parietibus pictor hiſtoriam Moſis & Pharaonis, coloribus ſuis Exo. 14.
deſcripſerit, forte quærat, quinam hi ſint qui per mare, non aliter ac ſi per ſiccam terram incederent, iter faciant, quid is, qui fuerit interrogatus reſpondebit? Non'ne filii ſunt Iſraelis? Ecquis ille, qui uirga percutit mare? Non'ne audiet, Moſes? Ita ſiquis etiam Chriſtum crucifixum imagine expreſſerit, queraturq́;, quinam eſt hic, non'ne reſpondebit, Chriſtus Deus, qui carnem propter nos induit? Omnia profecto, Domine, quæ tua ſunt adoramus, ardentiq́; deſiderio, diuinitatem, potentiam, bonitatem, miſericordiam erga nos, ſummiſsionem, carniſq́; ſumptionem amplectimur. Et quemadmodum ferrum ueremur ignitum attingere, non propter naturam ferri, ſed propter ignem, qui cum ferro coniunctus eſt, ſic etiam carnem tuam adoro, non propter carnis naturam, ſed propter Diuinitatem, quæ per perſonam cum illa eſt copulata. Cruciatus adoramus. Ecquis mortem adoratam nouit? Ecquis cruciatus ſanctos ac uenerabi-

les uidit? Nos tamen uere corpoream Dei mei mortem, ſalutareſq; cruciatus adoramus. Adoramus imaginem, adoramus omnia, quæ tua ſunt, Chriſte, ſeruos, amicos, imprimiſq; diuinam matrem tuam. Indignamur autem, cum audimus, etiam Dei populum Eccleſiaſticis inſtitutis aduerſari. Siquid enim ex his, quæ ab Eccleſia ſunt inſtituta, tanquam ex ædificio lapides, paulatim ſubtrahatur, totum ædificium celeriter corruet. Nos autem firmi, ſtabiles, atque immobiles permaneamus, ſuper firmam petram fundati, qui Chriſtus eſt, cui gloria conuenit, & honor, & adoratio, cum patre, & ſpiritu, & nunc, & ſemper, & ad innumerabilia ſecula ſeculorum: Amen.

Orationis ſecundæ Sancti Ioãnis Damaſceni de Sanctis Imaginibus finis.

SANCTI IOANNIS DAMASCENI IN EOS, QVI VENERABILES ET SANCTAS IMAGINES REIICIENDAS PVTANT.

ORATIO TERTIA.

MPROBVS serpens, maliq; princeps Diabolus hominem ad Dei imaginẽ procreatũ multis rationibus oppugnare, eiq; mortem artibus inter se contrariis inferre consueuit. Statim enim in ipso principio spem illi atque cupiditatem diuinitatis iniecit, per quam eum ad animalium rationis expertium mortẽ deduxit. Eundẽ sæpe uoluptatum bestiis conuenientium esca pellexit, cum eiusmodi fera cupiditas à natura diuina tam aliena sit, ut ei nihil magis posſit esse contrarium. Aliquando perduxit eum ad impiam illam opinionem, ut nullum esse diceret Deum, siquidẽ, ut diuinus

pater Dauid ait, Dixit insipiens in corde suo non est Deus. Aliquando persuasit, ut multos Deos assereret. Alias, ut ne Illum quidem, qui natura Deus est, coleret. Alias, ut dæmones, ut cœlum, & terram, ut solem, & lunam, & stellas, atque adeo bestias etiam tam in aqua, quàm in terra degentes, ac reliquas res procreatas adoraret. Aeque enim impium est, & debitum dignis honorem negare, & indignis minime conuenientem gloriam tribuere. Itaque ueritas per mediam incedens uiam, omnia, quæ absurda, falsaq; sunt, improbat. Sed ipse ueritatis aduersarius, & humanæ salutis oppugnator, qui dæmonum, qui hominum impiorum, qui uolucrum, qui natantium, & serpentium animalium imagines fieri, eisq; tanquam Deis honores diuinos tribui, non solum gentibus, sed filiis etiam Israelis fraude sæpenumero persuasit, nunc labiis iniquis, & lingua dolosa diuinis sermonibus malitiam aspergens, & deformem ac tenebrosam illius faciem celare studens, atque infirmorum animos à uera, & à patribus instituta consuetudine abducens, Ecclesiam Dei in pace degentem conatur perturbare. Surrexerunt enim quidam dicentes, ea, quæ pro salute nostra mirabiliter fecit, & pertulit, quæq; sancti uiri fortiter aduersus Diabolum gesserunt, imaginibus expressa proponi, ut illa contemplemur, colamus,

admiremur, atque imitemur, non oportere. Quis autem diuina cognitione, & spiritus prudentia præditus hanc Diaboli calumniam esse non intelligat, qui nec cladem, ac dedecus suum diuulgari, nec Dei sanctorumq́ue ipsius gloriam aperte perscribi uelit? Erraremus profecto si uel Dei, qui cerni non potest, imaginem faceremus, cum id, quod est corporis expers, quodq́ue nec oculis uidetur, nec circunscribitur, nec figuram habet, effingi nequeat. Impieq́; rursum ageremus omnino, si imagines à nobis factas Deos arbitraremur, eisq́; tanquam diis honores diuinos tribueremus. Verum neutrum horum facimus. Sed cum Deus propter incredibilem bonitatem suam carnem induerit, eaq́ue uisus sit in terra, & cum hominibus uersatus, naturamq́;, & magnitudinem, & figuram, & colorem carnis assumpserit, eius imaginem facientes non erramus. Ipsius enim formam cupimus intueri. Nam, ut D. Apostolus ait, Videmus nunc per speculum & in ænigmate. 1. Cor. 13.
Imago autem speculum est, & ænigma crassæ corporis nostri conditioni conueniens. Licet enim multum laboret mens nostra, ea tamen, quæq; corporea sunt, ut Diuus ait Gregorius, Transilire non potest. Tu qui ex te inuidus es, Diabole, inuidia commotus nolles, nos domini nostri similitudinem contemplari, atq;

ita ſāctos euadere. Nolles nos ſalutiferos ipſius cruciatus cernere, ſummiſsionemq́; admirari, & res admirandas ab illo geſtas uidere, atque diuinitatis eius potentiam collaudare. Inuides ſanctis propter honorem illis tributum à Deo. Manifeſtam eorum gloriam â nobis perſpici non uis, ne uirtutem & fidem ipſorum imitemur. Vt ex noſtra in illos fide tum corporis tum animi percipiamus utilitatem, ferre non potes. At nos tibi, dæmon inuide, atque hominum hoſtis, non obtemperamus. Audite, populi, tribus, linguæ, uiri, mulieres, pueri, ſenes, adoleſcentes, infantes, gens Chriſtianorũ ſancta: ſi quis Euangelizauerit uobis præter id, quod Eccleſia Catholica à ſanctis Apoſtolis, à patribus, atque conciliis acceptum ad hunc uſque diem ſeruauit, eum ne audiueritis, ne'ue ſerpentis conſilium acceperitis, quemadmodũ fecit Eua, ex quo mortem eſt aſſecuta. Licet Angelus, licet Rex euangelizet uobis præter id, quod accepiſtis, aures occludite. Vereor enim illuc uſque progredi, quo progreſſus eſt Paulus, anathema, inquiens, ſit. nã emendationẽ expectò. At iſti, qui ſcripturę ſenſum non perſcrutantur, ſic inquiunt, per Moſem legiſlatorem dixit Deus: Ne feceris ullam ſimilitudinẽ eorum, quæ ſunt in cœlo, quæ'ue in terra. Et per prophetam Dauidem confundantur, inquit, oẽs, qui adorant ſculptilia, qui gloriantur in ſimulacris ſuis, & alia multa his ſimilia. Quę-

cunq; enim uel ex diuina ſcriptura, uel ex ſanctis patribus protulerint, eodem modo ſunt intelligenda. Quid igitur nos ad hæc? Ecquid aliud, niſi id, quod Iudęis à domino dictum eſt? Scrutamini ſcripturas. Pręclarum enim eſt ſtudium ſcripturarum. Sed hic prudenter animũ aduertite. Deus, Viri chariſsimi, mentiri non poteſt. Vnus enim eſt Deus. Vnus teſtamẽti ueteris auctor, & noui, qui multifariam olim multisq́; modis locutus patribus in Prophetis, extremis tẽporibus in unigenito etiam ſuo locutus eſt filio. Attendite diligenter. Non mea ſunt hæc uerba, ſed ſpiritus ſancti, qui per ſanctum Apoſtolum Paulum dixit: Multifariam multisq́; modis olim locutus Deus patribus in Prophetis. Deum multifariam multisq́; modis locutum uides. Quemadmodum enim peritus medicus nec omnibus, nec ſemper idem medicamenti genus miniſtrat, ſed habita tum regionis, tum morbi, tum temporis, tum ætatis ratione utilem pro ſua cuiq; natura medicinã facit, atque alio quidem modo infantem curat, alio perfectum ætate uirum, alio ægrotantem, alio recte ualentem. Neque uero eadem ratione cunctis ægrotantibus medetur, ſed ad cuiuſque naturam & morbum remedia accõmodat ſua. Et aliud quidem adhibet æſtate, aliud hyeme, aliud uere, autumno aliud. Idemq́; facit in ſingulis locis pro uaria regionum diuerſitate. Sic optimus etiam animorum medicus infantibus

adhuc & colendorum simulachrorum morbo laborantibus, simulachraq́; Deos existimantibus, & diuinos illis honores tribuentibus, Deiq́; adorationem reiicientibus, atque gloriam eius ad res procreatas transferentibus interdixit, ne imagines facerent. Dei nanque corpore uacantis, qui nec cernitur, nec ex materia constat, nec figuram habet, nec circunscribitur, nec comprehenditur, imago fieri nulla potest. Quomodo enim imagine quod sub oculorum sensum non cadit, effingetur? Deum autem nemo uidit unquam. Vnigenitus filius, qui est in sinu patris, ipse enarrauit. Et nullus uidebit faciem meam, inquit Deus, & uiuet. Quòd autem simulachrum pro Deis adorauerint, audi, quid narret scriptura in exitu filiorum Israelis, quando Moses ascendit in montem Sion, & Deo assidens expectauit, dum legem acciperet. Quo quidem tempore consurgens ingratus populus Aaron Dei ministrum sic allocutus est: Fac nobis Deos, qui præcedant nos. Homini enim isti Mosi nescimus, quid acciderit. Deinde cum mulierum ornatum accepissent, atq; conflassent, ederunt, & biberunt, & ebrii facti sunt uino atq; errore, & præ stultitia dixerunt. Hi sunt dii tui Israel. Vides eos pro diis simulacra coluisse? Neque enim Iouis, aut huius, illius'ue certæ cuiuspiam rei simulacrum ut fieret, aurum dederunt, sed quicquid forte cōtigisset, atq; ita exiit effigies bouis. Simulacra

igitur, quæ nihil aliud sunt, nisi quędã dæmonũ domicilia, pro diis habebant, & adorabãt. Nam ꝙ rei procreatæ potius, q̃ procreatori deseruirent, Diuus ostẽdit Apostolus, Qui mutauerũt, inquiens, gloriã incorruptibilis Dei in similitudine corruptibilis hominis, & uolucrũ, & quadrupedũ, & serpentium, & seruierunt creaturæ potius, q̃ creatori. Iccirco Deus, nequa similitudo fieret, prohibuit. Noui, qui sine mendacio locutus est, dominus, inquiens, tuus dominus unus est. Et, dominũ Deum tuũ adorabis, & illi soli seruies. Et, nõ erunt tibi alii dii. Et nõ facies sculptile, similitudinẽ ullam eorũ, quæ in cœlo, quæ'ue in terra sunt. Et confundantur oẽs, qui adorant sculptilia. Et, Dei, qui cœlum, & terrã nõ fecerunt, intereant. Et quæcunq; ad eundẽ modũ olim Deus locutus patribus, in nouissimis diebus locutus est nobis in unigenito filio suo, per quẽ fecit & secula. Noui eũ, qui dixit: Hæc est uita æterna, ut cognoscant te solum uiuentem & uerum Deum, & quẽ misisti Iesum Christum, & credo in unũ Deum, unũ rerum omniũ principiũ, principio, interituq; carentẽ, & immortalem, æternũ, & sempiternũ, qui nec cõprehendi potest, & corpore uacat, & uideri, circunscribiq; nõ potest, & figurã habet nullã. Essentiam unam omni essentia superiorem, Diuinitatem omni præstantiorem Diuinitate, tribus in personis, patre, & filio, & spiritu sancto consistentem. Huic soli deseruio. Rom. I.

Huic ſoli latriæ cultum exhibeo. Vnum Deũ adoro, Diuinitatem unam, ita tamen, ut Trinitatem adorem perſonarum, nempe Deum patrem, & Deũ filium carnem indutum, & Deũ ſpiritum ſanctum, non tres Deos, ſed unum, nõ tres diuinitate diſtractas, ſed coniunctas perſonas. Nõ tres adorationes exhibeo ſed unam. Non unicuique perſonæ ſigillatim, & unico Deo, ſed tribus perſonis coniunctim, ut uni Deo unam tribuo adorationem. Non adoro rem procreatã omiſſo procreatore, ſed adoro procreatorem, procreatum, quantum pertinet ad humanitatem, ad quã procreatam nihil ſuæ dignitatis amittens, aut deſtruens ſeſe demiſit, ut naturam meã cohoneſtaret, naturæq; diuinæ participem faceret. Adoro ſimul cum Rege & Deo purpuram corporis, non tanquam indumentum, aut quartam perſonam, abſit, ſed ut quæ ſimul etiam ipſa Deus declarata ſit, & id effecta, quod ille eſt, qui illam unxit, ſine immutatione. Neque enim carnis natura diuinitas facta eſt, ſed quemadmodum uerbũ ſine mutatione caro factum eſt, manens id, quod erat, ſic & caro uerbum facta eſt, nõ amittens id, quod erat, ſed potius idem cũ uerbo per perſonam effecta. Quamobrem audacter effingo imaginem inuiſibilis Dei, qui propter nos carnis & ſanguinis particeps factus eſt. Non inuiſibilem exprimo diuinitatem imagine, ſed Dei carnem exprimo, quę oculis perſpecta eſt. Nã ſi imago

animi fieri nequit, quanto minus is, qui animo dedit, materiæ ut expers foret? At Deus, inquiunt, per Mosem legislatorem dixit: dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies. Et ne feceris similitudinem ullam eorum, quæ in cœlo sunt, aut in terra. Fratres, uere falluntur isti, qui nesciunt literam occidere, spiritum autem uiuificare, Qui spiritum sub litera absconditum non inuestigant. Quos ego merito sic alloqui possim. Qui uos hoc docuit, doceat illud etiam, quod sequitur. Discite, quomodo interpretetur id legislator, qui in Deuteronomio loquitur ad hunc modum: Et locutus est uobis dominus de medio ignis. Vocē uerborũ uos audistis, & similitudinem non uidistis, sed uocem tantum. Et paulo post; & custodite sollicite animas uestras, quia similitudinem nō uidistis in die, qua locutus est dominus ad uos in Horeb in monte de medio ignis, nequando inique agatis, & faciatis uobis ipsis sculptam similitudinem, omnem imaginem, similitudinē masculi, aut fœminæ, similitudinem omnium iumentorum, quæ sunt in terra. Similitudinem omnis uolucris pennatæ, & quæ sequuntur. Et paulo post, nequando suspiciens in cœlum, & solem, & lunam, & stellas, & omnem cœli orna tum intuens, errore deceptus adores ea, & seruias illis. Animaduertis unum illud esse propo situm, ne posthabito procreatore adores ea, quæ procreata sunt, ne'ue latriæ cultū cuipiam

H

tribuas, nisi uni rerum omnium opifici Deo? Iccirco enim passim adorationi latriæ cultum adiungit. Et alibi non erunt, inquit, alii Dei preter me. Ne feceris tibi sculptam ullam similitudinem. Ne adoraueris ea, ne'ue latriæ cultũ illis attribueris, quoniam ego sum dominus
Deu. 7. Deus uester. Et alio loco, aras, inquit, eorum subuertetis, & cõfringetis columnas ipsorum, & simulachra Deorum ipsorum igne comburetis. Deum enim alium non adorabitis. Et paulo post, Et deos conflatiles non facies tibi. Vides, quomodo uitandi simulachrorum cultus gratia imagines fieri uetet? Nec fieri posse, ut Dei, qui nec quantitatem habet, nec circunscribi, aut perspici potest, effigies exprimatur? Neque enim formam, inquit, eius perspexistis.
Deu. 4. Quemadmodum & Paulus in medio stans Areopagi, Genus igitur, inquit, Dei cũ simus, non debemus existimare auro, aut argento, aut lapidi sculpturæ artis & cogitationis hominis diuinum esse simile. Iudæis igitur, quoniam ad simulachra colenda erant propensiores, hæc iussa sunt. Nos autem, quibus, ut theologice loquar, datum est, ut superstitiosum errorem fugientes, & ueritatem cognoscentes pure cum Deo uersemur, eiq; soli seruiamus, & perfectas diuinæ notitiæ diuitias assequamur, infantiamq; prætereuntes in uirum perfectum euadamus, non sumus amplius sub pædagogo, quippe qui discernendi uim atq; habitum â Deo con-

ſecuti, ſciamus, quid imagine exprimi poſsit, quid non poſsit. Lex enim pædagogus noſter fuit ad Chriſtum, ut ex fide efficerem ur iuſti. Et ſub elementis eramus ſeruientes, cum eſſemus infantes. Sed posteaq̄ fides aduenit, non ſumus amplius ſub pędagogo. Non enim formam, inquit, ipſius uidiſtis. Quis legiſlatoris ſapientiam nõ admiretur? Quomodo enim illius imago, qui ſub aſpectum non cadit, explicabitur? Quomodo illius effigies, qui nullam habet effigiem, exprimi poterit? Quomodo is, qui & quantitate, & magnitudine uacat, & nullo termino cõcluditur, effingetur? Quomodo illius, qui forma caret qualitas adumbrabitur? Quomodo qui corporis eſt expers, coloribus deſcribetur? Quæ'nam igitur hic arcana ratio? Ea nimirum, ut cum uideris illum, qui corpore uacat, propter te factum eſſe hominem, tunc humanæ illius formæ ſimilitudinem efficias. Cum is, qui cerni non poteſt, carnem indutus ſe conſpicuum prębuerit, tunc illius imaginem exprimas. Cum igitur is, qui propter naturæ præſtantiam & corpore, & figura, & quãtitate, & qualitate, & magnitudine caret, in forma Dei exiſtens ad quantitatem qualitatemq; forma ſerui ſuſcepta ſeſe cõtraxerit, & corporis formam induerit, tunc eum in tabula coloribus exprime, conſpiciendumq; propone, qui ſe conſpici uoluit. Incredibilem eius demiſsionẽ explica. Ortũ illius è uirgine, baptiſma in Ior-

dane, transformationem in monte Thabor, cruciatus illos, ac mortem, quæ uitæ, atque immortalitatis nostræ causa fuit, res admirandas carnis ministerio, sed ui diuina confectas, quæ diuinam ipsius uim indicabant, describe. Crucē illam salutarem, sepulturam, resurrectionem, ascensum in cœlum, hęc omnia & uerbis, & coloribus tum in libris, tum in tabulis depinge. Non facies, inquit, tibi sculptile, neque omnem similitudinem. Cum hæc Deus præcepisset, fecit, inquit, uelum tabernaculi ex hyacintho,
Exo. 37. & purpura, & coccino filato, & bysso retorta,
Hebr. 9. opus contextum, Cherubim, & fecit propitiatorium ex auro puro, & duo Cherubim super arcam. Quid agis Moses? Tu, qui dicis, Ne feceris tibi sculptile, neque ullam similitudinem, uelum conficis, opus contextum, Cherubim, & duo Cherubim ex auro puro? Verum audi, quid tibi reipsa minister Dei Moses respondeat. O cœci, & stulti, uim eorū, quæ dicuntur, attendite, & animas uestras sollicite custodite, Dixi, uos similitudinem non uidisse in die, qua locutus est uobis dominus in Horeb in monte de medio ignis, ne quando delinquatis, & faciatis uobis ipsis sculptam similitudinem. Omnem imaginem, & Deos conflatiles, ne feceris tibi. Non dixi, ne feceris imaginem Cherubim, ut seruorum assistentium propitiatorio, sed ne feceris tibi Deos conflatiles, & ne feceris ullam similitudinem tanquam deos, & ne ado-

raueris res procreatas omiſſo procreatore. Itaque Dei ſimilitudinem nō feci, neque alterius tanquam Dei, neq; hominis, quando humani generis natura peccato tanquā ſerua ſubiecta erat, neque rem procreatam potius, q̃ procreatorem adoraui. Sed omnis rei procreatæ ſimilitudinem tabernaculum conſtruxi ſecundum exemplar, quod mihi in monte demonſtratum fuit, & Cherubim obumbrantia propitiatoriū, tanquam Deo miniſtrantia. Vidiſti, quomodo ſcripturæ propoſitum prudenter inueſtigantibus patefactum ſit? Sciendum eſt enim, uiri chariſsimi, illud in omni diſputatione quæri, ut quid uerum, falſum'ue ſit, & quo quiſque conſilio aliquid fecerit, hoc eſt, bono'ne, an malo, intelligatur. In Euangelio quidem & Deus, & Angelus, & homo, & terra, & aqua, & ignis, & aër, & ſol, & luna, & ſtellę, & lux, & tenebrę, & Satanas, & dæmones, & ſerpentes, & ſcorpiones, & uita, & mors, & infernus, & uirtutes, & uitia, & omnia denique bona, atque mala deſcripta ſunt, eo ſanè conſilio, ut cum omnia, quæ de iis dicuntur, uera ſint, ad gloriam Dei, & ſanctorum, quos ipſe claros & celebres eſſe uult, & ad ſalutem noſtram euerſionemq́;, atq; ignominiam Diaboli, ac dæmonum eius referantur. Quamobrem ea nos adoramus, & colimus, & oſculamur, & oculis, & labris, animoq́; cōplectimur. Eodemq́; modo in uetus omne, nouumq́; teſtamentum, & ſermones ſanctorū

probatorumq́; patrum affecti sumus. At turpem, & execrabilem, atque impuram detestabilium Manichæorum scripturam ad Diaboli ac dæmonum eius gloriam, & animorum perniciem inuentam, licet eadem uocabula contineat, reiicimus, atque improbamus. Sic etiam cum de imaginibus agitur faciendum est, ut ueritatem inquiramus, & mentem eorum, qui illas faciunt, spectemus. Vt si uera rectaq́; sit, & imagines ad gloriam Dei, & sanctorum eius, ad amplectendas uirtutes, fugiendaq́; uitia, atq; animorum salutem referantur, eas ut exempla, & similitudines, & hominũ rudium atque simplicium libros ac monumenta complectamur, atque ueneremur. Ac Dei quidem ut carnem induti, & matris, atque sanctorum ipsius, ut qui cruciatuum & gloriæ Christi socii, diaboliq́; ac dęmonum uictores, fraudumq́; ipsorum depulsores extiterint, imagines & oculis, & labris, & animo complectentes omni amore & cultu prosequamur. Quòd siquis diuinitatis, quę à materia & corpore remotissima nec cerni potest, nec figuram, aut colorem habet, imaginem audebit effingere, eam ut falsam repudiabimus. Si ad gloriam, & cultũ, honoremq́; diaboli, aut dæmonũ effecta sit, despiciendam, atque igne comburendam censemus. Si quis imaginẽ hominum, aut uolucrum, aut serpentium alius'ue rei procreatæ coluerit tanquam Deum, hunc ab Ecclesiæ communione reii-

ciendum iudicamus. Sicut enim ſancti patres ſacrificia, templaq́; dæmonum euerterunt, & in eorum locis templa ſanctorum nomini dedicarunt, quæ nós colimus, ſic & imagines dæmonum ſuſtulerunt, & earum loco Chriſti, & Dei genitricis & ſanctorum imagines conſtituerunt, quę ueneramur. Atque in ueteri quidē teſtamento Iſraelitæ neque templa hominum nomini conſecrabant, neque memoriam homi nis celebrabant, adhuc enim execrationi obnoxia erat natura humana, & mors erat ſuppliciū & mulcta. Itaque deplorabatur, & qui mortui cadauer attigerat, putabatur immundus. Nunc autem natura noſtra, ex quo diuinitas illi tanq̄ medicamentum quoddam uitam atque ſalutē afferens coniuncta eſt, glorioſa euaſit, & ad incorruptionem accipiendam idonea. Quare ſanctorum mors annuis laudibus celebratur, & templa illis conſtruuntur, & imagines fiunt. Proinde qui imaginem ad Chriſti, aut matris eius Dei genitricis, aut alicuius ſanctorum gloriam, & memoriam, diaboliq́;, & dæmonum ipſius ignominiam, & detrimentū, diuino ſtudio atque ardore confectam euertere conatur, ac non potius adorare, & colere, ac uenerari ſtudet, ut rem honore dignam, non autem ut Deum, hunc Chriſti, & ſanctæ Dei genitricis, atque ſanctorum hoſtem, diaboliq́; ac dęmonū eius defenſorem omnes homines eſſe non dubitent, quippe qui reipſa præſe ferat dolorem

ſuum, quem ex eo percipit, quòd Deus, & ſan-
cti eius honore, & gloria afficiuntur, & diabo-
lus ignominia. Imago enim triumphus eſt, &
indicium, ac monumentum, quod eorum, qui
ſe ſtrenue, fortiterq; geſſerunt, uictoriæ memo-
riam, quodq́; dæmonum, qui uicti profligatiq́;
ſunt, ignominiam, & dedecus teſtatur. Vidi
ſæpe qui amici deſiderio tenerentur, pallium
eius non aliter, q̃ ſi amicum ipſum cernerent,
oculis, & ore ſuauiari. Omnibus, ex ſancti Pauli
Apoſtoli ſententia, quę debentur, oportet red-
dere, honorem exempli gratia, cui debetur ho-
nor. Ac Regi quidem ut excellenti, præfectis
autem, ut ab eo miſsis, pro ſua ſingulis digni-
tate. Vbi'nam in ueteri teſtamẽto, aut in Euan
gelio Trinitatis nomen, aut homouſium, hoc
eſt, eiuſdem eſſentiæ, ſiue conſubſtantialem,
aut unam diuinitatis naturã perſpicue, aut tres
perſonas aperte uerbis expreſſas, aut unã Chri
ſti perſonam, duasq́; naturas dilucide uerbis
item explicatas inueniſti? nuſquam omnino.
Attamen quoniam ex uerbis eandẽ uim obti-
nentibus, quę ſcriptura continet, à ſanctis patri-
bus hæc præfinita ſunt, ea ſuſcipimus, & qui ſe-
cus faciunt, eos à communione ſocietateq; no-
ſtra repellimus. Ego autem oſtendam tibi,
Deum in ueteri teſtamento præcepiſſe, ut ima-
gines fierent. Iuſsit enim tabernaculum con-
ſtrui, & quæ in eo ſunt omnia. In Euangeliis
autem dominus iis, qui tentantes eum quære-

bant, liceret'ne Cæſari cẽſum dari, afferte mihi, inquit, numiſma cenſus. Cumq́; denariũ oſtendiſſent, quæſiuit ex illis, cuius imaginem contineret, reſpondentibus autem, Cæſaris, reddite, inquit, quæ ſunt Cæſaris, Cæſari, & quæ ſunt Dei, Deo. Quoniam Cęſaris habet imaginem, Cæſaris eſt, & reddite Cæſari. Et imaginem Chriſti reddite Chriſto, quia Chriſti eſt. Chriſtus beatos appellãs diſcipulos, Multi Reges, inquit, & Prophetæ cupierunt uidere, quæ uidetis, & non uiderunt: & audire, quæ auditis, & non audiuerunt. Veſtri autem beati oculi, quia uident, & aures, quia audiunt. Chriſtum igitur corpore præſentem, & res admirabiles ab illo geſtas uiderunt Apoſtoli, & ſermones eius auſcultarunt. Nos item uidere cupimus, & audire, & beati eſſe. Præſentem illi corpore præſentes aſpexerunt. Nos autem quia corpore nõ licet, quemadmodum ex libris ſermones eius accipimus, audituq́;, & per auditum animo ſancti beatiq́; efficimur, & libros, ex quibus illius ſermones haurimus, omni honore, cultuq́; proſequimur: Sic etiam ex pictis imaginibus & corporeæ ipſius formæ effigiem, & quæ mirabiliter geſsit, quæq́; pertulit, conſpicientes ſancti reddimur, gaudio, lętitiaq́; cumulamur, & beati efficimur, & corpoream eius figurã colimus, & adoramus. Corpoream autem eius figuram intuẽtes, Diuinitatis etiam ipſius gloriã, quoad fieri poteſt, animo cogitationeq́; cõplectimur.

Nam cũ duplices ſimus, quippe qui nõ animo nudo, ſed ex animo corporeq; conſtemus, animus enim corpore tanquam uelo quodam obtegitur, non poſſumus ſine rerũ corporearũ auxilio ad eas, quæ intelligentia & mente comprehenduntur, peruenire. Vt ergo uerba ſenſibus accommodata corporeis auribus audimus, & quæ ſpiritalia ſunt intelligimus, ſic etiã obtutu corporeo ad ſpiritalem contemplationem aſpiramus. Propterea corpus & animum Chriſtus ſuſcepit, quoniam homo corpus & animũ habet. Propterea duplex etiam eſt baptiſma, ex aqua nimirũ, & ſpiritu, & cõmunio, & precatio, & decantatio Pſalmorum, & lumẽ, & thus duplicia ſunt. Verum cæteris omnibus omiſsis in ſolas imagines Diabolus impetum fecit. In has enim quanta exarſerit inuidia ex libro ſancti Sophronii Hieroſolymorum Patriarchæ, quod pratum inſcribitur, intelligi poteſt, in quo ex Abbatis Theodori Aeliotæ ſermone memoriæ proditum eſt: Fuiſſe in monte oliuarum ſtrenuum quẽdam ſenem incluſum, quem libidinis Dẹmon oppugnabat. Hic cum die quodam acrius urgeretur, conqueri cœpit, & alloqui dæmonẽ ad hunc modũ: Ecquando tandem me deſines inſectari? Recede iam à me, quem ad ſenectutem uſque perſecutus es. Cui dæmon ſeſe oculis eius perſpicuum exhibens, iura, inquit, mihi te nemini narraturũ id, quod dicturus ſum tibi. Quòd ſi feceris te amplius nõ

oppugnabo. Senex autem per eum, qui in excelsis habitat, iurauit, nulli patefaciam, inquiẽs, quod mihi dixeris. Tunc dæmon, hanc, inquit, imaginẽ ne adoraueris, & ego posthac tecum bellum non geram. Imago autem illa dominæ nostræ sanctæ Mariæ Dei genitricis dominum nostrum Iesum Christum gestantis effigiem continebat. Vide, quem imitentur, & cuius ministri sint isti, qui prohibent imagines adorari. Certe libidinis dæmon maluit, ne senex dominæ imaginẽ adoraret, quàm ut in libidinis immundum crimen incideret, illud esse peccatum grauius sciens. Cęterum quando nobis de imaginibus, deq; adoratione institutus est sermo, hęc latius persequentes dicamus primum, quid sit imago. Deinde quamobrem sit constituta. Tum quot sint imaginum genera. Mox quæ possint, quæ'ue non possint imaginibus exprimi. Postremo quis imaginum author extiterit. Itidem de adoratione uideamus primum quid sit adoratio, deinde quot adorationis sint genera. Postea quam multa sint, quæ in scriptura inuenimus adorata. Ad hæc ostendamus omnẽ adorationem propter illum, qui natura Deus est, esse constitutam. Postremo autem honorẽ, qui habetur imaginibus, ad ipsum exemplar peruenire. Imago igitur est similitudo, & exẽplum, atq; effigies, quę illum in se, cuius imago est, exprimit. Neque tamen imago partibus omnibus exemplari, hoc est, rei, quam ipsa

refert, ſimilis eſt. Aliud enim imago eſt, aliud id, quod imago repręſentat. Hac enim ex re prorſus diſcrimen apparet, quòd aliud eſt hoc, aliud eſt illud. Exẽpli gratia, Hominis imago, quãuis corporis effigiem exprimat, animi tamen non habet facultates, neque enim uiuit, nec ratione, aut oratione, aut ſenſibus utitur, nec membra mouet. Quin etiã filius, qui naturalis eſt imago patris, ab eo tamen aliqua re diſcrepat, filius enim eſt, non autem pater. Fiunt autem imagines, quo res occultas aperiant, atque indicent. Nam quia homo rerum, quæ ſub aſpectum nõ cadunt, nudam cognitionem non habet, quòd animus corpore contegitur: Nec earum, quæ poſt ipſum ſunt euenturæ, quæq; locorum interuallo diſtant atque abſunt, quippe qui loco & tempore circunſcribitur, Iccirco imagines inuentæ ſunt, quæ nobis ad rerum occultarum demonſtrationem atque notitiam tanquam itineris duces aditum patefacerent. Prorſus autẽ ad utilitatem, & beneficium, ac ſalutẽ noſtram pertinet, ut rebus notatis atque deſcriptis ea, quæ nos latent, intelligamus, cupiamusq;, atq; imitemur, quæ recta ſunt, contraria uero declinemus, & odio proſequamur. Sed imaginum multa ſunt genera. Primũ enim eſt imago naturalis. Omnibus enim in rebus, prius eſſe neceſſe eſt id, quod natura conſtat, deinde id, quod arte imitationeq; conficitur. Vt homo prius naturalis exiſtat oportet, quem deinde ars imi-

tando exprimat, & effingat. Prima ergo naturalis & certissima imago Dei inuisibilis est filius patris, in se ipso patrem ostendens, Deum enim nemo uidit unquam, non quòd patrem ullus unquã uiderit. Iam quòd filius sit imago patris, Apostolus indicat, qui est inquiens, imago inuisibilis Dei. Et ad Hebræos scribens, Qui cum sit, inquit, splendor gloriæ, & figura substantiæ eius. Nam quòd in se ipso patrem ostendat, ex Ioãnis Euangelio intelligi potest, ubi cum Philippus dixisset, ostende nobis patrem, & sufficit nobis, respõdit dominus; Tanto tempore uobis'cum sum, & non cognouisti me, Philippe? Qui uidit me, patrem uidit. Est filius imago patris naturalis certissima, in omnibus patri similis, præter id, quòd ipse nec ingenitus, nec pater est. Pater enim est genitor ingenitus, filius autem genitus, & non pater. Spiritus autem sanctus est imago filii. Nullus enim potest dicere dominum Iesum, nisi in spiritu sancto. Itaque per spiritum sanctum cognoscimus Christum Dei filium, & Deum. Et in filio patrẽ aspicimus. Cogitationis nuntius est sermo, sermonis autem index spiritus est. Similis uero atque certissima imago filii est spiritus sanctus, ea solum re differens, quod procedit. Filius enim genitus est, sed nõ procedit. Ac patris quidem cuiusq; filius imago ipsius est naturalis. Et hoc primum est imaginum genus naturale. Alterum genus est notio illa, quæ in

Deo est rerum futurarum, nempe consilium eius ęternum, quod semper habet eodē modo. Deus enim immutabilis est, & consilium eius principio caret. Quo quidem consilio, quę ipse ab æternitate constituit, tēpore fiunt præfinito. Notiones enim seu præfinitiones rerum singularum in Deo, sic enim eas sanctus Dionysius nominat, sunt imagines & exemplaria eorum, quę ab ipso sunt profectura. In eius enim consilio expressæ continebantur formæ atq; imagines rerum antequam fierent, quę quidem ab ipso præfinitæ & sine dubitatione erant futurę. Tertium est imaginū genus, quod imitatione à Deo factum est, nimirum homo. Quomodo enim qui creatus est, eiusdem naturæ sit cū eo, qui creatus non est, nisi per similitudinem & imitationem? Sicut enim pater qui est mens, & filius qui est uerbum, & spiritus sanctus sunt unus Deus, sic mens, & uerbū, & spiritus unū hominem constituunt. Similitudo in eo item apparet, quòd homo libera pręditus est uoluntate, quodq; imperandi facultatē obtinet. Dicit enim Deus: Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram, statimq; subiicit: Et præsit piscibus maris, & uolatilibus cœli. Rursumq;: Et dominamini, piscibus maris, & uolatilibus cœli, & uniuersæ terræ, & subiicite eam. Quartum imaginum genus est scripturæ, quæ figuras, & formas, exemplaq; rerum, quæ sub aspectum nō cadunt, & corporis expertes sunt

corpore expressa corporeis oculis subiicit, ut aliquam licet obscuram Dei atq; Angelorum notitiam habeamus, quia sine figuris humanæ conditioni cõuenientibus res corpore figuraq́; carentes intueri nõ possumus, quemadmodum Dionysius ille Areopagita diuinis in rebus explicandis exercitatissimus dicit. Quòd enim merito rerũ forma figuraq́; carentium formæ figuræq́; propositæ sint, non eam quis solam dixerit causam extitisse, ut nostræ conditionis ratio haberetur, quæ sine medio non potest ea, quæ mente solum & intelligentia comprehenduntur, contemplari, egetq́; propriis, sibiq́; natura coniunctis auxiliis, quibus subleuetur. Quôd si diuina scriptura cõditionis nostræ habita ratione undiq; colligit ea, quæ nobis congruentia aptaq́; sint, & rebus simplicibus formaq́; carentibus, formas quasdam accommodat, cur imaginibus ea non exprimat, quæ ex natura sua proprias figuras ac formas habent, quæq́; cum eorum desiderio teneamur, quia non adsunt, à nobis uideri non possunt? Mens quidem nostra, quemadmodum ait Gregorius ille diuina insignis eloquentia, quãuis multum laboret, ea tamen, quæ corporea sunt, omnino transilire non potest. Quin etiã inuisibilia Dei per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur. Videmus preterea imagines in rebus procreatis, quæ nobis obscuras rerum diuinarum significationes præbent. Vt cum dicimus, Sanctam

omniq; principio superiorem Trinitatem per solem,& lucem, & radium declarari : Aut per fontem scaturientem, & riuum è fonte emanantem,& fluentum. Aut per mẽtem, & rationem,& spiritum nostrum. Aut per rosæ plantam,& florem,& odoris suauitatem. Quintum imaginis genus dicitur, quo futura præmonstrantur, & ante describuntur. Cuiusmodi est rubus,& pluuia super uellus cadens, quæ uirginem & Dei genitricẽ præsignificabãt, itemq; uirga, & urna, cuiusmodi etiam æneus ille serpens, qui eos, qui morsum serpentis malorum authoris per crucem delent: Et mare, quod aquam Baptismatis: & nubes, quæ eiusdem spiritum prænuntiabant. Sextum imaginum genus est, quod pro eorum quæ mirabiliter, aut ex uirtute gesta sunt, memoria cõseruanda ad gloriam,& honorem,& monumentũ illorũ, qui strenue se gesserunt, & in uirtutibus excolendis excelluerunt : quodq; pro notandis uitiis, tanquam triumphus, & ignominia pessimorum hominum ad posterorum utilitatem, quo uitia fugiant & uirtutes imitentur, spectandum proponitur. Verum hoc duplex est. Aut enim literarum monumentis, quæ orationis munere funguntur, in libris inscribitur, ut cum legem Deus in tabulis insculpsit, cumq; uitas hominum, qui ipsi Deo chari fuissent, literis & memoriæ commendari iussit. Aut oculis ipsis spectandum subiicitur, ut cũ urnam, & uirgam

in arca

iñ arca poni iuſsit ad memoriam ſempiternã. Cumq; præcepit, ut duodecim tribuũ nomina in lapidibus ſuperhumeralis inſcriberẽtur, duodecimq; lapides ex Iordane ſumerentur, qui ſacerdotum notam & figuram ſignificarent. O myſterium admirabile. Vt maximum fidelibus fuit in ueritate arcam capientibus, etiam cum aqua defeciſſet, ſic & nunc uirorum uirtute præſtantium imagines, quæ nos moneant, & ad imitandum, & æmulandum incitent, ſtudioſe conficimus. Aut igitur omne genus imaginũ tolle, & ei, qui fieri illas iuſsit, aduerſare, aut unumquodq; pro ratione & modo cuiq; conueniente cõplectere, corporum & earum rerum, quæ figuras, circunſcriptionesq; corporeas & colorem habent, imagines effinguntur, Angelus autem, & animus, & Dæmon, licet corporea craſſaq; ratione nõ conſtent, ratione tamen naturæ ipſorum congruente ſuas habẽt figuras & circunſcribuntur. Etenim cũ mente tantum intelligantur, in locis item, quæ mente ſoduntaxat intelliguntur, ratione, quæ mente ſolum intelligitur, creduntur adeſſe atque agere, Quemadmodum igitur Moſes effinxit Cherubim, & quemadmodũ ſeſe ipſa conſpicienda hominibus dignis præbuerunt, corporeis imaginibus ſic effinguntur, ut ex imagine corporea contemplatio quædam animo conueniens oſtendatur. At natura diuina ſola eſt incomprehenſa, & nullam prorſus figuram habet, nec

percipi poteſt. Ac tametſi diuina illi ſcriptura formas corporeas tribuat, ut tanquam figuræ perſpiciantur, tamẽ etiam illæ ſunt incorporeę. Nam prophetæ, & qui illas uidebãt, neq; enim omnibus patefiebant, eas non corporis, ſed mentis oculis contemplabantur. Denique ut plane & ſimpliciter loquar, omnium figurarũ, quas uidimus, imagines facere poſſumus: Has autem, ut à nobis perſpectæ ſunt, cogitatione complectimur. Quanquã enim ratione & animo etiam figuras aliquando cogitamus, ad earum tamen cognitionem ex iis, quas uidimus, peruenimus. Idemq́; fit in ſingulis ſenſibus, ut ex iis, quæ uel odoratu, uel guſtu, uel tactu percepimus, ratione ad horum cognitionem accedamus. Conſtat igitur nec Dei, nec Angeli, nec animi, nec dæmonis naturam oculis cerni poſſe, qui tamen in figuræ quadam adumbratione ſpectantur, diuina prouidẽtia formas figuraſq́; rebus corpore, forma, figuraq́; carentibus tribuente, quo nos ad craſſam et ſingularẽ ipſarũ cognitionem perduceret, ne in omni prorſus Dei, rerumq́; procreatarum corporis expertium ignoratione uerſaremur. Deus enim natura eſt corporis expers omnino. Angelus autẽ, & animus, & dæmon, ſi cum Deo quidem, cui nihil conferri poteſt, cõparentur, corpora quodammodo ſunt, ſin autem cum corporibus ex materia conſtantibus, à corpore ſunt remotiſſimi. Itaque cum Deus ea nollet nos ignorare,

quæ corporis sunt expertia, pro naturæ nostræ ratione formas, & figuras, & imagines quasdā illis adhibuit. Figuras, inquam, corporeas, quę mentis oculis materia carentibus spectantur, quas quidē nos imaginibus exprimimus. Alioquin quomodo Cherubim potuissent effingi, atque imaginibus exprimi? Quid? quòd scriptura Dei figuras & imagines continet? Ipse Deus primus unigenitum filium & uerbum suum genuit, imaginem suam uiuam, naturalem, incōmutabilem figuram æternitatis suæ. Hominem præterea fecit ad imaginem & similitudinem suam. Et Adam uidit Deum, & audiuit strepitū pedum ipsius deambulantis post meridiem, & abscōdit se in Paradiso. Et Iacob uidit, & luctatus est cum Deo. Perspicuum est autem, Deum se illi conspiciendum ut hominem præbuisse. Et Moses tanquā hominis posteriora perspexit. Et Esaias tanquam hominem uidit in solio sedentem. Et Daniel hominis uidit similitudinem, & tanquam hominis filium uenientem ad senem dierum. At Dei nemo naturam uidit, sed formam & imaginē eius, qui erat futurus. Filius enim, quod Dei uerbum est inuisibile, uere futurus erat homo, ut naturæ nostræ coniungeretur, & cerneretur in terra. Figuram igitur omnes, & imaginem futuri conspicientes adorauerunt, quemadmodum in Epistola ad Hebræos scripta Paulus ait Apostolus, Iuxta fidem, inquiens, defuncti Heb. 11.

ſunt omnes iſti non acceptis promiſsionibus, ſed longè eas aſpicientes & ſalutantes. Ego'ne igitur non faciam imaginem eius, qui natura propter me uiſus eſt carne? Ipſum ego nõ adorabo & colam adoratione & cultu, quo proſequor eius imaginem? Vidit Abraham, nõ Dei naturam, Deum enim nemo uidit unquam, ſed imaginem Dei, & proſtratus adorauit. Ieſus Nauæ filius non Angeli naturam, quæ corporeis oculis cerni nõ poteſt, ſed imaginem uidit, & proſtratus adorauit. Itidem fècit Daniel. Angelus autem non eſt Deus, ſed res à Deo procreata, Deiq́; ſeruus & miniſter. Quare non ut Deum, ſed ut qui Deo aſsiſtat, ac miniſtret, adorauit. Quæ cum ita ſint, cur ego amicorum Chriſti non faciam imagines, easq́; colam & adorem, non tanquam Deos, ſed ut imagines amicorum Dei? nec Ieſus, nec Daniel Angelos â ſe conſpectos ut Deos adorauerunt: neque ego tanquam Deum imaginem adoro, ſed per imaginem, perq́; ſanctos adorationẽ Deo atq; honorem exhibeo, propter quem & amicos eius ueneror & colo. Non Angelorum, ſed hominum naturæ coniunctus eſt Deus. Non Angelus factus eſt Deus, ſed Deus natura & ueritate factus eſt homo. Neq; enim unquam Angelos aſſumpſit, ſed ſemen Abrahæ. Dei filius per perſonam, non Angelorum, ſed hominum natura factus eſt. Non diuinæ naturę participes & ſocii facti ſunt Angeli, ſed actionis & gratiæ.

Homines uero participes & ſocii fiunt naturæ diuinæ, quicunque ſanctum Chriſti corpus ſumunt, & pretioſum eius ſanguinē bibunt. Per hypoſtaſim enim, ſiue perſonam diuinitati con iunguntur. Duæq; naturæ in Chriſti corpore, quod à nobis ſumitur, perſona coniunctæ ſunt ſine diſtractione. Itaque duplicis naturæ participes efficimur, corporis, ratione corporea, diuinitatis autem, ratione ſpiritali. Immo uero utriuſque per utranque rationem. Non ſecundum perſonam idem ſumus, quippe qui cum prius eſſemus, poſtea coniuncti fuimus, ſed per corporis & ſanguinis concretionem. Cur non igitur maiores Angelis ſint, qui ſynceram hanc coniunctionem mandatorū obſeruatione tuentur atque conſeruant? Natura quidem noſtra propter mortem & craſſam corporis conſtitutionem eſt Angelis minor, ſed benignitate coniunctioneq; Dei maior Angelis facta eſt. Aſsiſtunt enim Angeli cum timore & tremore humanæ naturæ in gloriæ ſolio per Chriſtum inſidenti. Et in iudicio trementes aſtabunt. Non conſidentes, neque diuinæ gloriæ ſocii à ſcriptura diuina dicti ſunt. Sunt enim omnes, ſpiritus miniſtrantes, in miniſterium miſsi propter eos, qui ſalutis hæreditatem ſunt accepturi. Nō regnabunt ſimul, nec gloria ſimul afficientur, neque in patris menſa cōſidebunt. Sancti uero homines ſunt filii Dei, ſunt regni filii, hęredesq; Dei, & Chriſti cohęredes. Proinde ſanctos ego

ueneror, gloriaq́; simul afficio, atq; concelebro seruos, & amicos, & cohæredes Christi. Seruos quidem natura, amicos autem electione, filios uero, & hæredes diuina gratia, quemadmodum dominus patrem alloquens dixit. Cum igitur de imaginibus locuti simus, de adoratione etiã uerba faciamus, primumq́; uideamus, quid sit adoratio. Adoratio est animi cedentis, id est summissi, atque humilis significatio. Adorationis autem genera sunt complura. Primum genus est, quod per latriam, quam soli deo natura adorando tribuimus, exhibetur, idq́; uariis modis. Nam uel seruitutis gratia fit. Adorant enim Deum omnes res procreatæ, ut dominũ serui. Quoniam, inquit, omnia seruiunt tibi. Ac partim quidem uolentes, partim inuiti. Etenim alii Deum cognoscunt, & adorant eum libenter, ut homines pii. Alii cognoscunt, & contra uoluntatem adorant illum inuiti, ut dæmones. Quidam eum, qui natura Deus est, ignorantes, adorant inuiti, quem ignorant. Secundum adorationis genus est, quod admiratione desiderioq́; compulsi præstamus, atque hoc quidem modo Deum propter naturalem ipsius gloriã adoramus. Solus enim gloriosus est, non quòd ab ullo gloriam acceperit, sed quoniam ipse fons & causa est totius gloriæ, atq; omnis boni, lux incomprehensa, incredibilis dulcedo, immensa pulchritudo, bonitatis abyssus, imperuestigabilis sapientia, uirtus omni uirtute præ-

ſtantior, ſolus per ſe dignus, quē omnia admi= rentur, adorent, collaudent, concupiſcant. Ter= tium adorationis eſt genus, cum pro beneficiis in nos collatis gratias agimus. Res enim uni= uerſæ Deo gratias debent agere, & perpetuam illi adorationem tribuere, quoniam à Deo ha- bent ut ſint, in ipſoq́; conſiſtunt, & omnibus etiam non poſtulantibus abunde munera ſua dilargitur. Et omnes uult ſaluos fieri, ſuæq́; benignitatis eſſe participes. Et nos peccantes patienti animo expectat, ut reſipiſcamus. Et ſo- lem ſuum oriri facit ſuper iuſtos & iniuſtos. Et pluit ſuper malos & bonos. Et quia filius Dei propter nos factus eſt, quales nos ſumus, nosq́; diuinæ naturę participes fecit, quoniam ſimiles ei erimus, ut Ioãnes ille Theologus ait in epi= ſtola catholica. Quartũ eſt adorationis genus, quo inopia & ſpe bonorum utimur. Ex quo nos ſine ipſo nihil facere, nihil boni habere poſ ſe cognoſcimus. Quapropter adoramus eum, poſtulantes ea ſinguli, quibus indigemus, & quæ cupimus, ut à malis liberemur, & bona conſequamur. Quintum adorationis genus agimus, cum reſipiſcimus, & peccata confite= mur. Peccatis enim admiſsis Deũ adoramus, nosq́; ſupplices ante illum proſternimus, tan= quam boni gratiq́; ſerui ueniam poſcentes, & nobis ut ignoſcatur, obſecrantes. Atque hoc quidem genus eſt tripartitum. Aut enim cha- ritate adductus aliquis dolet, mœroreq́; affici=

tur: aut metuens, ne à Dei muneribus exclu-
datur: aut supplicia reformidans. Primum est
animi grati, Deiq; desiderio flagrantis, alterum
mercenarii, tertium seruilis indicium. Quam
multæ autem, & quot modis adorẽtur res pro-
creatæ, in sacra scriptura depræhendimus. Pri-
mũ enim adorantur, in quibus requieuit Deus,
qui solus est sanctus, & in sanctis conquiescit,
ut in sancta Dei genitricæ, & in omnibus san-
ctis, qui totis uiribus operam dederunt, ut Deo
similes euaderent, idq; cum uoluntate, tum dei
inhabitantis auxilio sunt assecuti, qui sane dii
etiam uere nuncupantur, nõ natura, sed gratia,
quemadmodũ ferrum ignitum dicitur ignis,
non natura, sed adiunctione, qua particeps ignis
effectum est. Dicit enim: sancti estote, quoniam
ego sanctus sum. Illud primum est, ut aliquis
Leu. 19. uelit, tum omni uolenti bonum Deus fert au-
xilium ad bonum ipsum consequendum. De-
Leu. 26. inde, inhabitabo, inquit, in eis, & inambulabo.
Et templum Dei sumus, & Dei spiritus habitat
2. Cor. 6. in nobis. Præterea, dedit, inquit, ipsis in spiritus
immundos potestatem, ut eos expellerent, &
omnem morbum, omnemq; languorem cura-
Matt. 10. rent. Et, Quæcunque facio, uos etiam facietis,
& maiora his facietis. Ad hæc, uiuo ego, inquit,
dominus, eos, qui me glorificant, glorificabo.
Et, siquidem compatimur, ut & conglorifice-
mur. Et Deus stetit in synagoga deorũ, in me-
dio autem deos diiudicat. Quemadmodũ igitur

uere ſunt dii, non natura, ſed quòd illius, qui natura deus eſt, participes ſunt, ſic etiam adorantur, non quòd natura ſint adorandi, ſed quoniã illum, qui natura adorandus eſt, in ſe ipſis habent, ſicut ferrum ignitum nõ natura ſua eiuſmodi eſt, ut tangi nequeat, & cõburat, ſed quia particeps ignis factum eſt, qui comburendi naturam habet. Adorantur igitur, ut qui à Deo ſunt gloria affecti, & à Deo aduerſariis formidoloſi & horribiles conſtituti, & in eos benefici, qui cum fide ad ipſos confugiunt, non ut ad eos qui natura ſint dii atque benefici, ſed ut ad ſeruos miniſtrosq; Dei, & propter ſuam in Deum charitatem, fiduciam ſubminiſtrantes. Adoramus ergo illos, quia Rex ipſe colitur, cum uidet ſeruum, quem diligit, nõ ut Regem, ſed ut miniſtrum ſubiectum, & amicum beneuolum adorari. Et qui cum fiducia ad illos accedunt, impetrant ea, quæ prę̃cantur & flagitãt, ſiue miniſtris ipſis à Rege poſtulantibus, ſiue Rege honorem & fidem illorum, qui à miniſtris ſuis petunt, ſuſcipiẽte, propter ipſos enim fuſæ ſunt preces. Ita per Apoſtolos accedentes ad Ieſum curabantur. Sic Apoſtolorũ umbra, & ſudaria, & ſemicinctia curationẽ afferebant. Qui uero tanquã aduerſarii, & defectores adorari uolunt ut dii, iſti non ſolum adorandi non ſunt, ſed igne digni ſunt ſempiterno. Contemptores autẽ, qui elata mente dei miniſtros adorare nolunt, tanquam arrogantes, & ſuperbi,

atque in Deum impii condemnantur. Testes
sunt pueri illi, qui cũ contemptu aduersus Eli=
sæum clamantes ab ursis dilaniati sunt. Alter
adorationis modus est, quo res, per quas, & in
quibus salutem nostrã Deus, uel ante domini
aduentum, uel post assumptę carnis consilium,
executus est, ueneramur & colimus, ut montẽ
Sinai, & Nazaret, & præsepe in Bethleem, &
speluncam, & sanctum Golgotham, ut Crucis
lignum, & clauos, & spongiam, & arundinem,
& lanceam illam sacram ac salutiferam, & ue=
stem, & tunicam, & lintea, & fascias, & sanctum
illud monumentum nostræ fontem resurre=
ctionis, & monumenti lapidem, Sion montem
sanctum, montẽ rursus oliuarum, probaticam
piscinam, & beatum illum Gethsemenes hor-
tum. Hæc & his similia ueneror, & adoro, &
omne templum dei sanctum, & omnia loca, in
quibus deus nominatur, non propter naturam
ipsorũ, sed quoniam actionis diuinæ sunt rece=
ptacula, & per ipsa, & in ipsis placuit Deo salu
tem nostram transigere. Nam & Angelos, &
homines, & omnem materiam actionis diuinæ
participem, atque ministram salutis meæ, pro=
pter actionem diuinam ueneror & adoro. Non
adoro Iudæos, neq; enim actionis diuinæ par-
ticipes extiterunt, neq; gloriæ dominum Deũ
meum eo consilio affixerunt Cruci, ut mihi sa-
lutem parerent, sed inuidia potius & odio in
Deum bene de ipsis meritũ concitati. Domine,

dilexi decorem domus tuæ, inquit Dauid, & locũ habitationis gloriæ tuæ. Et, adorate in loco, ubi steterunt pedes eius. Et, adorate in monte sancto eius. Mons dei sanctus animatus est sancta dei genitrix. Montes dei ratione præditi sunt Apostoli. Exultauerunt montes sicut arietes, & colles sicut agni ouium. Tertius adorationis est modus, quo adoramus ea, quæ deo dicata sunt, & consecrata, ut sacra Euangelia, & reliquos libros, scripti sunt enim ad nostram institutionem, ad quos fines seculorum peruenerunt: ut discos, & pocula, & thuribula, & lucernas, & mensas. Hæc enim omnia esse sancta perspicuum est. Vide enim quomodo deus, Dan. 5.
cũ Baldasar populo uasis sacris ministrari fecisset, regnum eius euerterit. Quartus modus est, quo imagines adorantur à Prophetis perspectæ. Imaginum enim intuitu deum cernebant. Et rerum futurarũ imagines, ut uirga Aaron, quæ quidem imago uirginis mysterium exprimebat. Et urna, & mẽsa. Et Iacob adorauit fastigium uirgæ, quo seruator significabatur. Porro imagines rerum, quæ gestæ sunt, ualent pro monumento. Ipsum enim tabernaculum quid aliud erat, nisi imago pulcherrima & absolutissima? Vide enim, inquit Mosem alloquẽs Deus, exẽplar, quod tibi in monte demonstratum est, & Cherubim aurea opus fusile, & Cherubim in uelo, opus textile. Hoc modo pretiosam crucis formã, corporeæq; Dei mei figuræ

ſimilitudinem, & eius, quæ ipſum in carne peperit, ac ſeruorum ipſius imagines adoramus. Quintus modus, quo nos uiciſsim ut Dei partẽ habentes & ad Dei factos imaginẽ adoramus, atque inter nos ſummiſſe gerimus, legi charitatis obtemperantes. Sextus modus, quem principibus & in poteſtate conſtitutis exhibemus. Reddite enim, inquit, omnibus debita, cui honorem, &c. Ita Iacob tum Eſau fratrem maiorem natu, tum Pharaonem à Deo principem conſtitutum adorauit. Septimus modus, quo ſerui dominos, & benemeritos, & quorum egent auxilio, proſequuntur. Sic Abraham adorauit filios Emmor, cũ ab illis ſpeluncam duplicem emeret. Deniq; ut ſimpliciter dicam, adoratio eſt timoris, & deſiderii, & honoris ſignum, & animi ſummiſsi, atque humilis argumentum. Verum neminem oportet ut Deum adorare, niſi eum, qui natura deus eſt, omnibus autem honorem debitum habere propter dominum. Videtis quantũ robur, diuinaq; agẽdi uis illis præbeatur, qui cum fide puraq; conſcientia ad ſanctorũ imagines accedunt. Quamobrem, fratres, in fidei petra, & inſtitutis Eccleſię conſiſtamus, terminos à ſanctis patribus noſtris poſitos minime transferentes, nec locum dantes iis, qui rerũ nouarum cupidi ſanctæ Dei Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ conantur ædificium euertere ac demoliri. Nam ſi iſtiuſmodi licentia cuiuis impune concedatur, pau-

latim totum Ecclesiæ corpus destructur. Ne, quæso, fratres, ne, obsecro uos, chari Ecclesiæ filii, matrem uestram cōfundatis. Ornatu illam suo ne spolietis. Suscipite eam, quæ per me uos alloquitur. Animaduertite, quid de ipsa loquatur Deus: Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. Solum rerum omnium procreatorē & opificem adoremus, & latriæ cultu ueneremur ut Deum natura adorandum. Adoremus & sanctam Dei genitricem, non tanquā Deum, sed ut dei matrem, quantum pertinet ad humanitatem. Adoremus etiam Sanctos, ut electos amicos dei, & libere loquendi cum ipso facultatem assecutos. Nam si sæpe mortales, & impios, peccatoresq; Reges, & Principes à Regibus constitutos, horumq; ministros adorant homines ex diuino Apostoli mandato, quo iubemur, Principibus & Potestatibus esse subiecti, & reddere omnibus debita, cui honorem, honorem, cui timorem, timorem, & quemadmodum dominus ait, reddere, quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo. Quanto magis oportet Regem Regum, qui solus natura dominus est, & seruos, atque amicos eius adorare, qui perturbationibus & cupiditatibus dominati sunt, & totius orbis principes constituti? Constitues enim eos, inquit Dauid, principes super omnem terram. Qui aduersus dæmones & morbos potestatem acceperunt? Qui regno immortali & nunq̄ finem habituro

ſimul cũ Chriſto potientur? Quorum umbra ſola morbos & dæmones expulit? Vmbra'ne infirmiorem abiectioremq́; imaginem, quæ uere exemplar adumbrat, exiſtimabimus? Fratres, Chriſtianus fide cenſetur. Quare qui cum fide accedit, multa lucratur. Qui autem hæſitat maris fluctui ſimilis, qui uento iactatur & circunfertur, is nihil accipiet. Omnes enim ſancti per fidem placuerunt deo. Proinde in cordis rectitudine, non autem in multis argumentis Eccleſiæ ſuſcipiamus inſtituta. Deus enim fecit hominem rectum. Ipſe autem multas rationes conquiſiuit. Ne ſuſcipiamus nouam fidem, tanquam inſtituta ſanctorum patrum ſint improbata. Si quis enim, ut diuus ait Apoſtolus, euangelizauerit uobis præter id, quod accepiſtis, anathema ſit. Sic igitur imagines adoremus, ut non ipſi materiæ, ſed iis, quos imagines referunt, adorationem tribuamus. Nam, ut diuus Baſilius inquit, honor habitus imagini tranſit ad ipſum exemplar. Vos autem, ò ſacratiſsime Chriſti grex, ò populé, qui à Chriſto cognomen ducis, gens ſancta, corpus Eccleſiæ, ita Chriſtus uos regat, ut gaudium reſurrectionis eius impleatis, dignosq́; faciat, qui ſanctorum Eccleſiæ paſtorum doctorumq́; ueſtigia ſequamini, qui tanquam duces ad gloriam ipſius præceſſerunt in ſplendoribus ſanctorum, cuius utinam omnes compotes ſitis per gratiam eius, ut ipſum perpetuo collaudetis

cum patre, qui eſt ſine principio, cui gloria in ſecula ſeculorum: Amen. Cæterum quando de ſimulachrorum & imaginum differentia diſputauimus, & imaginis definitionem attulimus, tempus eſt, ut teſtimonia quemadmodũ polliciti ſumus, in medium afferamus.

Sancti Dionyſii Epiſcopi Athenienſis ex Epiſtola ad Ioannem Apoſtolum & Theologum.

Res, quæ uidentur, uere ſunt earum, quæ non uidentur, imagines conſpicuæ.

Eiuſdem ex libro de Eccleſiaſtica Hierarchia.

Verum eſſentiæ atque ordines illi nobis præſtantiores, de quibus ſacram fecimus mentionem, & corpore uacant, & ſacer ipſorum principatus, quantũ ad eos ſpectat, ſola mente percipitur, & mundo ſuperior eſt, quantum autem ad nos pertinet, uidemus eum ratione nobis congruente, ſignorum, quæ ſub ſenſum cadunt, uarietate plenum, ex quibus ſacro quidem modo ad Diuinitatis coniunctionem pro ratione nobis conueniente deducimur. Ac Deum ſane, diuinamq; uirtutem intelligentiæ, quemadmodum illis fas eſt, intelligunt, nos autem imaginibus ſenſum mouentibus ad diuinas contemplationes, quoad fieri poteſt, prouehimur.

Commentarium.

Quòd si pro ratione nobis congruente imaginibus sensum mouentibus ad diuinam & à materia remotam contemplationem perducimur, diuinaq; prouidentia pro sua in nos benignitate rebus figura formaq; carentibus figuras & formas accommodat, ut ad eas percipiendas facilius prouehamur, cur absurdũ sit, eum qui pro sua erga nos benignitate sese figuræ, formæ, naturæq; subiecit, imagine effingere pro ratione nobis conueniente?

Sancti Basilii, ex oratione, qua beatum Martyrem Barlaam laudauit, cuius initium est: Antea quidem sanctorum mors. In extrema orationis parte.

Exurgite nunc mihi præclari athleticorum facinorum pictores. Cõminutam Imperatoris imaginem artificio uestro extollite. Coronatum uictorem obscurius à me depictum uestris coloribus illustrate. Discedo strenue Martyris factorum pictura à uobis superatus. Hodie facultate uestra me uictum gaudeo. Manũ cum igne pugnantem accuratius à uobis expressam intueor. Ornatius in uestra pictura pugilẽ descriptum uideo. Plorent nunc etiam dæmones strenuis Martyris factis à uobis expresis uerberati. Ardens rursum illis manus & uincens ostendatur. Exprimatur etiam in tabula præfectus certaminum Christus.

Eiusdem,

Eiusdem, ex laudatione in sanctos Martyres quadraginta.

Nam & quæ in bello fortiter gesta sunt, sæpenumero tum oratores, tum pictores explicant, illi quidem ea uerbis exornantes, hi uero coloribus exprimentes. Qua quidem ratione multos utrique ad uirtutē excitant. Quæ enim historiæ sermo auribus proponit, ea pictura tacens oculis ostendit.

Eiusdem ex triginta capitum ad Amphilochum de spiritu sancto capite decimo octauo.

Quoniam etiam Regis imago Rex dicitur, & non duo Reges. Neq; enim imperium scinditur, neque diuiditur gloria. Quemadmodum enim principatus & potestas, quæ nobis imperat, una est, sic etiam honor, quem nos exhibemus, unus est, non multi. Nam honor imagini habitus ad exemplar transit. Itaque quod imitationis ratione hic est imago, illic naturaliter est filius. Quemadmodum igitur, qui filium non honorat, ut filius ait, is non honorat patrē, Io. 5.
qui misit ipsum: sic qui non colit imaginem, is nō colit eum, quem imago refert. At Christi imaginem esse colendam forte quisquam concesserit, sanctorum autem non item. Proh dementiam. Audi dominum discipulos alloquentem: Qui suscipit uos, me suscipit. Quamobrem qui sanctos non colit, is ne ipsum quidem dominum colit.

Sancti Gregorii Nyssæ Pontificis ex oratione Constantinopoli habita de filii & spiritus Diuinitate, & in Abraham oratione XLIIII cuius initium est, Quod ex pratorum amœnitate contingit iis, qui eorum aspectu delectantur.

Hinc prius uinculis alligatũ assumit filium pater. Huius ego acerbæ rei spectaculum sæpe pictura expressum uidi, nec sine lacrymis illud prçteriui, cum ars perspicue rem gestam oculis subiiceret. Isaac genibus flexis manibusq; post tergum reuinctis iacet ante ipsum altare. Pater uero post filii poplites accedẽs, sinistraq́; manu comam illius apprehensam ad se trahens incumbit filii capiti miserabiliter ad patrem respicientis, dexteram autem gladio armatam ad cędem dirigit. Iamq́; gladii acies corpus attingit, cum uox diuinitus prohibens exauditur.

Sancti Ioãnis Chrysostomi ex interpretatione Epistolæ ad Hebræos.

Et secundi quodãmodo imago est primus, nempe Christi Melchisedech, non aliter quàm siquis ante adumbratam à pictore delineatiõnẽ umbrã ipsius picturæ, quæ coloribus expressa est appellet. Iccirco enim umbra lex dicitur, & gratia ueritas, res autem, ea, quæ futura sunt. Quare lex quidem & Melchisedech est adumbratio picturæ coloribus expressæ, gratia autẽ & ueritas pictura consistens in corpore. Res

uero, ea, quæ futuro ſeculo ſunt euentura. Vt antiqua lex ſit figura figuræ, noua autem figura rerum.

Seueriani Gabalorum Epiſcopi ex oratione, quam habuit in dedicatione uenerabilis, & ſalutiferæ crucis.

Quomodo imago execratiſsimi populo in calamitate uerſanti & conflictato uitam attulit? Non'ne credibilius erat, ſi dixiſſet, ſi quis ueſtrum morſus fuerit, cœlum ſuſpiciat, aut tabernaculum Dei, & ſalutem aſſequetur? Verum his ille poſthabitis crucis tantum imaginẽ ſtatuit. Cur autem hęc fecit Moſes, qui populo dixerat, non facies tibi ſculptile, neque conflatile, neque ſimilitudinem ullam earum rerum, quæ ſunt in cœlo ſurſum, aut in terra deorſum, aut in aquis ſub terra? Sed quid ego hæc ad ingratum populum loquor? Dic, quæſo, fideliſſime Dei miniſter, Quod aliis uetas, id ipſe facis? Quod præcipis euerti, id ipſe conſtituis? Qui, Non facies, inquis, ſculptile, quiq́; conflatum uitulum comminuiſti, ſerpentem ipſe ex ære conficis? eumq́; non clam, ſed palam, & omnibus perſpicuum ſtatuis? At illa, inquit, mãdaui, quo materiam impietatis excinderem, & ab omni defectione atque idolorum cultu populum abducerem, nunc autem ſerpentem utiliter conflo, ut ueritatẽ ipſam pręſignificem. Et quemadmodum tabernaculum, & quæ in ipſo ſunt omnia, & Cherubim ſimilitudinem

eorum, quæ non uidentur, adhibui in sancta, ut figuram, atque umbram futurorum ostenderem, sic & serpentem ad salutem populi conflaui, ut eiusmodi experimẽto exercitatus crucis imaginem & seruatorem ac redemptorem in ipsa pendentem præcognosceret. Hoc autẽ esse uerissimum intelliges, amice, ex uerbis domini id ita confirmantis: Et sicut Moses exaltauit serpentem in deserto, sic exaltari oportet filium hominis, ut omnis qui credit in eum non pereat, sed habeat uitam ęternam. Quòd autem imaginum institutio non noua, sed prisca sit, & apud sanctos & eximios patres nota, & usitata, disce ex iis, quæ in uita Beati Basilii ab Elladio eius discipulo, in Pontificatuq; successore conscripta sunt. Pius enim Basilius, ut ipse narrat, Dominæ nostræ astabat imagini, in qua Mercurii etiam celebris Martyris figura descripta erat. Astabat autem supplicans, ut impius ille tyrannus Iulianus apostata tolleretur. Ex qua quidem imagine didicit, quid esset euenturum. Vidit enim Martyrem exiguum ad tempus obscurum, non autẽ multo post hastam cruentam tenentem.

Ex uita sancti Ioannis Chrysostomi.

Epistolas sapientissimi Pauli Beatus Ioannes habebat in magno pretio. Et paulo post. Habebat autẽ effigiem Apostoli Pauli in imagine, ubi propter corporis imbecillitatem parumper quiescebat. Erat enim supra q̃ natura

patitur uigilans. In hanc ille effigiem, quando perlegebat illus epistolas oculorum aciem intendebat, in eaq; non aliter, ac si Paulus ipse uiuus esset, obtutu defixus inhærebat, beatum ipsum appellans, totamq; animi cogitationem ad illum dirigens, & cũ eo uersans & loquens contemplando. Et paucis uerbis interiectis. Cum autem Proclus loquendi finem fecisset, oculis in Pauli effigiem defixis, & figurã eius, quem uiderat, similem conspicatus, Ioanni desiderium iniiciens, sic eum, digito demonstrans imaginem, allocutus est. Ignoscito mihi, pater, ille, quem uidi loquentem tibi, huic similis est, atq; adeo, si recte memoria teneo, ipse est.

Ex Philothei historia, Theodoreti Episcopi Cypri in sancti Simeonis in columna degentis uitam.

Nam de Italia quid attinet loqui, cum celeberimum in urbe maxima uirum dicant extitisse, qui in omnibus officinarum uestibulis, imagines sibi paruas constituebat, quæ custodiam & securitatem quandam ipsis præberent?

Sancti Basilii ex interpretatione in Esaiam.

Posteaquam hominem uidit ad Dei imaginem & similitudinem factum, cum inanem improbitatis suæ uim in Deum non posset conuertere, eam contorsit in imaginem Dei, non aliter, ac si quis homo Regis imaginem lapidibus petat, quia Regem ipsum non posit, atque

ita lignum Regis effigiem referens uerberet. Sic quicunque neneratur imaginē, ipſum nimirum ueneratur exemplar.

Eiuſdem ex eadem interpretatione.

Quemadmodúm in eum, qui regiam imaginem afficit ignominia, non ſecus animaduertitur, quàm ſi ignominia Regem ipſum affeciſſet. Ita peccato ſeſe obſtringit, qui in eum, qui factus eſt ad imaginem Dei, contumelioſus eſt.

Sancti Athanaſii ex centum capitum ad Antiochium principem per interrogationem & reſponſionem conſcriptorum capite XXXVIII.

Reſponſio.

Abſit, ut, quemadmodum Gręci faciunt, nos Chriſtiani, tanquā Deos, imagines adoremus. Affectionem duntaxat & charitatis noſtrę ſtudium erga figuram perſonæ per imaginem expreſſæ declaramus. Itaque lignum ſæpe, quod iam erat imago, ſi figura deleta ſit, tanquā inutile comburimus. Quemadmodū igitur Iacob cum eſſet è uita diſceſſurus, faſtigium uirgæ Ioſeph adorauit, non uirgam ipſam honorans, ſed eum, qui uirgam tenebat, ita nos Chriſtiani non alia ratione imagines colimus, niſi, ut quemadmodum etiam cum filios noſtros & patres oſculamur, animi noſtri deſiderium indicemus. Sicut & Iudæus olim legis tabulas, & duo Cherubim aurea, & ſculptilia quondam

adorabat, non lapidis, auri'ue naturam colens, ſed dominum, qui, ea ut fierent, præceperat.

Chryſoſtomi in tertium Pſalmũ in Dauidem & Abſalon.

Ducibus, qui uictores extiterint, ſtatuas, uirtutis ergo, Reges decernunt. Aurigis & certatoribus Principes columnas quaſdam uictoriæ indices erigunt, epigrammate tanquam inſigni quodã materiæ adiuncto uictoriæ præconium adhibentes. Alii rurſum libris & monumentis literarũ laudes uictorum ita celebrant, ut ſuam laudandi facultatem laudatis firmiorem eſſe uelint oſtendere. Et pictores, & oratores, & ſtatuarii, & populi, & principes, & ciuitates, & regiones uictores admirantur. Nemo fugientis aut bellum detrectantis imaginem pinxit.

Sancti Cyrilli Alexandrię Archiepiſcopi ex oratione, quam ad Regem Theodoſium habuit.

Imagines ſunt exemplaribus ſimiles, oportet enim, ut eodem ſe modo, & non aliter habeant.

Eiuſdem ex Theſauris.

Semper enim imagines exemplarium ſimilitudinem referunt.

Eiuſdem ex laborioſo cõmentario, quo declarat, in omnibus, quæ à Moſe ſcripta ſunt, Chriſti myſterium oſtendi. De Abraham, & Melchiſedech, capite VI.

Cum mihi necesse sit, ut imagines exemplaribus similes exprimam.

Sancti Gregorii Nazanzeni ex oratione de filio secunda.

Hæc enim est imaginis natura, ut exemplar, cuius esse dicitur, exprimat.

Chrysostomi ex tertia ad Colossenses oratione.

Rei inuisibilis imago est ipsa quoque inuisibilis, alioquin imago non esset. Imaginē enim, quatenus imago est, etiā apud nos, expressam oportet figuram similitudinis continere.

Eiusdem ex interpretatione in Epistolam ad Hebræos capite XVII.

Quemadmodum in imaginibus formam habet hominis imago, non autem robur. Itaque uerum exemplar, & forma ex ipso sumpta mutuam quandam similitudinem retinent. Forma enim æqualis est.

Eusebii Pamphili ex demonstrationum, quæ sunt in Euangeliis, libro quinto, in illa uerba: Apparuit Deus Abrahæ apud quercum Mambræ.

Quamobrem ad hoc usque tempus is locus tanquam diuinus, ad honorem eorum, qui illic Abraham apparuerunt, à uicinis populis celebratur. Et spectatur adhuc firma terebinthus, & qui ab Abrahā accepti sunt hospitio pictura sic expresi, ut duo quidem utrinque tertium ut honore præstantiorem medium habeant.

Sit autem declaratus hic nobis dominus ipſe ſeruator noſter, quem etiam ignari uenerãtur, qui diuinis oraculis credunt. Hic igitur ipſe iam inde ab eo tẽpore pietatis religioniſq; ſemina in homines iaciens humanã ſpeciẽ ac formã indutus, ſe patri Abrahã conſpicuũ præbuit, & quinam eſſet, oſtẽdit, patriſq; ſui notitiam tradidit.

Ex temporum deſcriptione Ioãnis Antiochiæ Pontificis, qui & Malala dictus eſt, de muliere, quæ ſanguinis fluxum perpeſſa fuerat, deq; monumento, quod Chriſto ſeruatori conſtituit.

Ex eo tẽpore Ioannes etiam Baptiſta clarus & celeber apud homines fuit, quem interfecit Herodes princeps in regno trachonitidis regionis in Auguſta ciuitate conſtitutus ante VIII. Calen. Iunii Flacco Ruphinoq; conſulibus. Quamobrem triſtis Herodes Rex Philippi filius â Iudæa rediit, & acceſsit ad eum mulier quædam locuples nomine Bernice, quæ Paneada oppidum ſuũ incolebat. Cupiebat Ieſu, à quo fuerat morbo liberata, monumentum conſecrare, ſed ſine Regis permiſſu non audebat. Itaque libellum Herodi ſupplicem obtulit, in quo petebat, ut ſibi in oppido ſuo liceret Chriſto ſeruatori ſtatuã auream dicare. Verba autẽ illius erãt eiuſmodi, Auguſto Herodi principi, & Iudæorum, Græcorumq; gubernatori, Trachonitidis Regi, ſupplex Bernice Paneadis dominæ petitio & obſecratio. Iuſtitia, & hu-

manitas amplitudinis tuæ faſtigium exornant.
Quod quidem ego non ignorans ſcribo, me
quicquid orauero abs te ſperans exoraturam.
Quæ autem ſit huius'ce proœmii cauſa ex pro-
greſſu orationis intelliges. Ego iam inde ab ip-
ſa prima ætate ſanguinis fluxu laborans uitam
facultatesq́; meas in medicos profuderam, nec
curationẽ reperiebam. Cũ autem accepiſſem,
res admirandas Chriſtum efficere, mortuos in
uitam & lucem reuocare, Dæmones è morta-
libus eiicere, & diuturnis morbis iam cõfectos
uerbo liberare, ipſa quoque ad illum tanquam
ad Deum confugi. Sed multitudinem, quæ ip-
ſum circunſtabat, conſiderans, metuensq́; ne â
morbi cõtagione abhorrens indignaretur, ma-
iorq́; mihi morbi plaga fieret, mecum ipſa re-
putabam, me, ſi poſſem ueſtimenti eius oram
attingere, ſaluam & incolumem futuram. At-
tigi, ſtetitq́; ſanguinis fons, & illico conualui. At
ipſe, ut qui cordis mei conſilium ante cogno-
uerat, clara uoce quis me, inquit, tetigit? Virtus
ex me prodiit. Ego uero pallens ac gemens
morbumq́; grauiorem ad me reuerſurum ti-
mens ad pedes eius proſtrata, & lacrymis hu-
mum conſpergens audaciam meam aperui.
Verum ipſe uti benignus, & clemens, uicemq́;
meam commiſeratus, curationem cõfirmauit,
confide, inquiens, fides tua te ſaluam fecit, uade
in pace. Sic etiam tu, Rex auguſte, quod abs te
æquum peto, mihi concede. Herodes Rex ex

ſupplicis oratione rem admirabilem intelligẽs obſtupuit. Et curationis myſterium ſuſcipiens, curatio, inquit, tua, mulier, maiore eſt monumento digna. Abi igitur, & quod uis illi monumentum ſtatue, eumq́;, qui te curauit, honoribus affice. Statim igitur ipſa Bernice, quæ ſanguinis fluxum ante perpeſſa fuerat, in medio oppidi ſui Paneadis, Domino & Deo columnam ex ære, argento, auroq́; immixto confectam erexit. Quæ quidem columna in oppido Paneade ad hoc uſque tempus manet. Cum ex loco, ubi erat, non multo ante ſacrum in locum atque in ædem nobilem tranſlata ſit, & in urbis medio collocata. Atque hoc quidẽ monumentum in hac ipſa urbe Paneade apud Baſſum quendam, qui ex Iudæo Chriſtianus euaſerat, inuentum eſt, in quo erat uita Regum omniũ, qui in regione iudaica fuerant.

Ex Eccleſiaſticæ hiſtoriæ Euſebii Pamphili libro ſeptimo, De muliere ex urbe Paneade quæ ſanguinis fluxu laborauerat.

Verum quoniam in huius'ce urbis mentionem incidimus, rem, quæ digna eſt, ut poſteritati mandetur, ſilentio prætereundam non cenſeo. Fœminam enim illam, quam à ſeruatore noſtro ſanguinis fluxu liberatã, ex ſacris Euangeliis accepimus, hinc dicunt eſſe profectam, & domum ipſius in hac urbe demonſtrari, admirandaq́; benignitatis in ſe collatæ trophæa per-

manere. In excelſo enim lapide ante fores ædium ipſius æream mulieris effigiem in genu inclinatam & paſsis ante manibus ſupplicanti ſimilem conſpici. E regione autẽ illius alteram ex eadẽ materia uiri rectã effigiem ſtare decore diploidem indutam, manumq́; ſuam illic protendentem. Huius ad pedes in hoc monumento peregrinum quoddã herbę genus naſci, quod cum ad diploidis oram aſcenderit, omnium morborum medicamentũ exiſtit, Quam quidem ſtatuam domini Ieſu imaginẽ dicunt exprimere. Manſit autem ad noſtram ætatem uſque, ut peregrini poſſent eam oculis in ciuitate contueri. Nec mirum, ueteres olim ex gentibus, qui à ſeruatore noſtro beneficium acceperant, talia præſtitiſſe, cum & Apoſtolorum Petri & Pauli, & ipſius Chriſti imagines non ſecus, ac priſcorum uirorum pictas uiderimus, cum ea eſſet apud antiquos cõſuetudo, ut hanc honorandi rationem obſeruarent.

Eiuſdem ex nono eiuſdem hiſtorię libro in Regem Conſtantinum.

Cum ſe Dei auxilio plane adiutum eſſe ſenſiſſet, ſtatim ſalutiferæ mortis trophæum ſub imagine ſua ſtatuendum mandauit, cum ſalutaris crucis ſignum dextera ipſe ſua contineret, idq́; in loco Romæ maxime celebri, adhibita uerbis Romanis huiuſmodi inſcriptione: Hoc ſalutari ſigno, uero fortitudinis indice urbem ueſtram è tyranni iugo ereptam in libertatem

uindicaui, senatumq; & populum Romanum in pristinum splendorem dignitatemq; liberum restitui.

Ex historiæ Ecclesiasticæ Socratis lib. I. capite XVIII. de eodē Imperatore.

Post hæc autem Imperator Constantinus Religionis Christianæ studiosior factus à religione Græcorum abhorruit, singulariaq; certamina fieri uetuit, & proprias imagines in templis collocauit.

Stephani Bostrani aduersus Iudæos capite IIII.

Nos uero sanctorum imagines ad eorum memoriam cōseruandam cōstituimus, ut Abrahā, & Isaac, & Iacob, & Mosis, et Eliæ, et Zachariæ, & reliquorum prophetarum, sanctorumq; Dei martyrum, qui propter ipsum mortē oppetiuerunt. Vt quicunq; imagines ipsorum uidet, eorum recordetur, & laudet eum, qui honore ipsos affecit.

Eiusdem.

Quantum ad imagines pertinet, omnia, quæ Dei noīe fiunt, præclara, sanctaq; esse audacter dicimus. Ab idolis autē & simulachris abhorremus. Hæc enim simul cum effectoribus ipsorū mala sunt, atque extranea, ac detestanda. Aliud enim est imago sancti prophetæ, aliud effigies & statua saturni, & ueneris, aut solis, & lunæ. Cæterū etiam homo, quoniam ad imaginē Dei factus est, adoratur. Serpens autem, quia Diaboli est imago, execrandus est ac detestandus.

Quod si quę facta sunt hominũ opera & manu reiicienda putas, quid obsecro, Iudæe, adoratur in terra, quod hominum manu factum non sit. Quid? arca Dei manu facta non fuit? aut altare? aut propitiatorium? aut Cherubim? aut urna illa aurea, quæ manna continebat? aut mensa? aut interius tabernaculũ, & omnia, quæ à Deo sunt appellata sancta sanctorum? Non'ne Cherubim, quæ Angelorum imaginem referunt, hominũ facta sunt labore, & manu? Quid ais? si hæc idola appellas, quod Mosi, & Israeli ea adorantibus nomen impones? Atque adoratio quidem, honoris est indicium & nota, qua nos peccatores utimur tum erga Deum, cum diuino illum latrię cultu, & conuenienti adoratione ut procrearorem gubernatoremq́; nostrum ueneramur, reueremurq́;: tum erga Angelos, & seruos eius, cum illos ut res ab ipso factas, eiq́; subiectas secundum Deũ colimus. Imago enim est nomen & similitudo rei, quam exprimit. Quamobrẽ & domini cruciatuum, & sanctorum Prophetarum, qui in lege & Euangeliis scripti sunt memoriam tum literis, tum imaginibus celebramus.

Sancti Gregorii Nazanzeni ex oratione in Iulianum apostatam,

Cuius calamitatem propter hoc scelus illatam imagines adhuc publicis in locis constitutæ testantur.

Chrysostomi ex interpretatione iusti Iob.

In his omnibus quæ ipsi contigerunt, nunquam Deum ut insipientem, aut rerum humanarum nullam gerentē curam incusauit. Quemadmodum in imaginibus, cū aliquem in tabella rei gestæ memoriam referente depingimus, nomen illius à quo tabella dicata est, apponimus: Ita qui scripsit hunc librum, cum eius expressisset imaginem animi, tanquā in extrema modioli parte subscribens ait, Iob in his omnibus quæ ipsi contigerunt, non peccauit.

Ex eorum librorum, quibus sancti Constantini uita describitur, quarto.

Quantopere autem animus eius diuinæ fidei uirtute confirmatus esset, ex eo facile quiuis intelligat, quòd aureis in nummis suā ipse imaginem sic effingebat, ut supplicantis in morem ad Deum conuersa sursum spectare uideretur. Atq; eiusmodi quidem effigies per totam Romanorum ditionem uagabantur. Quibusdam autem in urbibus in ipsarum Regiarum uestibulis imagines ipsius ita pingebantur, ut rectus ipse stans protensis manibus, uti supplex in cęlum suspiceret. Sic ille se in picturis supplicem & precantem proponebat.

Ex tertio eiusdem operis libro.

Sic igitur Regis mater initiabatur, quæ cum propter alias eius diuinas actiones plurimum laudanda est, tum ob id potissimū, quòd hunc nobis Regem tanquam excellentem & admirabilem quādam plantam ex se genuit. Quem

quidem Regem cum aliis omnibus de causis tum ob eius erga matrem pietatē beatum debemus existimare, quippe qui sic ipsam piam, cum antea non esset, constituerit, ut ab ipso ad cōmunis seruatoris disciplinam ab initio uideretur esse perducta. Sic autem illam dignitate regia cohonestauit, ut apud omnes gentes, & apud exercitus Augusta Regina uocaretur, aureisq́; nummis imprimeretur imago ipsius.

Ex eiusdem quarti libri cap. LXIX.

Qui uero cū ipso senatu populoq́; Romano regiam urbem incolebant, cum Regis obitum accepissent, acerbo atque omni calamitate pleno nuncio perculsi immenso dolore affecti sunt. Thermæ, tabernæq́; sunt clausæ, omnia spectacula, & quęcunque in otiosa tranquillaq́; uita fieri consueuerunt, intermissa. Qui prius in deliciis & uoluptatibus uersabātur, tunc mœsti & tristes incedebant. Vna autem eum omnes uoce beatum, pium, uere dignum imperio prędicabant. Hæc autem non uerbis solum, sed factis præstabant. Ad eius enim imagines accurrentes ipsum mortuum tanquam uiuum colebant. Cœlum quidē in pictura coloribus effingentes, illum super cœlorum apside in ætheria regione degentem expresserunt.

Eiusdem ex capite LXXIII.

Simili ergo ratione beatissimus ille per filiorum successionem pro uno multiplex erat, cum tanquam in imaginum excitatione apud

omnes

omnes gentes una cum liberis suis coleretur.

Theodoreti Episcopi Cyri, & longæui ex interpretatione in Ezechielem.

Et quemadmodum Romani regias imagines sic effingunt, ut satellitibus stipatæ sint, & gẽtes subiectas habeant, eodem modo Rex hic, cum per uisum formam effingat Dei, qui tanq̃ in solio gestetur, rerum omnium, quæ in terra sunt, ostendit imagines, figuræq; decus adhibet, in res uniuersas docens imperium Dei.

Eiusdem.

Et tu fili hominis sume tibi laterẽ, & pones illum ante faciem tuam, & describes in eo totã Hierusalem, & dabis in ea ambitũ, & ædificabis in illa propugnacula, & circunduces fossam, & copias constitues, & ordines militũ collocabis.

Interpretatio.

Si ex aduerso populum alloqui reformidas, eiq; ciuitatis direptionem, euersionemq́; templi, & quæ ex his euenturæ sunt calamitates indicare, alia ratione hoc demonstra, ut & ille resipiscat, & ipse præteferas humanitatem. Et sumens, inquit, laterem ciuitatẽ describe, addatur autem ciuitatis nomen, ut pateat illam esse Hierusalem. Cõstituta ciuitate imagini pictura expressæ uallum adiunge, ubi est exercitus multitudo. Milites autem ordine procedant militari. Id enim significant copiæ, id est, præsentes militum ordines qui nõ solum armis instructi

ſint, ſed machinas admoueant, quibus muros euertant. Muri enim hi machinas indicant. Mirabili uero ratione multitudinis ſolum copias urbem obſidentes oſtendit, ut calamitatũ metu populum perterrefaciens, eũ auocet à peccatis.

Ex Martyrio ſancti Euſtathii, qui & placidas.

Cum, ut ſolitus erat, quadam die cum exercitu atque omni comitatu in montibus uenaretur, ceruorum paſcentium gregem eſt conſpicatus, eosq; exercitu de more in partes diſtributo perſequebatur. Verũ cum in iis capiendis totus exercitus eſſet occupatus, unus eorũ longe totius gregis maximus atque pulcherrimus à reliquis ſecedens per loca prærupta & aſpera, atque inaccesſa cum impetu ferebatur, quem Placidas intuitus, cupiensq; comprehendere paucis cum militibus reliquos omnes relinquens inſequi perrexit. Cumq; comites defeſsi eſſent, ipſe ſolus in perſequẽdo fortis permanſit. Sic enim diuina prouidentia conſtituerat, ut nec equus eius, nec ipſe loci difficultate deficeret. Cũ igitur diu perſecutus eſſet, procul ab exercitu ſuo ſe eſſe animaduertit. Ceruus autem fugiebat, ipſe uero cum ſummum ſaxi faſtigium conſcendiſſet, ſecumq; comitem nullum haberet, circunſpiciebat, & cogitabat, quo'nam modo ceruum caperet. At ſapientiſsimus & clemẽtiſsimus Deus, qui omnes perſequitur

uias,quo homines ad ſalutem perducat, hunc in ipſa uenatione uenatur, non ut Cornelium opera Petri,ſed ut Paulum perſequētem præſentia ſua.Cum enim Placidas diu ſtetiſſet,Ceruiq́; magnitudinem intentis oculis admiratus nullam eius capiendi rationem inueniret,Deus illi portentum eiuſmodi, quod tamen alienum non eſſet, nec eius potentiæ magnitudinē ſuperaret, oſtendit.Quemadmodum enim aſinę loquendi uim tribuens Balaam redarguit cogitata, ſic etiam hic in cerui cornibus ſanctæ crucis imaginem demōſtrauit adeò fulgentem, ut uinceret ſolis ſplendorem. In medio autē cornuum formam diuini corporis, quod ſalutis noſtræ gratia ſuſcipere dignatus fuerat, attributaq́; ceruo more humano loquēdi facultate Placidam compellauit,Quid me, inquiens, perſequeris Placida? Ecce propter te adſum, meq́; tibi in hac uita conſpicuum exhibeo. Ego ſum Ieſus Chriſtus,quem ignorans ueneraris. Tua enim in pauperes officia & merita aſtiterunt in conſpectu meo.Quamobrem ueni, ut per ceruum hunc me tibi conſpiciendum præberem, teq́; uiciſsim uenarer, & humanitatis meæ retibus comprehenderem. Neque enim æquum eſt, ut quem ego propter eius benefacta diligo charumq́;habeo,is dæmonibus impuris, & ſimulachris mortuis ac ſurdis inſeruiat. Hanc enim ob cauſam ſub hac ſpecie,quam cernis,in mundum ueni,ut hominū genus conſeruarem.

Sancti Leontii, Neapolis, quæ in Cypriorum insula est, Episcopi ex sexto contra Iudæos libro.

Age deinceps iam, age sanctarum expresſionis imaginum defenſionem moliamur, ut ora iniquorum iniuſta loquentium obſtruantur. Neque enim inuentum noſtrum hoc eſt, ſed legis inſtitutum. Audi enim Deũ ipſum Moſi præcipientem, ut geminas Cherubim imagines ſculptiles & conflatiles strueret, quæ propitiatorium obumbrarent. Præterea tẽplum oſtendit Deus Ezechieli, quod quidem à pauimẽto uſque ad laquearis faſtigium ſculptiles, inquit, habebat leonum, & palmarum, & hominum, & Cherubim facies. Vere ſermo terribilis. Deus, qui iuſsit Iſraeli, ne ullius rei, quæ in cœlo, quæ'ue in terra ſit, ſimulachrum, aut imaginem, uel ſimilitudinem faceret, idem præcipit Moſi, ut ſculpta faciat animantia Cherubim. Idem oſtendit Ezechieli templum imaginibus, & ſculptis leonum, & palmarum, & hominum ſimilitudinibus plenum. Quinetiam Salomon formam ex lege ſumens tẽplum æreis boum, & palmarum, & hominum ſimulachris impleuit. Neq; tamen ob id reprehenſus fuit à Deo. Quamobrem ſi uis me reprehendere, Deum prius hæc fieri iubentem reprehende, ut eius admonitio nobis exemplo ſit.

Eiuſdem ex quinto libro.

Nos rurſum derident, qui crucem ſanctam,

& diuinas imagines in honore & pretio habeamus ac ueneremur, nosq; simulachrorum, & ligneorum Deorum cultores appellant homines impii. Si Deum (ut asseris impie) ligneum colimus, aut plures omnino Deos, cur iurantes non dicimus, per Deos, quemadmodum tu uitulum unum aspiciens dixisti: Hi sunt Dii tui Israel? At eiusmodi iusiurandum ex ore Christianorum profectum audiuisse te nunquam dices. Verum adulteræ synagogæ mos est, ut sapientissimam Christi Ecclesiam meretricem appellet.

Eiusdem.

Neq; enim sanctorum formæ, & imagines, & signa adorantur à nobis tanquam Dii. Nam si ligneam imaginē adoremus ut Deum, eundē omnino cultum reliquis etiam lignis exhiberemus, neque, ut sæpe contingit, imaginem deleta forma, igne combureremus. Et rursum. Quandiu ligna sic inter se coaptata sunt, ut crucis imaginem exprimant, adoro formam illam, propter Christum, qui in eam suffixus fuit, at ubi seiuncta separataq; fuerint, eadem abiicio, atque comburo. Ac quemadmodum qui Regis edictum obsignatum suscipit, & signū osculatur non terram, neque chartam, aut plumbū, sed Regem ipsum ueneratur, & colit, sic etiam nos Christiani crucis formam adorantes non ligni naturam adoramus, sed signum, & annulum, & formā ipsius Christi respicientes, eum

qui cruci fuit affixus, per ipſam complectimur & adoramus.

Eiuſdem.

Et iccirco Chriſtum, Chriſtiq; cruciatus in Eccleſiis, in ædibus, in plateis, in tabulis, in linteis, in cubilibus, in palliis effingimus pingimusq;, ut his aſsidue perſpectis memores ſimus, & non obliuiſcamur, quemadmodum tu ſemper oblitus es domini Dei tui. Et quemadmodum tu librum legis adorans, non corii naturam adoras, nec nigrum illud, ex quo literæ conſtant, ſed uerba Dei, quę in ipſo ſunt: ita nos in Chriſti imagine non ligni, colorum'ue naturam adoramus, (abſit) ſed inanimatam Chriſti formam atq; imaginem adorantes, per ipſam amplecti Chriſtũ ipſum uidemur & adorare. Et quemadmodum Iacob, cum à Ioſeph fratribus, qui eum uendiderant, uariam illius tunicam cruentam accepiſſet, eam cũ lacrymis oſculatus eſt, & oculis ſuis impoſuit, nõ quòd illam tunicam defleret, ſed quòd per eam ſibi Ioſephum ipſum amplecti & manibus contrectare uideretur. Sic etiam nos Chriſtiani imaginem Apoſtoli aut Martyris ore ſalutantes & oſculantes, animo iudicamus nos Chriſtum aut Martyrẽ ipſum ſalutare & exoſculari. Quamobrem, ut ſæpe dixi, in omni ſalutatione, atque omni adoratione, propoſitum animi eſt conſiderandum & expendendum. Quòd ſi mihi uitio uertis, quòd crucis lignum adorem tan-

quam Deum, cur non item incuſas Iacob, qui Ioſeph uirgæ faſtigium adorauit? an quia perſpicuum eſt, eum non lignum, ſed per lignum Ioſephum ipſum honorantem adoraſſe? Sicut nos item per crucē Chriſtum colimus & adoramus. Quandoquidem & Abraham uendentibus ſibi ſepulturam hominibus impiis genua flectens, eos adorauit, non tamen ut Deos. Et rurſum Iacob Pharaoni, quanuis eſſet impius, atque idolorum cultor, benedixit, & Eſau ſepties, non tamen ut Deū adorauit. Vide, quot tibi ſalutationes, quotq́; adorationes expreſſas, & naturales oſtenderim, quæ reprehendi non poſſunt? Tu uero cum uideris nos Chriſti, aut caſtiſsimæ matris eius, aut ſancti alicuius imaginem adorare, confeſtim indignaris, & crimini uertis, & refugis, atque idolorum nos cultores appellas? nec erubeſcit, & reformidas, ac pudore perfunderis, cū uideas nos quotidie in omnibus orbis terrarum partibus idolorum templa euertere, & templa Martyrum excitare? Si adorarem idola, cur Martyres idolorum euerſores honorarem? Si ligna, ut ais, colerem, quomodo ſanctos uiros uenerarer, qui ligneas dæmonum ſtatuas combuſſerunt? Si lapides colerem, quomodo Apoſtolos, qui lapidea idola confregerunt, honore proſequerer? Si falſorū Deorum imagines colerem, quomodo trium puerorum, qui ne auream Idoli effigiem adorarent, Babylone decertarunt, gloriam & lau-

des solenni cultu celebrarem? Magna nimirum est iniquorum hominũ pertinacia, magna cæcitas, magna, Iudæe, impudentia atque impietas tua. Vere abs te iniuria afficitur ipsa ueritas. Exurge Deus, & iudica, & discerne nos à gente non sancta, sed impia, atq; aliena, teq; ad iram perpetuo concitante.

Eiusdem.

Si igitur, ut sæpe dixi, lignum & lapidẽ adorarem, sic ego quoq; lignum & lapidem alloquerer, tu, inquiens, me procreasti. Quòd si sanctorum imagines adoro, immo uero si sanctos ipsos adoro, & sanctorũ Martyrum certamina ueneror, quomodo hæc tu, stulte, idola uocas? Idola enim eorum, qui falsi sunt Dii, & adulteri, & homicidæ, & filiorum immolatores, & effœminati, non autem Prophetarum, & Apostolorum effigiem & similitudinem repræsentant. Atq; adeò ut singulari, & breui, atq; certissimo exemplo intelligas, quę sit inter Christianorum, & aliarum gentium imagines differentia, audi. Habebant Babylone Chaldæi musica generum omnium instrumẽta, quibus dæmonum simulachra celebrabant. Habebãt & Hebræi instrumenta Hierusalem exportata, quæ ex salicibus suspenderant. Vtraq; erant instrumenta, & psalteria, cytharæ, & tibiæ, sed hæc ad Dei gloriam, illa uero horum quidem similia, sed ad dæmonum cultum comparata. Eodem modo discrimen inter imagines & simulachra

aliarum gentium & Chriſtianorum intellige. Illa enim ad Diaboli gloriam & memoriam, noſtra autē ad gloriam Chriſti, & Martyrum, & ſanctorum eius confecta ſunt.

Eiuſdem.

Proinde, cum hominē Chriſtianum uideris crucē adorare, ſcito id ab eo fieri propter Chriſtum crucifixum, non autem ut lignum adoret, alioquin omnia ligna agri adoraremus, ſicut Iſrael adorauit nemora, & arbores, tu, inquiēs, Deus meus es, tu me procreaſti. Nos autē non item, ſed domini cruciatuum, & eorum, qui propter ipſum certamina ſuſtinuerunt, monumenta picturasq; in Eccleſiis, atque ædibus habemus, omniaq; propter ipſum dominum noſtrum facimus. Et rurſum. Dic, ô Iudæe, quæ ſcriptura permiſit Moſi, ut Iethrum ſocerum ſuum, qui cultor Idolorū erat, adoraret? Quæ Iacob, ut Pharaonem? Quę Abraham, ut filios Emmor? Quæ Danieli, ut Nabuchodonoſor hominem impium? Erant'ne illi iuſti, & Prophetæ, nec'ne? Quòd ſi propter præſentem & breuē iſtam uitam hæc fecerunt, cur ſuccenſes mihi, quòd adorem ſancta ſanctorum monumenta ſcripturis & hiſtoriis comprobata, cruciatusq; & certamina, ex quibus quotidie utilitatem, perpetuamq; uitam accipio & ſempiternam?

Ex hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Theodoreti Tomo quarto.

Hoc consulatu VIII. Cal. Ianuarii res admiranda, terribilis, & singularis, qua aures audientium obstupebant, euenit. Olympius enim quidam nomine cũ Euthymius Arianæ factionis defensor cursorem saltantem citaret in balneis palatii Eleniani, accedens ad eum, qui præmolliebat, & quosdam qui lauabãtur, ὁμοούσιον, hoc est, eiusdem essentiæ uocem de filio dici comprobantes conspicatus, istiusmodi uerbis eos compellauit, quid enim est, inquiens, Trinitas? aut quo nõ in pariete inscripta est? Membrisq́; corporis necessariis apprehensis, ecce, inquit, & ego Trinitatem habeo. Qua re qui illic aderant, commoti illum erant interfecturi, sed in ualli ambitu prohibiti sunt à quodam Magno sanctorum Apostolorum presbytero uiro admirando, Deiq́; studioso. Qui sic eos est allocutus: Iustitiæ non latet oculum cuncta spectantis & punientis. Quum igitur hominis uene ratione quieuissent, surrexit Olympius, & calidarum aquarum balneo lotus, ut fit, ad illud, quod frigidas continebat, egreditur. Suscipit enim aquas è terra medium uenerandi altaris sanctæ ædis Stephano protomartyri dicatę, quã Aurelianus inter ueteres pręcipuis dignitatibus illustris exædificauit. Ex quo diuinis aquam spectaculis fieri dignam existimo. In hanc ille cũ descendisset, confestim egressus est, clamans: Misereminí mei, misereminí. Et carnes suas unguibus dilanians ab ossibus diuellebat. Hũc

illi, qui circum aderant comprehenſum, linteo inuoluerunt, & præ frigore animo deficientem reclinarunt. Rogantibus autem, quid nam illi contigiſſet, reſpondit Olympius: Hominem uidi candidis indutum ueſtimentis, qui ſuper Nerophorum incedens tres mihi calidæ ſiclas infudit, ne male dixeris, inquiens. Qui igitur erant illi neceſsitudine coniuncti ſublatum in aliud balneum, quod Arianorum hærebat Ecclesię, geſtarunt. Verum cum ex linteo uellent illum eximere, omnes illius carnes dilacerarũt, atque ita moriens animam efflauit. Quæ quidẽ res per totum fere peruagata regnum eſt. Prodiderunt autẽ quidam Olympium, cui id contigerat, quodam tempore ab eorum, qui filium homouſium, hoc eſt, eiuſdem eſſentiæ cum patre fatebantur, cœtu ad Arii partes defeciſſe. Verum cũ ad aures regias res perueniſſet, erat autem Rex Anaſtaſius, Iuſsit miraculum in tabula coloribus expreſſum ſupra Nerophorũ collocari. Ioannes autem quidam ædis illius, de qua ſupra mentionem fecimus, Stephano Protomartyri ſacræ Diaconus & curator, uir, qui ut ſiquis alius, decreti illius, quo filius eiuſdem cum patre eſſentiæ declaratur, ſe perpetuo ſtudioſiſsimum oſtendit, ipſe quoque rem pictura, ſed non ſimpliciter promulgauit. Nam eorum qui illic lauabantur, ſpectatoresq; fuerant, quiq; in balneo miniſtrabant, nomina inſcripſit, & ubi eorum ſinguli habitarent, indi-

cauit. Quæ quidem pictura ad hoc usque tempus rem ipsam testatur, in fronte quartæ porticus, quod sæpe uocatũ est oratorium, affixa. Cæterum, quando res admiranda rem admirandam consecuta est, cum eiusdem argumenti sit, nefas est eam contemnere. Itaque licet præsens subeat tempus, illam non grauabor commemorare. Cum enim illi qui Arii partibus studebant, triumphum progredi perspicerent, precibus impulerunt eum, cui palatii Elenianorũ cura fuerat demandata, ut tanquam balnei administrationis præfectus imaginem auferret, & absconderet. Hic facili inuenta excusatione, quòd ob aquarum humiditatem esset corrupta sustulit eam, (ut aiunt) inter disputandum, & abscondit. Verum cum Rex singula loca regia obiret atque inuiseret, ad hunc quoque peruenit, & imaginẽ inquirendam, ac parieti rursum affigendã curauit. At Eutychianum (ministro enim illi id erat nomen) diuina quædam sic inuasit indignatio, ut dexter oculus ei diffflueret, pessimeq; reliqua item membra conflictarentur, quo ad sacrum oratorium, ubi Beatorum Pantaleonis & Marini pars reliquiarum conseruatur, accederet. Quod quidem oratorium concordia uocatur, quoniam illuc Episcopi centũ & quinquaginta Imperatore Theodosio Magno regnante concordes in eam sententiam conuenerunt, ut diuinę Trinitati eandem essentiam constituerent, & dominũ ex uirgine hu-

manam aſſumpſiſſe carnẽ declararent. Verum cum illic ſeptem circiter dies cõmoratus nihil acciperet adiumenti, quinetiam gemini excederentur, media quadam nocte miniſter, cuius erant partes, ut totam noctem inſomnis duceret, ſecundum quietem uidet quendam Regem aſtantem, manuq́; illum, qui ægrotabat, oſtendentem, dicentemq́; : Quomodo hunc ſuſcepiſti? Ecquis huc eum adduxit? Iſte cum illis ſentit, qui in me maledicta coniiciunt. Iſte miraculi abſcondit imaginem. Clericus igitur ſomno ſolutus, quod in quiete uiderat, enarrauit, negans, fieri poſſe, ut is ab ea calamitate liberaretur. At Eutychianus eadem nocte cum doloribus ſubactus obdormiſſet, adoleſcentẽ quendam Eunuchum aſtantem uidet, ſplendido indutum ueſtimento, ſeq́; ſic alloquentem: Quid habes? Cum autem ille, ui morbi conſumptus pereo, nec curationem ullam inuenio, reſpondiſſet, audiuit eum dicentem, nemo tibi poteſt opitulari. Rex enim uehementer iratus eſt tibi. Ipſe uero quem, inquit, mouebo? aut quid faciam? At ille ſi uis, inquit, curari, ad Elenianorum balneum contende, & prope combuſti Ariani imaginem quieſce. Protinus is experrectus unũ è miniſtris uocauit. Admirati ſunt autem, quoniam tertium iam diem uocis uſu caruerat. Se igitur, ut fuerat imperatum, abduci iuſsit. Verum cum ad locum perueniſſet, propter imaginem collocatus expirauit. Is enim,

quem in somnis uiderat, per animæ seiunctionem à corpore, morbi curationem significans uera pronuntiauit.

Sancti Anastasii è sancto monte Sinai.

Quatuor passuum millibus Damasco distat locus, qui Carsatas dicitur, quo in loco sancti Theodori templum est, In hoc templum ingressi saraceni omnibus illud sordibus & immunditiis ex fœminarum & puerorum, atque animalium rationis expertium commixtione fœdauerunt. Quadam igitur die cũ plures ipsorum considerent, & colloquerentur unus eorũ sagittam in sancti Theodori contorsit imaginẽ, & dexterum ipsius humerum uulnerauit, statimq; sanguis defluxit, & ad extremam usque imaginis partem decidit, omnibus id, quod factum fuerat, sagittamq; in humero sancti defixam, & sanguinem emanantem contuentibus. Quo tamen tam admirabili signo perspecto non resipuerunt, nec eum, qui sagittam coniecerat, pœnituit, nec quisquam eorum commotus est. Non recesserunt è tẽplo, nec illud commaculare destiterunt. Attamen extremo sunt affecti supplicio. Cum enim uiginti essent eorũ familiæ, qui in templo commorabantur, intra paucos dies acerbo omnes morbo deleti sunt, cum eo in loco nemo ipsorum diebus illis interierit, exceptis iis, qui in tẽplo fuerant commorati. Hęc igitur imago sagitta perculsa adhuc superest, sagittæq; uulnus habet, & uestigium

ſanguinis. Multi autem eorum, qui rem uiderunt & eo tempore fuerunt, quo res hęc admiranda contigit, adhuc uiuunt. Et ego eius imaginem uidi, & quod uidi monumentis mandaui.

Ex uita ſancti Simeonis rerum admirabilium effectoris, narratio Arcadii Archiepiſcopi Cypri, miraculũ centeſimum trigeſimum ſecundum.

Contigit autem illis diebus, ut uir quidam mercator ciuitatis Antiochiæ graui moleſtia ab improbo dæmone affligeretur, diuq; angeretur, adeo, ut ſuffocaretur intercluſa ſpirandi facultate. Hic profectus ad ſanctum, & eius precibus ſanitatem ſic aſſecutus, ut ſi nihil unq̃ perpeſſus eſſet, cum in propriam domũ rediiſſet, ut grati animi ſignificationẽ daret, in loco ciuitatis publico atque illuſtri ſupra fores officinæ ſuæ imaginẽ ſtatuit. Hanc infidelium quidam conſpicati luminibus & uelis decoratam, zelo pleni ſui ſimiles homines incompoſitós concitarunt, ut multitudo cõueniret, confuſeq; uociferaretur: Tollatur è uita, q hoc fecit, & imago deiiciatur. Diuina autẽ prouidentia factum eſt, ut tunc domi ſuæ uir non inueniretur. Cupiebant enim illũ interficere, cũ alius aliud clamaret. Nam eorũ nequitia multa & magna erat in conſpectu Dei ualde, & immenſa inuidia, qua quidẽ impulſi eo conuenerunt, exiſtimantes ſe nactos eſſe occaſionẽ, qua ſanctum hominem opprimerent, & afficerent ignominia, ꝗ ſæpe

impietatem & errorem illorũ, qui cum ipsis de religione male sentirent, redarguisset. Cũ igitur tantam insaniam cohibere non possent, cuidam militum mandarunt, ut gradus conscenderet, & imaginẽ deturbaret. Qui cũ ascẽdisset, & manus extẽderet, ut iussa perficeret, statim collisus est, è superiore loco delapsus deorsum in terrã. Et magnus tumultus in turba est excitatus. Inflãmatiq; perrexerunt, alterũ adhibere, qui manu protenta cum detrahere imaginem ipse quoq; conaretur, humi pariter afflictus est. Quo quidem facto metu omnes perterriti crucis signũ sibi ipsi cœperunt admouere. Verum cũ adhuc infideles illi insanirent, tertium eodẽ impellere nõ destiterunt, qui cũ manũ extendisset, ut imaginem deiiceret, ipse quoq; similiter cõfractus in terram decidit. Tunc fideles oẽs qui circunstabant magnus inuasit timor, & infidelium cęcitatem atque audaciam admirati, imaginem adorantes cum precationibus discesserunt.

Sancti Ioannis Chrysostomi, ex illa oratione; Scitote in medio laqueorum incedere.

Ne igitur mœrore opprimamur, charissimi, ne'ue pręsenti calamitate animis cõcidamus, sed diuinæ sapientiæ cõsilium admiremur. Quibus enim rationibus Diabolus se ciuitatẽ nostram oppressurũ existimauit, iisdem eã Deus erexit, & excitauit. Diabolus enim nefarios quosdam homines incitauit, ut Regum statuas afficerent

ignominia,

ignominia, ut ipsum ciuitatis solum euerteret.

Eiusdem.

Sed posteaq̃ hæc facinora fuerunt admissa, scelesti ac nefarii quidã conculcatis legibus statuas sustulerunt, & in extremi supplicii periculum oẽs adduxerunt, & nunc irato Imperatore de uita ipsa solliciti sumus, non amplius angit pecuniæ iactura, sed aliud. Audio omnes ita loquentes: facultates accipiat Imperator, ex plateis atque ædibus ultro discedemus, corpora tantum nuda seruaturum aliquis polliceatur. Quemadmodum igitur hic priusquam mortis timor nobis immineret, pecuniẹ damnũ stimulabat, sic ubi hæc contra leges facinora patrata sunt, mortis timor pecuniariẹ iacturæ dolorem depulit.

Eiusdem.

Si quis in latronum spelunca deprehẽdatur, quanuis ipse non latrocinetur, nescis eum idem cũ latronibus supplicium subire? sed quid ego latrones cõmemoro? Vos utique scitis oẽs, & memoria tenetis, cũ nefarii quidã homines & impostores apud nos statuas sustulissent, eos, qui facinori interfuerant, oẽs plane in carcerẽ coniectos extremas cũ illis pœnas pependisse.

Theodoreti Episcopi Cyri, ex Philothei historia de Macedonio Asianito.

Alias cum ciuitas ab improbo dæmone in furias ageretur, quo morbũ expelleret, furorẽ in regias statuas euomuit inconsiderate.

Ex Ecclesiastica historia Theodori lecto-

ris Constantinopolis de quodam Palladio hæretico.

At Episcopus Antiochiæ Palladius, ut ab Imperatore gratiam iniret, eos, qui sancta Chalcedonensis concilii decreta sequebantur, despiciebat, & sanctorum Patrum imagines sustulit.

Ex sancti Constantini uitæ libro tertio capite quarto.

Quæ igitur ipsi collibuerant, perfecta sunt. Quæ uero ad inuidiam & odium pertinebant, ecclesias Alexādriæ uehemēter perturbabāt, & inter Thebanos atq; Aegyptios dissidia aliaq; non parua mala concitabant, cū in singulis ciuitatibus Episcopi aduersus Episcopos & aduersus populos populi consurgerent, tantumq́; nō confligerent, seseq; mutuis cędibus profligarēt. Vidisses homines mente captos inconsiderate statuas etiam Imperatorų afficere contumelia.

Ecclesiasticæ historiæ de iis, qui cum Dioscoro sentiebant.

Eò prouectus est audacia, ut beatorų, qui illic fuerant, Episcoporų nomina, sacerdotum geminorum sustulerit, tyranniceq; combusserit.

Eiusdem historiæ de illo, qui post Macedonium hæreticum Constantinopolis sedem susceperat.

Impius iste è conuentibus discedens, & sanctas ędes iubens inuisi, sicubi Macedonii nomē imagini adscriptum non reperiebat, eam si minus tollebat è medio, ibi certe non sacrificabat.

Eiuſdem hiſtoriæ de Iuliano, & Timotheo, qui & Elurus dictus eſt.

Iulianum hunc prædicti Macedonii opera cum Timotheo Epiſcopo conſenſiſſe norunt, qui tumultu lætantur. Et quã ob cauſam conſenſit? Per eos, qui miniſtrabant, ipſi citius adductum præſentibus etiã ciuilibus magiſtratibus in ædibus Epiſcopi cogebant ea, quæ in Chalcedonenſi concilio decreta fuerant, anathemati ſubiicere. Senex autẽ imaginibus mortuorum ſacerdotũ Phlauiani, & Anatolii Archiepiſcoporũ, Conſtantinopoli depictis, per quos Chalcedonenſis concilii decreta robur acceperant, ſupplicans, exclamauit, ſi nõ uultis, inquiens, admittere ſancti concilii decreta, Epiſcoporum imagines anathemate damnate, & ſacerdotes geminos delete.

Chryſoſtomi ex oratione in ſanctum Phlauianum Antiochiæ.

Et turba oſtendit id, quod eſt, ſtulto enim utens impetu militari in Imperatorum imagines & ſtatuas impetum fecit, easq; deiectas per forũ traxit, furor enim animos rabidos effecit, & indignatio mentis oculos excœcauit.

Eiuſdẽ orationis, ex Patriarcha Phlauiano, ad Theodoſiũ magnũ Imperatorẽ.

Peccauimus, Imperator, non cœlamus peccatum, quod orbis reprehendit, non negamus inſaniam, qua in tuas imagines, immo uero in nos ipſos debacchati ſumus ſed ad benignita-

tem ut condemnati confugimus.

Et rursum eiusdẽ ex oratione Phlauiani.

Ne tam multas imagines euertas propter unã æream. Ne conteras tot opera diuina propter opus unũ ęneum, quod facile potest conflari.

Eiusdẽ Chrysostomi. Vnum esse ueteris & noui testamenti auctorem, & in sacerdotis uestimentum.

Ego autẽ & synceram scripturã colo pietate plenam. Noui enim Angelũ in imagine barbarorum copias persequentẽ, & barbarorum agmina profligata, & Dauidem uera dicentẽ: Domine, in ciuitate tua imaginẽ ipsorum ad nihilũ rediges.

Sancti Basilii in laudem sanctorum quadraginta Martyrum.

Huc igitur eos in medium per cõmemorationem adducentes cõmunem ex ipsis utilitatẽ præsentibus afferamus, quæ â uiris strenue gesta sunt, omniũ oculis tanq̃ in tabula ad uidendum propositis. Quandoquidẽ & ea, quę fortiter in bello geruntur, & ab oratoribus, & â pictoribus indicantur. Oratores enim illa uerbis exornant, pictores autẽ in tabulis exprimunt. Atq; ita multos utriq; solẽt ad uirtutẽ excitare. Quæ enim historię sermo auribus proponit, ea per imitationem pictura tacens ostendit.

Sancti Gregorii Nazanzeni ex uersibus.

Aut ne doceas, aut moribus doce.
Ne uerbis quidẽ allicias, factis autẽ propellas.
Re pręstes, qđ oportet, & orõne non erit opus.

Pictor formis expresſis amplius docet.

Eiuſdem metaphraſis.

Niſi moribus, inquit, doces, non eſt, cur uerbis doceas, ne quos oratione cohortaris, eos prauis moribus deterreas tuis. Si enim feceris ea, quę recta ſunt. Ipſa recte facta doctrinę locũ obtinebunt. Quemadmodũ pictores exemplis fere docent.

Eiuſdem.

Neque uero Polemon à me ſilebitur.
Etenim eſt inter eos, qui ualde celebrantur
admirabilis.
Hic primo non erat hominum temperantium
in numero,
Sed admodum turpis uoluptatum ſeruus.
At ubi honeſtatis amore captus eſt,
Sapientis'ne cuiuſquã conſilio, an ſponte ſua
Haud facile dixerim, ſtatim
Cupiditatum uictor apparuit,
Rem autẽ de illo unam exponã admirabilem.
Adoleſcens quidam intemperans meretricem
aduocat,
Hæc ubi ad oſtium accedit, ut ferunt,
In quo ueneranda Polemon imagine
Expreſſus deſpiciebat, eius deterrita
Aſpectu diſcedit, pictum non aliter
Verita, quàm ſi uiuentem cerneret.

Chryſoſtomi ex Epiſtolæ ad Timotheum capite octauo.

Sed eſto forma fidelium in omnibus proponens te ipſum formam bonorum operum.

Ideſt exemplo uitæ ſis ueluti imago propoſita ad imitandum.

Ex uerbis in ſancta ſexta ſynodo pronuntiatis.

Rurſum Neſtorius, rurſumq; Celeſtinus, & Cyrillus. Ille enim Chriſtũ diuidebat, & diſtrahebat. Hi uero domino opitulantes diuiſorem ipſum expugnarunt. Epheſus hæc, & eorum, quæ illic geſta ſunt, depictæ tabulæ uoce non ſcripta tacentes rem eloquuntur.

Antiquiſsimi Clementis ad Alexandrum ex libro ſtromatum ſexto.

Itaq; non ſolũ laudat, quę recta ſunt, ſed ipſe nititur eſſe bonus. Ex bono fideliq; ſeruo per charitatẽ amicus euadens habitus perfectione. Quod quidẽ doctrina uera, exercitationeq; multa plane conſequitur, ſic igitur ad cognitionis faſtigium aſcendit, dum uitã moresq; cõponit, ſeq; in officio cõtinet, & oẽs illas prærogatiuas cõparat, quę ſunt illius proprię, qui ſe uere ſtudioſum, cognitionisq; cupidũ profitetur, tanq̃ exemplaria quędã intuens tam multos Patriarchas atq; Prophetas, qui ante ſe perfecti uirtutũ officiis extiterunt, innumerabilesq; Angelos conſiderans, qui nobiſcum uerſantur, in primisq; dominum ipſum, qui docet, & præbet auxilium, quo perfectam principum illorum uitæ rationem aſſequi ualeamus.

Sancti Theodori Epiſcopi Pentapolis.

Rurſum uir quidam erat ex primariis illius

regionis nomine Dion, qui multis muneribus ſancti Martyris tẽplum ornauerat, & eius altare argenteum fecerat. Huic unus è ſeruis ipſius cum pecuniæ multũ ſurripuiſſet, aufugit. Dion autẽ ipſum non eſt perſecutus, ſed ad Martyris imaginẽ acceſſit, cæraq; formã ipſius expreſſit, & ſancti Martyris fide in ueſtibulo domus ſuæ infixit. Quo quidẽ facto ſeruus rediit, tanq̃ ab aliquo impulſus, & ad dñm ſuum uenit, nihil eorũ, quæ furatus fuerat, auertens. Hoc apud oẽs ita percrebuit, ut uſq; ad hodiernum diem fugiẽtibus terrori ſint homines illius regionis.

Sancti Athanaſii Alexandriæ Archiepiſcopi aduerſus Arianos è libro tertio.

Filius autẽ cum proprium ſit patris eſſentię germen, merito quæ patris ſunt, ſua dicit eſſe. Quamobrem cum dixiſſet, Ego & pater unum ſumus, iure ſubiecit: Vt ſciatis, me eſſe in patre, & patrẽ in me. Hoc item prædixerat, qui uidit me, inquiens, patrem uidit. Et in his tribus, quæ dicta ſunt, idẽ eſt ſenſus. Qui enim nouit, filium & patrẽ unum eſſe, is nouit, ipſum in patre eſſe, & patrem in filio. Nam filii diuinitas patris eſt, & ipſa eſt in filio. Et qui hoc intellexit, is ſcit, eum, qui filium uidit, patrẽ uidiſſe. In filio enim cernitur diuinitas patris. Quod quidẽ exemplo imaginis Regis facile colligi poteſt. Siquidẽ in imagine ſpecies & forma Regis eſt, & in Rege ſpecies eſt imaginis. Expreſſa eſt in imagine Regis ſimilitudo, ut qui uidet imaginem, in ipſa

Regem aſpiciat, & rurſum qui Regem uidet, intelligat, hũc eſſe illum, qui in ea ſit expreſſus imagine. Et quia non differt ſimilitudo, iccirco poſt cõſpectam imaginẽ uolenti Regẽ intueri, imago dixerit, Ego & Rex unum ſumus. Ego enim in illo ſum, & ipſe in me. Et quod in me uides, idem in eo perſpicis. Et quod in illo perſpexiſti, id in me cernis. Qui enim adorat imaginem, is Regem adorat. Nam illius formam & ſpeciem imago continet.

Eiuſdem ad Antiochum principem.

Quid ad hæc illi, qui aduerſantur, & negant adorandas ſanctorum imagines, quæ propter memoriam apud nos effinguntur?

Ambroſii Epiſcopi Mediolanẽſis ad Gratianum Regem, de uerbi Dei conſilio in aſſumenda humana carne.

Deus ante carnẽ, & Deus in carne. Sed uerendum eſt, inquit, ne duo principia, aut duplicem Chriſto ſapientiam tribuentes, diuidere Chriſtũ uideamur. Num igitur uerendum eſt, ne, cum diuinitatẽ ipſius & carnem adoramus, Chriſtum diuidamus? Aut cum in ipſo & Dei adoramus imaginem & crucem, ipſum diuidamus? Abſit.

Cyrilli Hieroſolymorum Patriarchæ ex duodecima Catecheſi.

Si cauſam igitur quæris aduentus Chriſti, ad primũ ſcripturę librum confugito. Sex dierum ſpatio mundũ creauit Deus. Sed mundus pro-

pter hominem creatus est. Sol quidem est lucidissimus, & splendoribus fulget, sed hominis causa, quemadmodũ diximus factus est. Et animalia, quo nobis seruiant, facta sunt uniuersa. Gramina & arbores, ut illis fruamur. Omnia Dei opera creata sunt ualde bona, sed eorũ nullum est imago Dei, pręter hominem. Sol mandato solo creatus est, homo uero diuinis manibus conflatus. Faciamus hominẽ ad imaginem & similitudinem nostram. Lignea terreni Regis imago colitur, quanto magis imago Dei ratione prædita?

Sancti Basilii ad Phlauianum de muliere Samaritana.

Patriæ consuetudinis errore decepta in loco adorationem concludi existimabat. Dominus autẽ docet adorationẽ fieri oportere in spiritu & ueritate, se ipsum nimirũ indicans, qui ueritas est. Quemadmodum in filio dicimus patrẽ adorare, tanq̃ in imagine Dei patris, sic & in spiritu, ut qui in se ipso domini diuinitatẽ ostendit.

Sancti Gregorii Nazanzeni in Baptismũ.

Si te post Baptismum lucis hostis adoriatur, adorietur enim, nam uerbum etiam & Deum meum adortus est, lucem nimirũ absconditam per id, quod cernebatur, habes, quo uictor existas, ne formides certamen. Spiritum obiice, aquã obiice. Et paulo post, signo confisus dicito, imago sum Dei. Ex cœlesti gloria non, quẽadmodũ tu, deiectus sum. Christũ indui, me in

Christũ baptismate cõmutaui. Tu me uincito.

Sãcti Ioãnis Chrysostomi in Machabęos.

Regiarum imagines formarum non ex auro tantum, argento'ue, atque ex alia præclara materia conflatę fulgent, uerum etiã ex ære continent eandem expressam effigiem. Et materiæ differentia nihil officit imaginis dignitati. Neq; propterea quòd minoris honoris particeps fit, iccirco quem à maioribus percipit, honorem imminuit. Forma enim regia omnẽ æque materiam præclarã reddit, nec ipsa ullum ex materia damnum facit, sed materiam, à qua suscipitur, efficit honoratiorem.

Eiusdem aduersus Iulianum illum impium ex prima oratione.

Quid autem nouus hic Nabuchodonosor. Nihil enim humanius iste in nos, q̃ uetus ille, præ se tulit. Cuius carbones, licet flãmam effugerimus, nos adhuc affligunt. Non'ne munera sanctorum in Ecclesiis posita ad fidelium adorationem, corporis detrimentum declarant?

Eiusdem in peluim.

Vt enim cum Regum effigies & imagines in urbem admittuntur, atque gestantur, magistratus & populi faustis cum acclamationibus & ueneratione procedunt obuiam, non tabulas aut cereas picturas honorantes, sed Regiã imaginem. Sic etiam res procreatæ.

Seueriani Gabalorum Episcopi in crucem, ex oratione quarta.

Percussit Moses petram semel atque iterũ, cur autẽ semel, atq; iterum? Si Dei uirtuti paret, quid est opus secũda percussione? Sin percutit sine uirtute Dei, nec secunda, nec decima, nec centesima percussio rei sterili fœcundam afferre naturam queat. Si igitur plane est opus Dei, nec crucis mysteriũ continet, satis est unicus ictus, satis est nutus, satis est uerbum. Verũ ut crucis imaginem designet, id agit. Percussit, inquit, & semel, & bis non eodẽ modo, sed ita, ut crucis formam describeret. Vt natura etiam inanimis crucis notã ueneraretur. Nã si Regis absentis imago Regis gaudium explet, eamq; magistratus adorant, dies festi celebrantur, magistratus obuiam procedunt, & populi uenerantur, non tabulæ, sed Regis imaginis habita ratione, qui non in natura perspicitur, sed in pictura declaratur, multo magis ĩmortalis Regis imago potest non modo petram, sed cœlum, & terram uniuersam perfringere.

Ex tẽporis descriptione Isidori Diaconi.

Peccauit Theophilus Ioãnẽ Chrysostomũ apud Eudoxiam Reginã afficiens contumelia, quod Origenis hęresim sectaretur. Succensebat Augusta Ioãni propter uineam uiduæ. Theophilus ob illud peccatum nõ poterat animam agere, donec allata fuit imago Chrysostomi, quam ille cum adorasset, spiritum emisit.

Hieronymi Hierosolymorũ Presbyteri.

Cum uestra uobis scriptura uetet omnino

crucem adorare, cur ipſam adoratis? Quid nobis Iudæis, & Græcis, & aliis gentibus uos interrogantibus ad hoc reſpondebitis?

Reſponſio.

Ob id, ò ſtulti & tardi corde, fortaſſe Deus permiſit omni genti Deum colenti, ut aliquid omnino ſuper terram ueneraretur, quod eſſet hominis manu perfectũ, ne Chriſtianis poſſent crimini uertere, ꝙ crucem, aut imagines adorarent. Quemadmodum igitur Iudæus teſtamẽti arcam adorauit, & duo Cherubim conflata, & aurea, & duas tabulas, quas Moſes expoliuit, cum Deus ei non cõmiſiſſet, ut ea adoraret, aut coleret, ſic etiam nos Chriſtiani crucem non ut Deũ colimus, ſed ut noſtrã animi propenſionẽ in eum, qui cruci affixus eſt, oſtendamus.

Magni Simeonis, admirandi montis, de imaginibus.

Ac infidelium quiſpiam litigioſus fortaſſe dubitabit, aſſeretq; nos itẽ in Eccleſiis imagines adorantes in eorum numero haberi, qui ſimulachris inanimis ſupplicant. Quod quidẽ abſit, ut à nobis fiat. Fides enim eſt illa, quæ uiget apud homines Chriſtianos. Deus autẽ uirtutes operatur. Neque enim terrenis rebus, ſed memoria exemplaris literæ, per picturã, quæ cernitur, Deum, qui cerni non poteſt, tanquã præſentem collaudamus, non Deo credentes, qui non ſit, ſed qui uere exiſtat, nõ ſanctis, qui nulli ſint, ſed qui plane ſint, & uiuant apud Deum,

et ipsis spiritibus, qui sancti sunt, quiq; uirtute Dei dignis hominibus tanquã auxilio ipsorum indigentibus opitulantur.

Anastasii Episcopi Antiochię ad Simeonem Bostrorũ Episcopũ de sabbato.

Quemadmodum enim absente Rege imago ipsius adoratur, præsente autem, absurdum sit exemplari posthabito imaginem adorare, nec tamen propterea quòd præstò sit is, propter quem imago adoratur, iccirco imago ipsa contẽnitur: Sic ego de legis umbra, seu litera, (hanc enim Apostolus umbrã appellat) contingere existimo. Quãdiu enim ueritatis tempus gratia condidit, figuras homines sancti prædixerunt, ueritatem tanq̃ in speculo contemplantes. At ubi ueritas uenit, iniquũ esse censuerunt, ut secundũ figuras uiueremus, & eas amplius sequeremur. Rebus enim præsentibus, ipsarũ rerum figuræ superuacaneæ sunt. Quod cũ ita sit, figuras tamen non abiecerunt, nec contempserunt, sed potius honorarunt, & eos, qui conarentur eas despicere, impios, morteq; dignos ob supplicii acerbitatem iudicarunt.

Eiusdem ex oratione tertia.

Vt si quis imaginem Regis, ex officio, quo Regi debetur honor, adoret, cũ tamen non nisi ex cera & coloribus constet.

Sancti atque Oecumenici quinti concilii excommunicatio.

Si quis Theodorum impium Mopsuestiam

tueatur, atque defendat, dicentē, alium esse Deū uerbum, & alium esse Christum animi perturbationibus, & carnis cupiditatibus obnoxium, & ex deteriore paulatim progressum, atque ita operum proposito meliorem factum, & ciuili ratione uiuendi, quæ reprehendi non poterat, constitutum, uti nudum & purum hominem fuisse baptizatū in nomine patris & filii & spiritus sancti, & per baptismum spiritus sancti gratiam suscepisse, & dignum euasisse, qui per adeptionē filius fieret, & regiæ instar imaginis in Dei uerbi persona adoraret, anathema sit.

Theodori historiographi Constantinopolis ex historia Ecclesiastica de Gennadio Archiepiscopo Cōstātinopolis.

Alia autem de ipso admiratione & stupore plena cōmemorabo. Pictoris cuiusdā, qui Christi domini imaginē pinxerat, manus exaruerāt. Dicebatur autē Græci cuiusdam mandato opus illud specie nominis seruatoris ita pinxisse, ut ex utraque capitis parte capilli secernerentur, ne impediretur obtutus, ea nanq; figura Iouē à Græcis depingi, ut qui illum aspicerent, seruatori uiderentur adorationem exhibere.

Maximi Abbatis, & Theodosii Episcopi, & magistratuū, qui à Rege fuerant missi.

Sanctus Maximus, quando, inquit, hæc uti fiant, decretum est, egrediantur illi, qui decreuerunt, & quocunq; iusseritis, sequar uos. Et post hæc omnes consurrexerunt, & cum lacrymis

egerunt pœnitentiã, precesq; fuderunt, & eorũ singuli sancta Euangelia, & crucem pretiosam, & Iesu Christi seruatoris, & quę illum peperit, sanctę Dei genitricis, imaginem deosculati sunt, manus complodentes ad eorum, quæ dicta fuerant, comprobationem.

Sãcti Sophronii ex miraculis sanctorum Martyrum Cyri & Ioannis in Theodorũ subdiaconũ podagra laborantẽ.

Deinceps autem curationem etiã corporis breuiter persequamur. Diebus his paucis transactis cum dormiret, rursum astantes Martyres uidet, ut se sequeretur, imperantes. Ipse uero prompte secutus est. Sciebat enim nõ posse nõ expedire, Sãctos sequi. Græcorũ igitur tẽplum specie quidem augustum & splendidissimum, magnitudine autẽ cœlos ipsos attingens, adeuntes, atq; ingredientes, maximã & admirandam imaginem cernebamus, quæ medium quidem dominum Christum coloribus depictum, sinistrorsum autẽ dominã Dei genitricẽ, dextrorsum uero Ioannẽ Baptistã, qui ipsum ex utero exultationibus indicauerat, quoniam uox eius intus exaudiri nõ poterat, & quosdã è glorioso Apostolorũ & Prophetarũ choro, & Martyrũ cœtu, inter quos erant Cyrus & Ioãnes Martyres, continebat. Qui ante imaginẽ stantes genibus flexis, & humi capita inclinantes ante dñm prociderunt, pro adolescentis ualetudine supplicantes. His autẽ uerbis supplicabãt. Benigne

domine, iubes, ut huic quoq; ſanitatem tribua-
mus? Verũ cum ſæpe ſe in terrã proſternentes
adoraſſent, & uerba ſupplices profudiſſent, nec
dominus Chriſtus annueret, precari deſtiterũt,
triſtesq́; atq; animo deiecto ad me reuerſi ſunt,
qui haud ita procul ab imagine cõſtiterã. Cum
igitur ad me ꝓpius acceſsiſſent, uides, inquiunt,
quomodo ſanitatem tibi dñs negat? Verum'ne
deſpõdeas animũ, omnino enim erga te quoq;,
ut erga omnes, ſe benignum præbebit. Et ſemi-
horæ ſpatio interiecto ſurgentes redierunt, atq;
iterum ſupplicabant. Sed rurſum, inquit, re in-
fecta reuerterunt, triſtes, animoq́; deiecto, quem
admodum prius, ꝙ dñs Chriſtus nõ imperaret.
Et hęc mihi rurſum redeuntes narrant. Sed ter-
tio profecti bono, inquiunt, ſis animo. Nunc
enim, gratiã impetrabimus. Verum tu quoq;,
quẽadmodũ uides nos ſupplicantes, nobis'cum
profectus, Dñm ſupplex deprecare. Et tertio
ad imaginem accedentes, eiſdem rationibus &
uerbis uſi ſunt. Cumq́; diu precati eſſẽt, humiq́;
proſtrati, hoc ſolum, iube domine, clamarent,
Tunc Chriſtus clementia miſerationeq́; cõmo
tus, Date etiam ipſi, ex imagine ait, & ex humo
ſurgentes Martyres primum quidem Chriſto
gratias egerunt, ꝙ preces ſuas exaudiſſet.

Sancti Anaſtaſii ſancti montis Sinai in nouam Dominicam & in Apoſtolorum Thomam.

Qui Chriſtũ in carne cernebant, Prophetam
ipſum

ipſum exiſtimabant, nos autem, qui illum non uidimus, ſtatim à teneris unguiculis pueri adoleſcentuliq; Deum ipſum, dominum, & omnipotentem, & ſeculorum effectorem, ſplendoremq; patris confitemur. Sic enim eius Euangelia cum fide auſcultamus, ut ſi ipſum Chriſtum loquentem uideremus. Et immaculatam corporis eius margaritam ſuſcipientes, geſtare nos illum ipſum Chriſtū arbitramur. Quinetiam ſi diuinam ipſius effigiem pictura tantum expreſſam aſpicimus, tanquam è cœlo nos intuentem ducimus, adoramus, procidimus. Magna nunc eſt Chriſti fides.

Ex uita Beati Danielis de Eulogio lapicida.

Tunc paruifaciens diſceſsit, ſeq; ante Dei genitricis imaginem proſternens cum clamore uoces has effundebat: Domine ſolue debitum hominis iſtius à me.

Ex uita Mariæ Aegiptiæ.

Lugens igitur ſupra locum in quo conſtiteram ſanctæ Dei genitricis imaginē collocatam aſpicio, & hiſce uerbis eam compello: Virgo Dei genitrix, Domina, quæ Deum uerbum in carne peperiſti: Scio equidem, ſcio, æquum, & decorum non eſſe, me adeô ſordidam, atq; impuram intueri puram imaginē tuam, quę uirgo ſemper extitiſti, ſed iure me puritas tua odiſſe debet, & auerſari. Verum quando Deus, qui carnem ex te ſuſcepit, iccirco factus eſt homo,

ut peccatores ad pœnitentiam uocet, mihi fer opem, quæ ſola nullũ profugium habeo. Iube, ut etiam mihi aditus pateat, ne priues me conſpectu illius ligni, in quo ſecundum carnẽ confixus fuit Deus uerbum, quem peperiſti, qui ſanguinẽ proprium pro me pretium profudit. Iube, Domina, ut mihi quoq; ad diuinæ crucis adorationem aditus pateſiat. Te Deo ex te genito tanq̃ locupletem fideiuſſorẽ exhibeo, me carnẽ hanc nulla unq̃ amplius turpi cõmixtione cõmaculaturam. Sed ubi lignum crucis filii tui perſpexero, ſtatim mundo, & omnibus, quę in mũdo ſunt, nuntium remiſſurã, confeſtimq; proficiſcar, quocunque tu, quæ pro me fideiubes, imperaueris, atq; perduxeris. Hæc locuta, fideiq; uaticinium, tanquã promiſſum aliquod certũ, accipiens, Dei genitricis benignitate confiſa, ex eo loco, in quo conſiſtens precata fuerã, me promoueo, & ingredientibus adiungo, nec amplius offendo, qui ingreſſu me arceat, atque propellat, aut uetet, quo minus ad fores accedam, per quas in ædẽ introieram. Horror igitur ac ſtupor inuadit me, totoq; corpore tota concutior ac contremiſco. Itaq; cũ humi proſtrata ſanctũ illud ſolũ adorauiſſem, egredior, curſuq; ad eam, quæ pro me ſpoponderat, contendo, atq; in eo loco conſiſto, in quo ſpõſionis chirographum erat exaratum, genibusq; ante Dei genitricis imaginẽ flexis ſic eam alloquor. Tu quidem, benigna domina, clementiam erga me

tuam ostendisti, tu indignæ precationem non despexisti. Aspexi gloriam illam, quam meritò nos impuræ non intuemur. Gloria Deo, qui peccatorum per te pœnitentiam admisit.

Ex uita beatæ Eupraxiæ.

Diaconissa uero ad puellam abi, inquit, domum tuã, quia non potes hic permanere. Neq; enim in hoc loco cuiq̃ licet cõmorari, nisi cum Christo coniungatur. Puella autem ubi est, inquit, Christus. At illa ostendit ei domini imaginem. Cui puella conuersa uere, inquit, ego cũ Christo coniungor, neq; amplius cum domina mea discedã. Et rursum consurgens Eupraxia, filiamq́; suam apprehendens, Dominicæ imagini ipsam admouit, manibusq́; sublatis in cœlum magna uoce clamauit. Domine Iesu Christe, puella tibi erit curæ, quando te concupiuit, seq́; ipsam dicauit tibi.

Sancti concilii sexti sub Iustiniano celebrati de sancto concilio quinto.

In quibusdam sanctarum imaginum picturis agnus exprimitur, quem præcursor digito demonstrat. Hic agnus charitatis continet notam. Refert enim nobis uerum illum agnum, quem lex significabat, nẽpe Christum Deum nostrum. Nos igitur ueteres figuras atque umbras, ut ueritatis notas & signa Ecclesię tradita, complectentes gratiam & ueritatem anteponimus, quam ut plenitudinem legis accepimus. Itaque ut id quod perfectũ est in picturis etiam

omnium oculis ſubiiciamus, Agnum illum, qui mundi peccatum tollit, Chriſtum Deum noſtrũ, loco ueteris agni humana forma poſthac exprimendum decernimus. Vt per humilitatem, Dei uerbi celſitudinem cogitemus, & in memoriam cõuerſationis eius in carne, & cruciatuũ, ac ſalutiferæ mortis ipſius, ex qua mundo redemptio parta eſt, reducamur.

Sancti Methodii Epiſcopi Patarenſium de reſurrectione oratio II.

Protinus ergo quæ ſunt hic Regum imagines, quamuis nõ ex pretioſa auri argenti'ue materia conſiſtant, ab omnibus tamen honorantur. Neque enim, quæ ex pretioſa materia conflatæ ſunt, homines duntaxat colunt, quæ uero ex uili, contemnunt, atque aſpernantur, ſed omnes, quæ ſunt in terra, colunt, licet ex ære gypſo'ue exiſtant. Et quiſquis in earum aliquam, qualiſcunque fuerit, maledicta coniecerit, is non, tanquam lutum ſpreuerit, aurum'ue contempſerit, abſoluitur, ſed non aliter, ac ſi in ipſum Regem impius extitiſſet, condemnatur. Quas quidem ex auro imagines conflamus Angelorum ipſius principatus & poteſtates referentes, eas ad honorem & gloriam eius conficimus.

Tertię orationis ſancti Ioãnis Damaſceni de ſanctis imaginibus finis.

SANCTI PATRIS NOSTRI, & confeſſoris Theodori ſtudiorum præfecti oratio dogmatica de honore atque adoratione ſanctarum imaginum.

FRATRES, & patres, heri cum præcur-
ſoris memoriam celebraſſemus, nobis
omnino ſubiit & uitæ in Monaſterio tranſactæ
recordatio, & quomodo tunc ſimul omnes in
domo Dei uerſaremur, & in eodẽ ſenſu & con-
cordia incederemus, nunc autem alius alibi di-
uerſis in locis & regionibus diſperſi ſimus. Ve-
rum quoniam hoc accidit propter uerbũ Dei,
nobis gaudendũ eſt, ut ipſe præcipit, Gaudete, Matt. 5.
inquiens, & exultate, quoniam merces ueſtra
copioſa eſt in cœlis. Et quia domino ſimiles ſu-
mus, Qui, ſi me, inquit, perſecuti ſunt, & uos Io. 15.
perſequentur. Si ſermonem meũ ſeruauerunt,
& ueſtrum ſeruabunt. Sed hæc omnia facient
uobis propter nomen meum, quia non noue-
runt eũ, qui miſit me. Enimuerò quemadmodũ
Iudæi, filium non ſuſcipientes, patrem ignora-
runt: Sic & imaginum oppugnatores, Chriſti
non admittentes imaginem, Chriſtum ipſum
ignorant. Ac ueritas quidem clara & perſpicua
eſt, ſed eam intelligit unus è millibus. Verum
nefariam iſtorum ſententiam conſiderate, quæ
duplex eſt. Aut enim imagines nullo modo fa-
ciendas cenſent, aut faciendas quidem, ſed illis

imaginibus pares exiſtimandas, quibus bella, uenationesq́; deſcribuntur. Quamobrem nec adorandæ ſunt, inquiunt, quãdo ne equi quidẽ, aut bouis, aut canis, aut leonis, aut pardi, aut ſerpentis, aut uolucris, aut piſcis imagines adorantur. Quibus uerbis quis ſenſu preditus nõ ingemiſcit? Quis non effundit lacrymas? Imaginem Chriſti, quam Angeli uenerantur, & dæmones reformidant, iſti non uerentur feris, & quadrupedibus, & ſerpentibus, & uolucribus, & piſcibus cõparare, atque contemnere. O cogitationẽ horribilem, & horribiliorem audaciam. Quid? quòd imaginem hominis hominẽ appellant, & bouis, bouẽ, & aſini, aſinũ, & cameli, camelum, & perdicis, perdicem, & aliorum eiuſdem, aut diuerſi generis, ſeu animalium, ſeu plantarum eodem modo, Chriſti uero, aut Dei genitricis, aut cuius uis aliorum ſanctorũ imaginibus nec exemplaris nomen, nec aliud ab eo deductum omnino tribuunt, ſed ſimpliciter imagines uocant, cuius autem ſint non adiiciunt, ne conuincantur. Adeo ſtulti ſunt atque maledici. Vos autem, fratres, præter illa, quę à ſanctis patribus noſtris, & à nobis humilibus dicta ſunt, attendite, & animaduertite, Si loca, in quibus natus eſt Chriſtus, ſancta atque adoranda & ſunt, & appellantur, & ſi quis inde puluerem, aut lapidem ſumpſerit, eum ut rẽ pretioſam, & ſacram colit, amplectitur, & charam habet, multo magis Chriſti colendam atq; adorandam imaginẽ,

in qua,tanquam in ſpeculo,ipſe eſt, qui conſpi-
citur & adoratur. Audio Romæ claues etiam
principis Apoſtolorũ Petri in honore & pre-
tio haberi, cum tamen ei dominus non ex ma-
teria cõfectas claues dederit,ſed eas,quę ratione
orationeq; ligant & ſoluunt. Ipſi uero ex argen
to conflatas proponunt adorandas. Tanta eſt
ipſorum fides. Atque illic quidem eſt firma &
infracta fidei petra uerbo domini fundata. Hic
autẽ,ut uidetur,abundat infidelitas & iniquitas.
Quapropter ego humilis et abiectus,animi do-
lore compulſus, & ueritus, ne ſilentii pœnas
perſoluam, breuiter loquor ea pauca, quæ lo-
quor. Nã ſi illi,qui aliter ſentiunt,& priuatim,
& publice,& ſcriptis,& uoce linguas maledicas
audent in Chriſtum mouere, quomodo nos,
ſi domi conſidentes,ne inter nos quidẽ ea, quæ
conueniunt,colloquemur,aut domini feremus
indignationem,aut patres noſtros imitabimur,
qui in huiuſmodi temporibus taciturnitatem
& tarditatem eſſe ueritatis proditionem exiſti-
mabant? Quamobrem & loqui, & audire, &
uerbis,ac factis in hoc oportet incumbere. Nã
& Beati Apoſtoli non diuina tantum prædica-
tione, ſed etiam uitæ innocentia & integritate
orbem terrarum peragrantes, & peram ſolum
ac baculum geſtantes, iis, qui in tenebris uerſa-
bantur,ueritatis lumen,fatuis, & ignorantibus
ſapientiæ ſalem afferebant. Hos utraque in re
imitemur, fratres, rebus contenti præſentibus

ſimus, non auaritiæ, ſed paupertatis ſtudium complectamur. Hoc autem non propter uos, ſed propter eos, qui longè abſunt dictum eſt. In tẽpore progrediamur, mulierum, ex quibus mors eſt, conſuetudinem euitemus. Quòd ſi nos ita geſſerimus, Deus in nobis collaudabitur, magnifiet id, quod profitemur, & aduerſarii utcunque uerebuntur, & reſipiſcent. At ſi contra egerimus, metuendum eſt, ne pro beatitudine ſupplicium aſſequamur ſempiternum. Ipſe autẽ Deus pacis, qui omnia mutat, & conuertit in melius, eccleſiã ſuã in pace cuſtodiat, & nos erudiat, & oẽs ad cœleſte regnum ſuum perducat incolumes in Chriſto Ieſu dño nřo, cui gloria, & imperiũ cũ patre, & ſancto ſpiritu nunc & ſemper & in ſecula ſeculoꝝ: Amen.

Errata ſic corrigenda.

Car.9.pag.2.uerſ.1.rebus,conſiderandis & *rebus conſiderandis,&* *ibid.uerſ.5.expreſſe* *expreſſæ* *c.10.p.2.uerſ.13.exhibemus,uel amicis &* *exhibemus uel amicis,&* *c.12.p.1.uer.3.domini* Domini *ibid.uerſ.10.authorem* *auctorem* *c.13 p.2.uer.7.At,enim* *At enim* *c.18.p.2.uer.16.intelligentiæ* Intelligentiæ *c.21.pag.1.uer.22.uerberibus eiſdem* *uerberibus,eiſdem* *c.23.p.2.uer.3.*Iudææ Iudæe *ibid.uer.27.ſimulachrorum* *ſimulacrorum* *c.24.p.1.uerſ.14.ipſum* *ipſam* *c.28.p.2.uerſ.7.imprimiſq;* *in primiſq;* *c.37.p.2.uerſ.6.*Nos Non *c.41.p.1.uer.28.intelligentiæ* Intelligentiæ *c.50.p.1 uer.29.cõplexione* *comploſione* *c.52.p.2.uer.4.imprimiſq;* *in primiſq;* *c.63.p.1.uer.4.unquã,non* *unquã.*Et alibi: Non *&c.* *c.65.p.1.uer.14.complectere,corporum* *complectere.*Corporum *c.68.p.2.uer.9.genitricæ* *genitrice* *c.74.p.1.uer.9.&* 10.*ue= ueſtrũ* *ueſtrũ.*

Reliqua tute, benigne lector, emendato.

VENETIIS M D LIIII.